

Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury
w Poznaniu

PORADNIK
BIBLIOGRAFICZNO-METODYCZNY

Kwartalnik

Poznań 2020

Przewodniczący Zespołu Redakcyjnego

Iwona Smarsz

Redaguje zespół:

Aneta Szczepaniak-Głębocka

Andrzej Dudziak

ISSN 0238-9142

Materiał szkoleniowy

Powielono w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu

A-5 325 egz.

S P I S T R E Ś C I

	str.
Ważniejsze wydarzenia i rocznice 2020 roku.....	5
I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ	
(Oprac. Andrzej Dudziak).....	11
II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE	
Mikołaj Paczkowski – Konstanty Ildefons Gałczyński – niezapomniany poeta.....	23
Marcin Radomski – Poznań 1945 – zatrzymać bieg historii	32
Andrzej Dudziak – Józef Maria Bocheński, czyli od ułana do filozofa w dominikańskim habicie	39
Bibliografie osobowe:	
Kazimierz Brandys	51
Jacek Karpiński	55
III. MATERIAŁY METODYCZNE	
Małgorzata Derwich – Cały ten zgiełk wokół Leopolda Tyrmanda, czyli portret autora <i>Złego</i> z perspektywy czasu.....	59
IV. MATERIAŁY REGIONALNE	
A. Przegląd nowości regionalnych	75
B. Imprezy kulturalne w bibliotekach publicznych woj. wielkopolskiego ..	81
C. Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury na łamach prasy	118
V. KRONIKA.....	120

WAŻNIEJSZE WYDARZENIA I ROCZNICE 2020 ROKU

Rocznice 2020 ogłoszone przez Sejm i Senat RP:

Rok Bitwy Warszawskiej

Rok Świętego Jana Pawła II

Rocznice 2020 ogłoszone przez Sejm RP:

Rok Leopolda Tyrmanda

Rok Zaślubin Polski z Morzem

Rok Hetmana Stanisława Żółkiewskiego

Rok Romana Ingardena

Rok Teodora Axentowicza

Rocznice 2020 ogłoszone przez Senat RP:

Rok Ojca Józefa Marii Bocheńskiego

Rok Fizyki

Rok Jana Kowalewskiego

Rocznice:

- 500. rocznica śmierci Rafaela – kwiecień
- 350. rocznica śmierci Jana Amosa Komensky'ego – listopad
- 300. rocznica urodzin Franciszka Bohomolca – styczeń
- 250. rocznica urodzin Adama Jerzego Czartoryskiego – styczeń
- 250. rocznica urodzin Williama Wordswortha – kwiecień
- 250. rocznica urodzin Georga Wilhelma Hegla – sierpień
- 250. rocznica urodzin Ludwiga van Beethovena – grudzień
- 200. rocznica urodzin Herberta Spencera – kwiecień
- 200. rocznica urodzin Ewarysta Estkowskiego – październik
- 200. rocznica urodzin Tytusa Chałubińskiego – grudzień
- 150. rocznica śmierci Aleksandra Hercena – styczeń

- 150. rocznica urodzin Ferencza Lehára – kwiecień
- 150. rocznica urodzin Lucjana Rydla – maj
- 150. rocznica śmierci Charlesa Dickensa – czerwiec
- 150. rocznica śmierci Julesa de Goncourta – czerwiec
- 150. rocznica urodzin Emila Młynarskiego – lipiec
- 150. rocznica śmierci Prospera Mérimée – wrzesień
- 150. rocznica urodzin Iwana Bunina – październik
- 150. rocznica śmierci Aleksandra (ojca) Dumas – grudzień

- 140. rocznica śmierci Henryka Wieniawskiego – marzec

- 125. rocznica ukazania się pierwszego numeru czasopisma „Przewodnik Katolicki” – styczeń

- 100. rocznica zaślubin Polski z Bałtykiem – luty
- 100. rocznica urodzin Macieja Słomczyńskiego (Joe Alexa) – kwiecień
- 100. rocznica urodzin Leopolda Tyrmanda – maj
- 100. rocznica urodzin Karola Wojtyły, papieża Jana Pawła II – maj
- 100. rocznica urodzin Mariana Bielickiego – czerwiec
- 100. rocznica urodzin Bogdana Ruthy – czerwiec
- 100. rocznica Bitwy Warszawskiej – sierpień
- 100. rocznica II powstania śląskiego – sierpień
- 100. rocznica urodzin Stefana Stuligrosza – sierpień
- 100. rocznica urodzin Lesława Mariana Bartelskiego – wrzesień
- 100. rocznica urodzin Franka Patricka Herberta – październik

- 90. rocznica urodzin Romana Cieślewicza – styczeń
- 90. rocznica urodzin Zdzisława Szostaka – styczeń
- 90. rocznica urodzin Aleksandra Wojciechowskiego – styczeń
- 90. rocznica urodzin Krzysztofa Kąkolewskiego – marzec
- 90. rocznica śmierci Władimira Majakowskiego – kwiecień
- 90. rocznica śmierci Władysława Orkana – maj
- 90. rocznica śmierci Arthura Conan Doyle’a – lipiec
- 90. rocznica urodzin Harolda Pintera – październik

- 80. rocznica śmierci Kazimierza Przerwy-Tetmajera – styczeń
- 80. rocznica pierwszej deportacji ludności polskiej przez Rosję Sowiecką (ZSRR) – luty
- 80. rocznica śmierci Michaiła Afnasjewa Bułhakowa – marzec
- 80. rocznica śmierci Selmy Lagerlöf – marzec
- 80. rocznica utworzenia obozu zagłady Auschwitz – kwiecień
- 80. rocznica urodzin Josifa Brodskiego – maj

- 80. rocznica wkroczenia wojsk sowieckich na terytorium Litwy, Łotwy i Estonii – czerwiec
- 80. rocznica śmierci Janusza Kusocińskiego – czerwiec
- 80. rocznica śmierci Michała Kajki – wrzesień
- 80. rocznica utworzenia przez Niemców getta żydowskiego w Warszawie – październik
- 80. rocznica urodzin Johna Lennona – październik
- 80. rocznica śmierci Wacława Berenta – listopad
- 80. rocznica śmierci Francisca Scotta Fitzgeralda – grudzień

- 75. rocznica wyzwolenia Warszawy przez wojska sowieckie spod okupacji niemieckiej – styczeń
- 75. rocznica rozwiązania Armii Krajowej – styczeń
- 75. rocznica wyzwolenia obozu zagłady Auschwitz przez wojska Rosji Sowieckiej (ZSRR) – styczeń
- 75. rocznica konferencji w Jałcie – luty
- 75. rocznica wyzwolenia Poznania przez wojska sowieckie spod okupacji niemieckiej – luty
- 75. rocznica utworzenia Instytutu Zachodniego w Poznaniu – luty
- 75. rocznica śmierci Wacława Sieroszewskiego – kwiecień
- 75. rocznica zdobycia Berlina przez Armię Czerwoną i Wojsko Polskie – maj
- 75. rocznica podpisania w Berlinie aktu bezwarunkowej kapitulacji Niemiec wobec wojsk koalicji antyniemieckiej – maj
- 75. rocznica procesu moskiewskiego 16. przywódców Polski Podziemnej – czerwiec
- 75. rocznica podpisania Karty Narodów Zjednoczonych przez 50 państw – czerwiec
- 75. rocznica śmierci Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej – lipiec
- 75. rocznica konferencji w Poczdamie – lipiec
- 75. rocznica śmierci Paula Valéry’ego – lipiec
- 75. rocznica zrzucenia bomby atomowej na Hiroszimę i Nagasaki – sierpień
- 75. rocznica śmierci Stefana Jaracza – sierpień
- 75. rocznica śmierci Stefana Banacha – sierpień
- 75. rocznica kapitulacji Japonii; koniec II wojny światowej – wrzesień
- 75. rocznica śmierci Beli Bartoka – wrzesień
- 75. rocznica utworzenia Światowej Federacji Związków Zawodowych – październik

- 75. rocznica utworzenia Chóru Chłopięco-Męskiego Filharmonii Poznańskiej pod dyrekcją Stefana Stuligrosza – październik
- 75. rocznica podpisania przez Polskę Karty Narodów Zjednoczonych – październik
- 75. rocznica powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych – ONZ – październik
- 75. rocznica śmierci Wincentego Witosa – październik
- 75. rocznica urodzin Rafała Wojaczka – grudzień
- 75. rocznica urodzin Marka Grechuty – grudzień
- 75. rocznica śmierci Theodore'a Dreisera – grudzień

- 70. rocznica śmierci George'a Orwella – styczeń
- 70. rocznica śmierci Heinricha Manna – marzec
- 70. rocznica śmierci Ksawerego Pruszyńskiego – czerwiec
- 70. rocznica śmierci George'a Bernarda Shawa – listopad
- 70. rocznica powołania Światowej Rady Pokoju – listopad
- 70. rocznica śmierci Johannesena Vilhelma Jensena – listopad

- 60. rocznica śmierci Alberta Camus – styczeń
- 60. rocznica śmierci Borysa Pasternaka – maj
- 60. rocznica śmierci Józefa Hallera – czerwiec
- 60. rocznica śmierci Sigurda Hoela – październik

- 50. rocznica śmierci Bertranda Russella – luty
- 50. rocznica śmierci Jana Drdy – luty
- 50. rocznica śmierci Tarjeia Vesaasa – marzec
- 50. rocznica śmierci Jerzego Szaniawskiego – marzec
- 50. rocznica śmierci Jerzego Kollera – marzec
- 50. rocznica śmierci Johna Knittela – kwiecień
- 50. rocznica śmierci Władysława Andersa – maj
- 50. rocznica śmierci Nelly Sachs – maj
- 50. rocznica śmierci Tadeusza Brezy – maj
- 50. rocznica śmierci Leonida Teligi – maj
- 50. rocznica śmierci Romana Ingardena – czerwiec
- 50. rocznica śmierci Pawła Jasienicy – sierpień
- 50. rocznica śmierci Francois Mauriac – wrzesień
- 50. rocznica śmierci Jana Sztaudyngera – wrzesień
- 50. rocznica śmierci Jimiego Hendrixa – wrzesień
- 50. rocznica śmierci Ericha Marii Remarque'a – wrzesień
- 50. rocznica śmierci Johna Dos Passosa – wrzesień
- 50. rocznica śmierci Juliana Przybosa – październik

- 50. rocznica śmierci Władysława Jana Grabskiego – listopad
- 50. rocznica śmierci Charlesa de Gaulle’a – listopad
- 50. rocznica podpisania w Warszawie układu o podstawach normalizacji stosunków między PRL a RFN – grudzień

- 40. rocznica śmierci Mariana Rejewskiego – luty
- 40. rocznica śmierci Jarosława Iwaszkiewicza – marzec
- 40. rocznica śmierci Anny Jantar – marzec
- 40. rocznica śmierci Ericha Fromma – marzec
- 40. rocznica śmierci Władysława Tatarkiewicza – kwiecień
- 40. rocznica śmierci Jeana Paula Sartre’a – kwiecień
- 40. rocznica śmierci Alejo Carpentiera – kwiecień
- 40. rocznica śmierci Alfreda Hitchcocka – kwiecień
- 40. rocznica założenia telewizji informacyjnej CNN (Cable News Network) – czerwiec

- 40. rocznica śmierci Henry’ego Millera – czerwiec
- 40. rocznica śmierci Hanny Januszewskiej – lipiec
- 40. rocznica protestu robotników – strajki w zakładach pracy – sierpień
- 40. rocznica śmierci Romaina Gary’ego – grudzień
- 40. rocznica śmierci Johna Lennona – grudzień

- 30. rocznica śmierci Jima Hensona – maj
- 30. rocznica śmierci Patricka White’a – październik
- 30. rocznica zjednoczenia Niemiec przez formalne przyłączenie pięciu landów byłej NRD do RFN – październik
- 30. rocznica śmierci Leonarda Bernsteina – październik
- 30. rocznica śmierci Tadeusza Kantora – grudzień
- 30. rocznica śmierci Friedricha Dürrenmatta – grudzień
- 30. rocznica zaprzysiężenia na prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Wałęsy, wybranego 8 XII 1990 r. po raz pierwszy od 1945 r. w wolnych wyborach – grudzień

- 25. rocznica śmierci Józefa Marii Innocentego Bocheńskiego – luty
- 25. rocznica śmierci Wiktora Degi – luty
- 25. rocznica śmierci Adama Wiśniewskiego-Snerga – sierpień
- 25. rocznica śmierci Kingsleya Amisa – październik

- 20. rocznica śmierci Kazimierza Brandysa – marzec
- 20. rocznica ogłoszenia mapy genetycznej człowieka przez Instytut Human Genomes Project (USA) – czerwiec
- 20. rocznica śmierci Józefa Tischnera – czerwiec
- 20. rocznica śmierci Gustawa Herlinga-Grudzińskiego – lipiec

- 20. rocznica śmierci Jana Karskiego – lipiec
- 20. rocznica śmierci Wojciecha Żukrowskiego – sierpień
- 20. rocznica śmierci Jerzego Giedroycia – wrzesień

- 15. rocznica śmierci Jana Nowaka-Jeziorańskiego – styczeń
- 15. rocznica śmierci Arthura Millera – luty
- 15. rocznica śmierci papieża Jana Pawła II (Karola Wojtyły) – kwiecień
- 15. rocznica śmierci Tymoteusza Karpowicza – czerwiec
- 15. rocznica śmierci Henryka Tomaszewskiego – wrzesień

- 10. rocznica śmierci Ericha Segala – styczeń
- 10. rocznica śmierci Jerome'a Davida Salingera – styczeń
- 10. rocznica śmierci Jacka Karpińskiego – luty
- 10. rocznica katastrofy samolotu TU-154M pod Smoleńskiem z prezydentem RP Lechem Kaczyńskim i towarzyszącymi mu osobistościami życia państwowego i społecznego – kwiecień
- 10. rocznica śmierci Anny Walentynowicz – kwiecień
- 10. rocznica śmierci Ludwika Jerzego Kerna – październik

- 5. rocznica śmierci Tadeusza Konwickiego – styczeń
- 5. rocznica śmierci Tomasa Transtromera – marzec
- 5. rocznica śmierci Olgi Sawickiej – kwiecień
- 5. rocznica śmierci Władysława Bartoszewskiego – kwiecień
- 5. rocznica śmierci Krzysztofa Kąkolewskiego – maj
- 5. rocznica śmierci Wojciecha Fangora – październik

Dalsze szczegółowe daty rocznic zawierają kalendaria kwartalne „Poradnika Bibliograficzno-Metodycznego”.

I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ

Poniższy kalendarz, to wybrane daty rocznic, obchodów i wydarzeń na I kwartał 2020 roku. Szerszy zestaw dat na I kwartał znajduje się w „Poradnikach Bibliograficzno-Metodycznych” z lat ubiegłych.

S t y c z e ń

- 1 I – Dzień Domeny Publicznej – tego dnia wygasają prawa autorskie do twórczości autorów, którzy zmarli 70 lat temu
- 1 I – Światowy Dzień Pokoju proklamowany przez papieża Pawła VI, obchodzony od 1968 roku przez Kościół katolicki
- (160) 1 I 1860 – W Królestwie Polskim wyszedł pierwszy znaczek pocztowy
- 3 I – Dzień Pamięci Ofiar Reżimu Hitlerowskiego proklamowany przez prezydenta RFN Romana Herzoga 3 stycznia 1996 r.
- (145) 3 I 1875 – Zm. Pierre Larousse, francuski pisarz, gramatyk, leksykograf i wydawca (ur. 23 X 1817)
- (60) 4 I 1960 – Zm. Albert Camus, pisarz francuski, laureat Nagrody Nobla w 1957 r. (ur. 7 XI 1913)
- (55) 4 I 1965 – Zm. Thomas Stearns Eliot, anglo-amerykański poeta i dramaturg, laureat Nagrody Nobla w 1948 r. (ur. 26 IX 1888)
- (5) 7 I 2015 – Zm. Tadeusz Konwicki, prozaik, scenarzysta i reżyser (ur. 22 VI 1926)
- (85) 8 I 1935 – Ur. Elvis Aaron Presley, piosenkarz amerykański, prekursor rock and rolla (zm. 16 VIII 1977)
- (130) 9 I 1890 – Ur. Karel Čapek, pisarz czeski (zm. 25 XII 1938)
- (105) 11 I 1915 – Zm. Teodor Tomasz Jeż (właśc. Zygmunt Miłkowski), powieściopisarz, działacz polityczny (ur. 23 III 1824)

- (10) 11 I 2010 – Zm. Danuta Mostwin, żołnierz AK, powieściopisarka, nowelistka, członek Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie, profesor psychologii (ur. 31 VIII 1921)
- (90) 13 I 1930 – Ur. Zdzisław Szostak, kompozytor, dyrygent i twórca muzyki filmowej oraz pedagog, związany z Filharmonią Poznańską w latach 1958-1971, m.in. jako jej dyrektor artystyczny (zm. 7 IX 2019)
- (90) 13 I 1930 – Ur. Roman Cieślewicz, artysta grafik, czołowy przedstawiciel polskiej szkoły plakatu (zm. 21 I 1996)
- (250) 14 I 1770 – Ur. Adam Jerzy Czartoryski, pisarz, mecenas sztuki i kultury, mąż stanu (zm. 15 VII 1861)
- (145) 14 I 1875 – Ur. Albert Schweitzer, niemiecki lekarz, filozof, misjonarz, muzyk, laureat Pokojowej Nagrody Nobla w 1952 r. (zm. 4 IX 1965)
- (115) 14 I 1905 – Zm. Maksymilian Jackowski, działacz społeczny i gospodarczy, zasłużony dla rolnictwa wielkopolskiego (ur. 11 X 1815)
- (225) 15 I 1795 – Ur. Aleksander Gribojedow, dramaturg rosyjski (zm. 11 II 1829)
- 17 I – Dzień Judaizmu, święto w polskim Kościele katolickim, ustanowione przez Konferencję Episkopatu Polski w 1997 roku, obchodzone corocznie
- (420) 17 I 1600 – Ur. Pedro Calderon de la Barca, dramaturg i poeta hiszpański (zm. 25 V 1681)
- (125) 17 I 1895 – Ukazanie się pierwszego numeru czasopisma „Przewodnik Katolicki”
- (75) 17 I 1945 – Wyzwolenie Warszawy przez wojska sowieckie spod okupacji niemieckiej
- (10) 17 I 2010 – Zm. Erich Segal, amerykański pisarz, scenarzysta, krytyk i naukowiec (ur. 16 VI 1937)
- (80) 18 I 1940 – Zm. Kazimierz Przerwa Tetmajer, poeta, nowelista, powieściopisarz, dramaturg (ur. 12 II 1865)

- 19 I – Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy obchodzony przez Kościół katolicki
- (75) 19 I 1945 – Rozwiązanie Armii Krajowej – rozkaz komendanta Sił Zbrojnych w Kraju, gen. Leopolda Okulickiego, „Niedźwiadka”
- (45) 19 I 1975 – Zm. Kazimierz Wyka, historyk literatury i krytyk literacki (ur. 19 III 1910)
- (35) 19 I 1985 – Zm. Leonard Turkowski, pisarz związany swoją twórczością z Wielkopolską i Poznaniem (ur. 23 IX 1914)
- (175) 20 I 1845 – Zm. Edward Raczyński, mecenas sztuki i nauki, założyciel biblioteki w Poznaniu (ur. 2 IV 1786)
- (165) 20 I 1855 – Ur. Ludwik Solski (właśc. Ludwik Napoleon Sosnowski), aktor i reżyser polski (zm. 19 XII 1954)
- (90) 20 I 1930 – Ur. Egon Bondy (właśc. Zbynek Fiszer), czeski poeta i filozof (zm. 9 IV 2007)
- 21 I – Dzień Babci
- (150) 21 I 1870 – Zm. Aleksander Hercen, rosyjski pisarz, filozof i działacz rewolucyjny (ur. 6 IV 1812)
- (70) 21 I 1950 – Zm. George Orwell (właśc. Eric Arthur Blair), angielski pisarz i publicysta (ur. 7 V 1903)
- (15) 21 I 2005 – Zm. Jan Nowak-Jeziorański (właśc. Zdzisław Antoni Jeziorański), kurier i emisariusz podczas II wojny światowej, polityk, działacz społeczny, dziennikarz (ur. 3 X 1914)
- 22 I – Dzień Dziadka
- (245) 22 I 1775 – Ur. Andre Marie Ampere, fizyk francuski, twórca podstaw elektrodynamiki (zm. 10 VI 1836)
- (115) 22 I 1905 – Początek rewolucji 1905 roku w Rosji
- (115) 23 I 1905 – Ur. Konstanty Ildefons Gałczyński, poeta, satyryk, tłumacz (zm. 6 XII 1953)
- 24 I – Dzień Środków Masowego (Społecznego) Przekazu (obchodzony przez Kościół katolicki w Polsce we wrześniu)

- (90) 24 I 1930 – Ur. Aleksander Wojciechowski, poeta poznański (zm. 30 III 1984)
- (55) 24 I 1965 – Zm. Winston Churchill, brytyjski mąż stanu, pisarz i publicysta, laureat Nagrody Nobla w 1953 r. (ur. 30 XI 1874)
- 25 I – Ogólnopolski Dzień Sekretarki i Asystentki ogłoszony w 1997 r. przez miesięcznik „Sekretariat” oraz Europejskie Stowarzyszenie Profesjonalnych Sekretarek – Polska
- (110) 25 I 1910 – Ur. Stefan Themerson, polski powieściopisarz, autor książek dla dzieci, eseista, fotografik i filmowiec (zm. 6 IX 1988)
- 26 I – Dzień Islamu obchodzony przez Kościół katolicki w Polsce
- 26 I – Światowy Dzień Pomocy Chorym na Trąd obchodzony od 1954 roku w ostatnią niedzielę stycznia
- 27 I – Międzynarodowy Dzień Pamięci o Ofiarach Holocaustu ustanowiony przez ONZ w 2005 roku
- (75) 27 I 1945 – Wyzwolenie obozu zagłady Auschwitz przez wojska ZSRR (Rosji Sowieckiej)
- (10) 27 I 2010 – Zm. Jerome David Salinger, pisarz amerykański, autor powieści „Buszujący w zbożu” (ur. 1 I 1919)
- 28 I – Dzień Ochrony Danych Osobowych
- 28 I – Międzynarodowy Dzień Mobilizacji przeciwko wojnie nuklearnej obchodzony od 1966 r. z inicjatywy Światowej Rady Pokoju
- (135) 28 I 1885 – Ur. Władysław Raczkiewicz, polityk, działacz społeczny, prezydent RP na uchodźstwie (zm. 6 VI 1947)
- (300) 29 I 1720 – Ur. Franciszek Bohomolec, polski jezuita, nauczyciel, redaktor, komediopisarz, poeta, publicysta, tłumacz, wydawca, jeden ze współtwórców polskiego oświecenia (zm. 24 IV 1784)

- (160) 29 I 1860 – Ur. Antoni Czechow, nowelista i dramaturg rosyjski (zm. 15 VII 1904)
- (170) 30 I 1850 – Ur. Aleksander Gierymski, malarz polski (zm. 6 III 1901)

L u t y

- 2 II – Dzień Handlowca
- (50) 2 II 1970 – Zm. Bertrand Russel, matematyk i filozof angielski, laureat Nagrody Nobla w 1950 r. (ur. 18 V 1872)
- (285) 3 II 1735 – Ur. Ignacy Krasicki, poeta, prozaik (zm. 14 III 1801)
- (115) 3 II 1905 – Strajki w Sosnowcu, związane z rewolucją 1905 r. w Rosji
- (515) 4 II 1505 – Ur. Mikołaj Rej, poeta, prozaik, dramaturg, polityk (zm. 8 IX 1569)
- (75) 4 II 1945 – Konferencja w Jałcie znana także jako konferencja krymska – spotkanie od 4 do 11 lutego 1945 roku przywódców koalicji antyhitlerowskiej: Józefa Stalina, Winstona Churchilla oraz Franklina Delano Roosevelta
- (135) 7 II 1885 – Ur. Sinclair Lewis, pisarz amerykański, laureat Nagrody Nobla w 1930 r. (zm. 10 I 1951)
- (25) 8 II 1995 – Zm. Józef Maria Innocenty Bocheński, filozof, logik, teolog, krytyk marksizmu, sowietolog, zakonnik – dominikanin (ur. 30 VIII 1902)
- (265) 10 II 1755 – Zm. Charles de Secondat Montesquieu, pisarz, filozof, polityk i prawnik francuski (ur. 18 I 1689)
- (130) 10 II 1890 – Ur. Borys Pasternak, rosyjski prozaik, poeta i tłumacz, laureat Nagrody Nobla w 1958 r. (zm. 30 V 1960)
- (100) 10 II 1920 – Zaślubiny Polski z Bałtykiem. Akt zaślubin podpisali: marszałek Sejmu Maciej Rataj, gen. Józef Haller, minister spraw wewnętrznych Stanisław Wojciechowski

- (80) 10 II 1940 – Pierwsza deportacja ludności polskiej przez Rosję Sowiecką (ZSRR)
- (15) 10 II 2005 – Zm. Arthur Miller, amerykański dramaturg, scenarzysta, eseista i autor słuchowisk radiowych, laureat Nagrody Pulitzera za dramat „Śmierć komiwojażera” (ur. 17 X 1915)
- 11 II – Europejski Dzień Numeru 112 ogłoszony przez Unię Europejską
- 11 II – Światowy Dzień Chorego obchodzony w dniu Matki Bożej z Lourdes (ustanowiony 13 V 1992 roku przez papieża Jana Pawła II)
- (370) 11 II 1650 – Zm. Kartezjusz (właśc. Rene Descartes), francuski filozof i matematyk (ur. 31 III 1596)
- (205) 11 II 1815 – Utworzenie Wielkiego Księstwa Poznańskiego
- (155) 12 II 1865 – Ur. Kazimierz Przerwa-Tetmajer, poeta, nowelista, powieściopisarz, dramaturg (zm. 18 I 1940)
- (120) 12 II 1900 – Ur. Alfred Bem, wielkopolski działacz ruchu robotniczego (zm. 23 X 1940)
- 13 II – Światowy Dzień Małżeństwa
- 13 II – Światowy Dzień Radia
- (40) 13 II 1980 – Zm. Marian Rejewski, matematyk i kryptolog: członek zespołu, który złamał (styczeń 1933) szyfr Enigmy, absolwent Uniwersytetu Poznańskiego (ur. 16 VIII 1905)
- 14 II – Dzień Patronów Europy, św. Cyryla, mnicha i św. Metodiego, biskupa
- (115) 15 II 1905 – Zm. Lewis Wallace, amerykański pisarz, generał, polityk (ur. 10 IV 1827)
- (110) 15 II 1910 – Ur. Irena Sendlerowa, polska działaczka społeczna, Sprawiedliwa wśród Narodów Świata (zm. 12 V 2008)
- (55) 15 II 1965 – Zm. Nat „King” Cole (właśc. Nathaniel Adams Coles), amerykański pianista, muzyk jazzowy i piosenkarz (ur. 17 III 1919)

- (25) 16 II 1995 – Zm. Wiktor Dega, lekarz ortopeda, twórca polskiej szkoły rehabilitacji, Wielkopolanin, profesor UAM i AM (ur. 7 XII 1896)
- 17 II – Światowy Dzień Kota
- (275) 18 II 1745 – Ur. Alessandro Volta, fizyk włoski (zm. 5 III 1827)
- (195) 18 II 1825 – Ur. Mor Jokai, węgierski pisarz, rewolucjonista (zm. 5 V 1904)
- 21 II – Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego
- 21 II – Międzynarodowy Dzień Walki z Kolonializmem
- (10) 21 II 2010 – Zm. Jacek Karpiński, pionier współczesnej informatyki, twórca pierwszego polskiego komputera i pierwszego w świecie mikrokomputera, żołnierz AK batalionu „Zośka” (ur. 9 IV 1927)
- 22 II – Dzień Myśli Braterskiej obchodzony przez organizacje skautowe całego świata
- (210) 22 II 1810 – Ur. Fryderyk Chopin, kompozytor, pianista polski (zm. 17 X 1849 – *data urodzin wg księgi chrztów*)
- (335) 23 II 1685 – Ur. Georg Friedrich Händel, niemiecki kompozytor i organista, twórca oper i oratoriów (zm. 14 IV 1759)
- (105) 23 II 1915 – Ur. Leokadia Serafinowicz, scenograf, reżyser, długoletni dyrektor Poznańskiego Teatru Lalki i Aktora „Marcinek” (zm. 24 XI 2007)
- (75) 23 II 1945 – Wyzwolenie Poznania przez wojska sowieckie spod okupacji niemieckiej
- (75) 23 II 1945 – Zm. Aleksiej Nikołajewicz Tołstoj, pisarz rosyjski, klasyk socrealizmu (ur. 10 I 1883)
- (170) 24 II 1850 – Zm. Józef Bem, generał wojsk polskich, węgierskich i tureckich (ur. 14 III 1794)
- (135) 24 II 1885 – Ur. Juliusz Kaden Bandrowski (właśc. Juliusz Bandrowski), prozaik, publicysta (zm. 8 VIII 1944)
- (135) 24 II 1885 – Ur. Stanisław Ignacy Witkiewicz (Witkacy), pisarz, dramaturg (zm. 18 IX 1939)

- (65) 24 II 1955 – Ur. Steven Paul Jobs, informatyk, współzałożyciel firmy Apple Inc., która wywarła olbrzymi wpływ na przemysł: informatyczny, muzyczny i telefonię komórkową (zm. 5 X 2011)
- (75) 27 II 1945 – Utworzenie Instytutu Zachodniego w Poznaniu
- (50) 28 II 1970 – Zm. Jan Drda, pisarz czeski, autor sztuk scenicznych (ur. 4 IV 1915)

M a r z e c

- 1 III – Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych” ustanowiony z inicjatywy prezydenta Lecha Kaczyńskiego dla uczczenia żołnierzy niepodległościowego podziemia
- 1 III – Międzynarodowy Dzień Walki przeciwko Zbrojeniom Atomowym, obchodzony w rocznicę wybuchu amerykańskiej bomby wodorowej na atolu Bikini w 1954 roku
- (575) 1 III 1445 – Ur. Sandro Botticelli (właśc. Filipepi Alessandro di Mariano), włoski malarz renesansowy (zm. 17 V 1510)
- (85) 2 III 1935 – Ur. Marek Nowakowski, pisarz, publicysta, scenarzysta i aktor (zm. 16 V 2014)
- (40) 2 III 1980 – Zm. Jarosław Iwaszkiewicz, prozaik, poeta, eseista, tłumacz (ur. 20 II 1894)
- 3 III – Międzynarodowy Dzień Pisarzy ustanowiony przez Międzynarodowy PEN-Club w 1984 r.
- (45) 3 III 1975 – Zm. László Németh, pisarz węgierski (ur. 18 IV 1901)
- (35) 3 III 1985 – Zm. Leopold Tyrmand, pisarz i publicysta, popularyzator jazzu w Polsce (ur. 16 V 1920)
- (125) 5 III 1895 – Zm. Nikołaj Leskow, pisarz rosyjski (ur. 16 II 1831)
- 6 III – Europejski Dzień Pamięci o Sprawiedliwych ustanowiony przez Parlament Europejski w 2012 roku

- (545) 6 III 1475 – Ur. Michał Anioł (właśc. Michelangelo Buonarroti), malarz i rzeźbiarz włoski (zm. 18 II 1564)
- (235) 6 III 1785 – Ur. Karol Kurpiński, kompozytor (zm. 18 IX 1857 – *urodziny według daty chrztu*)
- (145) 7 III 1875 – Ur. Maurice Ravel, kompozytor francuski (zm. 28 XII 1937)
- (35) 7 III 1985 – Zm. Arkady Fiedler, pisarz poznański, podróżnik (ur. 28 XI 1894)
- 8 III – Dzień Kobiet święto ustanowione na II Międzynarodowym Zjeździe Kobiet Socjalistek w Kopenhadze w 1910 r.
- (80) 10 III 1940 – Zm. Michaił Afanasjew Bułhakow, pisarz i dramaturg radziecki (ur. 15 V 1891)
- (35) 10 III 1985 – Zm. Bronisław Zieliński, tłumacz literatury anglosaskiej (ur. 22 VIII 1914)
- (65) 11 III 1955 – Zm. Aleksander Fleming, lekarz angielski, wynalazca penicyliny (ur. 6 VIII 1881)
- (20) 11 III 2000 – Zm. Kazimierz Brandys, prozaik, eseista, dramaturg, autor scenariuszy filmowych (ur. 27 X 1916)
- 12 III – Światowy Dzień Nerek obchodzony w drugi czwartek marca
- (70) 12 III 1950 – Zm. Heinrich Mann, pisarz niemiecki (ur. 27 III 1871)
- (45) 13 III 1975 – Zm. Ivo Andrić, serbski powieściopisarz, nowelista i poeta, laureat Nagrody Nobla w 1961 r. (ur. 10 X 1892)
- (40) 14 III 1980 – Zm. Anna Jantar (właśc. Anna Maria Szmeterling), piosenkarka urodzona w Poznaniu, zmarła w katastrofie lotniczej (ur. 10 VI 1950)
- 15 III – Światowy Tydzień Mózgu
- 15 III – Światowy Dzień Konsumenta
- (190) 15 III 1830 – Ur. Paul Johann Ludwig von Heyse, pisarz niemiecki, laureat Nagrody Nobla w 1910 r. (zm. 2 IV 1914)

- (50) 15 III 1970 – Zm. Tarjei Vesaas, pisarz norweski (ur. 20 VIII 1897)
- (90) 16 III 1930 – Ur. Krzysztof Kąkolewski, reportażysta, pisarz, scenarzysta filmowy (zm. 24 V 2015)
- (80) 16 III 1940 – Zm. Selma Lagerlöf, pisarka szwedzka, laureatka Nagrody Nobla w 1909 r. (ur. 20 XI 1858)
- (65) 16 III 1955 – Zm. Stanisław Górski, malarz portrecista, uczeń Józefa Pankiewicza, ur. w Kościanie (ur. 15 I 1887)
- (50) 16 III 1970 – Zm. Jerzy Szaniawski, prozaik, dramaturg, nowelista (ur. 10 II 1886)
- 17 III – Światowy Dzień Morza obchodzony na wniosek Międzynarodowej Morskiej Organizacji Doradczej IMCO w rocznicę wejścia w życie konwencji o powołaniu tej organizacji w 1958 r.
- (155) 17 III 1865 – Ur. Gabriel Narutowicz, pierwszy prezydent Rzeczypospolitej Polskiej (zm. 16 XII 1922)
- 18 III – Europejski Dzień Mózgu obchodzony w Polsce od 1998 roku z inicjatywy Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Krzewienia Wiedzy o Mózgu
- (40) 18 III 1980 – Zm. Tamara Łempicka, polska malarka (ur. 16 V 1898)
- (40) 18 III 1980 – Zm. Erich Fromm, niemiecki filozof, socjolog, psycholog i psychoanalityk, pochodzenia żydowskiego (ur. 23 III 1900)
- 19 III – Światowy Dzień Inwalidy
- (120) 19 III 1900 – Ur. Frederic Joliot-Curie, francuski fizyk, laureat Nagrody Nobla w dziedzinie chemii w 1935 roku, którą otrzymał wraz z żoną Irène Curie, córką Marii Skłodowskiej-Curie (zm. 14 VIII 1958)
- (110) 19 III 1910 – Ur. Kazimierz Wyka, historyk literatury i krytyk literacki (zm. 19 I 1975)
- 20 III – Międzynarodowy Dzień Szczęścia ustanowiony przez Zgromadzenie Ogólne ONZ dnia 28 czerwca 2012

- (95) 20 III 1925 – Ur. Yukio Kudo, japoński poeta, eseista, tłumacz literatury polskiej m.in. Gombrowicza, Konwickiego, Miłosza, Schulza i Mickiewicza (zm. 5 VII 2008)
- 21 III – Dzień Ziemi obchodzony w dniu wiosennego przesilenia, ogłoszony z inicjatywy sekretarza generalnego ONZ w 1971 r.
- 21 III – Światowy Dzień Zespołu Downa ustanowiony w 2005 roku z inicjatywy Europejskiego Stowarzyszenia Zespołu Downa; od 2012 roku pod patronatem Organizacji Narodów Zjednoczonych
- 21 III – Międzynarodowy Dzień Walki z Dyskryminacją Rasową obchodzony od 1967 r. na wniosek ONZ
- 21 III – Światowy Dzień Poezji ustanowiony przez UNESCO na Konferencji Generalnej w listopadzie 1998 roku
- (335) 21 III 1685 – Ur. Johann Sebastian Bach, kompozytor niemiecki (zm. 28 VII 1750)
- 22 III – Światowy Dzień Wody obchodzony od 1993 r., ustanowiony podczas Szczytu Ziemi (konferencji ONZ) w Rio de Janeiro w 1992 r.
- 22 III – Dzień Ochrony Bałtyku ustanowiony przez Komisję Helsińską w 1997 r.
- 23 III – Światowy Dzień Meteorologii
- (120) 23 III 1900 – Ur. Erich Fromm, niemiecki filozof, socjolog, psycholog i psychoanalityk, pochodzenia żydowskiego (zm. 18 III 1980)
- (110) 23 III 1910 – Ur. Akira Kurosawa, japoński reżyser, scenarzysta i producent filmowy (zm. 6 IX 1998)
- 24 III – Narodowy Dzień Pamięci Polaków Ratujących Żydów pod okupacją niemiecką
- 24 III – Narodowy Dzień Życia ustanowiony uchwałą Sejmu RP 27 sierpnia 2004 roku
- (115) 24 III 1905 – Zm. Juliusz Verne (właśc. Jules Verne), pisarz francuski (ur. 8 II 1828)

- 25 III – Dzień Świętości Życia wprowadzony przez Kościół katolicki w Polsce na apel Jana Pawła II
- (115) 25 III 1905 – Ur. Olgierd Karol Borchardt, kapitan żeglugi wielkiej, polski pisarz marynista (zm. 20 V 1986)
- (5) 26 III 2015 – Zm. Tomas Tranströmer, szwedzki poeta, pisarz i tłumacz, laureat literackiej Nagrody Nobla za rok 2011 (ur. 15 IV 1931)
- 27 III – Międzynarodowy Dzień Teatru obchodzony w rocznicę otwarcia (1957) sezonu Teatru Narodów w Paryżu
- (175) 27 III 1845 – Ur. Konrad Roentgen (właśc. Konrad Wilhelm Röntgen), fizyk niemiecki, laureat Nagrody Nobla w 1901 r. (zm. 10 II 1923)
- (50) 27 III 1970 – Zm. Jerzy Koller, teatrolog, krytyk literacki, historyk sztuki, związany z Wielkopolską (ur. 5 XI 1882)
- (505) 28 III 1515 – Ur. Teresa (Wielka) z Avila, św. (właśc. Teresa Sanchez de Cepeda y Ahumada), hiszpańska karmelitan-ka, mistyczka, reformator zakonu, odnowiciel i doktor Kościoła, poetka (zm. 15 X 1582)
- (140) 30 III 1880 – Ur. Sean O'Casey (właśc. John Casey), pisarz i dramaturg irlandzki (zm. 18 IX 1964)
- (165) 31 III 1855 – Zm. Charlotte Brontë, powieściopisarka angielska (ur. 21 IV 1816)
- (140) 31 III 1880 – Zm. Henryk Wieniawski, kompozytor i skrzypek (ur. 10 VII 1835)

II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Mikołaj Paczkowski

KONSTANTY ILDEFONS GAŁCZYŃSKI – NIEZAPOMNIANY POETA

Konstanty Ildefons Gałczyński to poeta, który w świadomości czytelników zapisał się nie tylko swoją twórczością, ale także biografią, czy raczej auto-kreacjami na niej zbudowanymi. Obie te nierozzerwalnie związane ze sobą sfery (życie i twórczość) pełne są w przypadku tego pisarza paradoksalnych sprzeczności. Poeta popularny, ogólnodostępny a jednocześnie oryginalny, często zaskakujący stylistą; członek cyganerii literacko-artystycznej lat 30. oraz oddany mąż i ojciec; autor doskonale operujący zarówno groteską jak i lirycznością; eskapista uciekający przed rzeczywistością w wymaginowane światy własnej fantazji, a także twórca zaangażowany politycznie – wszystko to, bez wątplenia, powiedzieć można o autorze *Zaczarowanej drożki*. Wszystko to zapewniło mu także trwającą po dziś dzień popularność. Warto więc przyjrzeć się bliżej przyczynom nieustannego powodzenia tej twórczości.

Życie prywatne poety wzbudzało zainteresowanie niemal od chwili debiutu, który miał miejsce jeszcze przed przystąpieniem Gałczyńskiego do egzaminu maturalnego – w 1923 roku na łamach literackiego dodatku do „Rzeczpospolitej” ukazał się jego wiersz *Szturm*. Już podczas studiów (w zakresie filologii angielskiej oraz filologii klasycznej, których nie udało się pisarzowi ukończyć) drukował kolejne utwory w czasopismach takich jak „Twórczość Młodej Polski”, „Smok” czy „Cyrulik Warszawski”. Zaczął także bywać w popularnej kawiarni Kresy, znajdującej się przy ulicy Nowy Świat. Spotykały się tutaj znane postacie światka artystycznego stolicy: literaci, plastycy oraz muzycy. Młody poeta bardzo szybko stał się więc częścią cyganerii literackiej, do której, ze względu na swój charakter, doskonale pasował. Od dzieciństwa bowiem „kalambury, żarty sytuacyjne, wchodzenie we własny świat były sposobem bycia Gałczyńskiego”¹. Nastrój młodej cyganerii warszawskiej odnaleźć możemy w twórczości poety z tamtego okresu. W wierszu *Na dziwny a niespodziewany odjazd poety Konstantego* czytamy na przykład taką strofę:

Ach znamy, dobrze znamy twoje promenady
od Kresów do Ziemiańskiej, z Ziemiańskiej do Kresów,

¹ A. Arno, *Konstanty Ildefons Gałczyński. Niebezpieczny poeta*, Kraków 2013, s. 29.

dżdżyste rajdy autami z córkami mechesów,
noce w mrocznych winiarniach, komersze i szpady.²

W przytoczonym fragmencie, obok Kresów, wymieniona została również inna znana kawiarnia międzywojennej Warszawy – Mała Ziemiańska. To w niej swój słynny stolik mieli skamandryci, a później także Witold Gombrowicz. Cały utwór stanowi przykład nie tylko ścisłego powiązania życia prywatnego z twórczością poety, ale jest on jednocześnie doskonałym świadectwem autoironii Gałczyńskiego, która już stale obecna będzie w jego pisarstwie.

Istnienie autora *Balu u Salomona* w warszawskim światku artystycznym stało się nie tylko niezbywalnym elementem jego wizerunku, ale także szybko umożliwiło mu nawiązanie nowych kontaktów towarzyskich. Zapewne dzięki nim Konstanty związał się z działającą w latach 1925-1931 grupą literacką Kwadryga, skupioną wokół czasopisma o takiej samej nazwie. Oprócz Gałczyńskiego, należeli do niej także Stanisław Ryszard Dobrowolski, Władysław Sebyła, Lucjan Szenwald, Stanisław Maria Saliński czy Zbigniew Uniłowski. Ten ostatni doskonale sportretował siebie oraz przyjaciół w środowiskowej powieści *Wspólny pokój*³ (1932). Wśród jej bohaterów znajdziemy również Konstantego Ildefonsa, ukrytego pod postacią Klimka Paczyńskiego. Odwołań do Gałczyńskiego jest zresztą w książce więcej. Lucjan Salin, *porte-parole* samego Uniłowskiego, przegląda tomik wierszy tego poety, a jeden z jego utworów – *Włożę spodnie czarne, cmentarne* – jest śpiewany przez literatów zebranych w tytułowym „wspólnym pokoju”. Choć Kwadryga nie wykształciła jednego spójnego programu artystycznego, a jej działalność trwała tylko kilka lat, umożliwiła Konstantemu publikowanie swoich wierszy na łamach wydawanego czasopisma oraz uczestniczenie w organizowanych wspólnie wieczorach autorskich. Wszystko to przyczyniało się do zwiększania rozpoznawalności jego nazwiska.

Świadectwem obecności pisarza w środowisku artystycznym dwudziestolecia jest także jego własny debiut książkowy – wydana w 1929 roku (w serii Biblioteka Kwadrygi) powieść *Porfirion Osiołek, czyli Klub Świętokradców*. Tytułowy bohater tego groteskowego utworu, właściciel fabryki sztucznych nosów, powróci kilka lat później w znanym cyklu paradramatycznych humoresek *Teatryk Zielona Gęś*. Choć ta pełna absurdu książka może się wydawać popisem nieograniczonej wyobraźni jej autora, jak podkreśla Marta Wyka: „W gruncie rzeczy mamy [...] do czynienia ze skomplikowanym co prawda, lecz dającym się rozwiązać szyfrem ówczesnego życia poety i jego rówieśników.

² K.I. Gałczyński, *Wybór poezji*, oprac. M. Wyka, wyd. 5., Wrocław 1983, s. 5-6.

³ Z. Uniłowski, *Wspólny pokój i inne utwory*, oprac. B. Faron, Wrocław 1976.

Pod groteskową maską ukrywały się postacie jak najbardziej autentyczne⁴. *Porfirion Osiołek* to utwór przepełniony groteską, (auto)parodiami, kunsztownie stworzona zabawa literacka, która stanowi świadectwo ówczesnej sprawności warsztatowej młodego Gałczyńskiego. Już tutaj wskazać możemy charakterystyczne elementy jego twórczości, które z czasem staną się znakiem rozpoznawczym poety.

Kategorią estetyczną, z którą Konstanty Ildefons Gałczyński kojarzy się najsilniej, jest bez wątpienia, wspomniana już groteska. Osiągana jest ona w twórczości poety dzięki kilku strategiom: poprzez wprowadzanie do utworów elementów niwelujących patos, zaskakujące gry językowe, zderzenia słów pochodzących z różnych rejestrów czy wreszcie stylizacje (przede wszystkim w obrębie parodii i pastiszu). Choć groteską posługiwali się w dwudziestoleciu także inni autorzy (jak choćby Roman Jaworski czy Stanisław Ignacy Witkiewicz), Gałczyńskiemu udało się nadać jej funkcje satyryczne, a tym samym osiągnąć utylitarny charakter swojej poezji. Wiązało się to z wizerunkiem poety-błazna, którego twórczość cechuje się autoironią i autotematyzmem – strategiami pozwalającymi sygnalizować dystans wobec własnego pisarstwa. Taka kreacja niesie jednak ze sobą pewne niebezpieczeństwa, takie jak bagatelizowanie wypowiedzianych słów czy nietraktowanie ich poważnie przez odbiorców. W bogatym dorobku literackim Gałczyńskiego zdarzały się utwory odczytywane wyłącznie w perspektywie żartu czy kalamburu, co utrudniało dostrzeżenie zupełnie innej ich wymowy.

Dobrym przykładem takiego interpretowania poezji autora *Porfiriona Osiołka* mogą być jego przedwojenne wiersze katastroficzne. W drugim dziesięcioleciu międzywojnia, w pisarstwie wielu twórców dostrzec można rozczarowanie wydarzeniami mającymi miejsce zarówno w Polsce (przewrót majowy, rządzą sanacji), jak i na świecie (kryzys gospodarczy, rosnące w siłę państwa totalitarne), a także przeczucie nadchodzącej wojny. Niepokoje te znalazły swe najsilniejsze odbicie w poezji żagarystów, grupy tworzonej przez autorów o kilka lat młodszych od Gałczyńskiego, skupionych wokół wileńskiego czasopisma „Żagary” (Czesław Miłosz, Teodor Bujnicki, Jerzy Putrament czy Aleksander Rymkiewicz). Jednak, jak zauważa Adam Kulawik, katastrofizm poetów tzw. awangardy wileńskiej był paradoksalny, ponieważ nasycony mocno lewicowymi poglądami jej członków. Katastrofista natomiast nie widzi pewności czy nadziei w żadnej orientacji politycznej. W takim rozumieniu to właśnie Gałczyńskiego

⁴ M. Wyka, *Wstęp*, w: K.I. Gałczyński, *Wybór poezji*, op. cit., s. V.

można by określić mianem rzeczowego katastrofisty⁵, choć przyłgnęło do niego określenie „katastrofisty buffo”.

Groteska poety swój najdoskonalszy poziom osiągnęła dopiero po II wojnie światowej, w serii wspomnianych już form mikrodramatycznych *Zielona Gęś*. Drukowane na łamach krakowskiego tygodnika „Przekrój” utwory nie od razu spotkały się jednak z sympatią czytelników. Ich koncepcja, oparta o zastosowanie absurdałnego humoru, była bowiem na tyle nowatorska i zaskakująca, że wymagała pewnego oswojenia. Dopiero z czasem teksty te zyskały swoich wiernych odbiorców. *Zielone Gęsi* łączy kilka wspólnych elementów. To, przede wszystkim, rozpoczynająca wszystkie utwory, zapowiadająca formę teatralną, formuła: „TEATRZYK «ZIELONA GĘŚ» ma zaszczyt przedstawić...”. Stali są również bohaterowie „najmniejszego teatru świata” – Hermenegilda Kociubińska, prof. Bączyński, pies Fafik, Piekielny Piotruś czy Porfirion Osiołek to w większości postacie znane już z innych dzieł Gałczyńskiego.

Mimo nowatorskiego charakteru tych parateatralnych tekstów wydaje się, że inspirację dla autora mogły stanowić utwory pisane przez Tadeusza Boya-Żeleńskiego dla działającego na początku XX wieku krakowskiego kabaretu literackiego Zielony Balonik. Oprócz podobieństwa nazw, w obu formułach dostrzec można także jednolity sposób twórczego wykorzystywania tradycji oświeceniowej, obaj pisarze propagują bowiem postawę racjonalistyczną. Stąd w satyrycznej twórczości Gałczyńskiego elementy jawnie dydaktyczne czy umoralniające, które jednak zostają przez poetę w twórczy sposób połączone z absurdałnym i zaskakującym humorem, znanym jeszcze z jego pisarstwa przedwojennego. Takie zestawienie sprawia, że nonsens często obecny w *Zielonych Gęsiach* jest czymś innym niż ten znany z tak zwanego teatru absurdu. Jako nawiązanie do oświeceniowej bajki (która przecież także miała pełnić funkcję dydaktyczną) można wreszcie uznać wprowadzenie do tekstów bohaterów zwierzęcych.

Z czym więc chciał walczyć Gałczyński za pomocą swoich mikrodratów? Jak zaznacza Iwona Mityk, stosowana przez poetę groteska „miała pomagać w wyzwoleniu spod nacisku dominującego światopoglądu, konwensów, rutyny, prawd obiegowych, ułatwiać spojrzenie na świat w odmienny sposób”⁶. Wśród *Zielonych Gęsi* wyróżnić można trzy grupy tematyczne. Dotyczą one polityki (aktualnych zjawisk życia publicznego powojennej Polski), obyczajowości (przywar postępowania lub mentalności Polaków) lub literatury

⁵ A. Kulawik, „Poezja to jest złoty szerszeń”. *Rzecz o poematach K.I. Gałczyńskiego*, Kraków 2015, s. 15.

⁶ I. Mityk, *Groteska w „Zielonej Gęsi” Gałczyńskiego*, w: *Dzieło i życie Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego*, t. 1., red. A. Kulawik, J.S. Ossowski, Kraków 2005, s. 51.

(znanych wątków literackich bądź bezpośrednio pisarzy i poetów). Choć z oczywistych przyczyn te pierwsze często straciły swoją aktualność i dziś stały się niezrozumiałe, satyry obyczajowe oraz literackie nadal posiadają trwałą wartość, pozostając w pełni czytelnymi. Co ważne, Gałczyński piętnując wady i przybierając pouczającą postawę zakłada istnienie jakiejś formy świata wzorcowego, ideału, do którego należy dążyć. Możemy więc dostrzec w *Zielonych Gęsiach* świadectwo humanistycznego optymizmu tego pisarza.

W twórczości Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego znajdziemy jednak nie tylko wiersze groteskowe czy humorystyczne. Równie sprawnie kreował poeta światy liryczne, odsyłające czytelnika do sfery przeżyć sentymentalnych. Z taką poetyką mamy najczęściej do czynienia w przypadku tekstów wyrażających eskapistyczne (odrywające się od rzeczywistości – przyp. red.) pragnienia autora. Ucieczka do raju może w tej poezji przybierać charakter fantastyczny, tak jak ma to miejsce w wierszach *Prośba o wyspy szczęśliwe* czy *Farlandia*, może jednak także odwoływać się do mitu rodzinnego. W obu przypadkach świat idealny jest paradoksalnie przesycony zwyczajnością, pełno w nim przedmiotów i scen znanych z codziennej rzeczywistości. Tak jest, na przykład, w *Pieśni IV*:

Oto jest nasz dzień codzienny,
nasze małe budowanie,
trud uparty i niezmienny,
nieustanne kształtowanie.

Słońce wschodzi i zachodzi,
drzewa kwitną, liście ronia,
my strumień rzeczywistości
kształtujemy naszą dłońią⁷.

Wiersze Gałczyńskiego odwołujące się do idylli szczęścia rodzinnego to kolejne utwory silnie związane z życiem prywatnym poety. Bardzo często pojawiają się w nich bowiem postacie związane z rzeczywistością pozaliteracką, takie jak „srebrna Natalia” – żona Konstantego, czy jego córka Kira. Zdaniem Reginy Lubas-Bartoszyńskiej, „opisów domu jako ogniska domowego z jego centrum i sacrum jednocześnie – Natalią i wkrótce z córką Kirą, jako pejzaży autobiograficznych ‘jednej chwili’, trwającej jednak ‘wiecznie’, jest w poezji Gałczyńskiego tak wiele, tak różnych dotyczą przestrzeni [...], że układają się one w swoisty dziennik intymny, utrwalający konkretne chwile

⁷ K.I. Gałczyński, *op. cit.*, s. 332.

i zatrzymujący czas”⁸. Taka strategia z całą pewnością wpływała (i nadal wpływa) na popularność tej twórczości. Niewątpliwie jest to poezja pisana z myślą o szerokim audytorium, liryka popularna, odwołująca się do prostych uczuć, znanych czytelnikowi z własnego doświadczenia. Świadczy o tym również fakt, że wiersze miłosne autora *Zaczarowanej drożki* pozbawione są jakiegokolwiek erotyki, cielesności, która nie wszystkim mogłaby przypaść do gustu.

Elementem poetyki Gałczyńskiego, który zachwyca zarówno w wierszach groteskowych, jak i lirycznych, jest niesamowita i zaskakująca wyobraźnia twórcy. Niezwykłe, często absurdalne porównania czy przeciwstawienia, intrygująca metaforyka, umiejętności parodiowania i pastiszowana stylu innych pisarzy – wszystko to wyrasta właśnie z poetyckiej imaginacji. Z niej także wyrasta oryginalne wykorzystywanie kolorystyki przez tego autora. Często stosowanie barwnej ornamentyki nie jest w tym przypadku związane z tradycyjną symboliką barw. Poeta wyzyskuje ją raczej w celu dążenia do bezpośredniości wypowiedzi. Dlatego w jego wierszach dominują proste, zdecydowane odcienie, za pomocą których kształtowane są obrazy poetyckie. Do ukochanych wariacji autora *Listów z fiołkiem* bezsprzecznie należy połączenie zieleni oraz srebra. Taką kompozycję znajdziemy na przykład w jednym z najpopularniejszych tekstów poety *O naszym gospodarstwie*:

O, zielony Konstany, o, srebrna Natalio!
Cała wasza wieczera dzbanuszek z konwalią;
wokół dzbanuszka skrzacik chodzi z halabardą,
broda siwa, lecz dobrze splamiona musztardą,
widać, podjadł a wyście przejedli i fanty –
o, Natalio zielona, o, srebrny Konstany!⁹

Tym, co warto podkreślić, zastanawiając się nad fenomenem nieustającej popularności poezji Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, jest jej ścisły związek z muzycznością. Inspirację muzyką dostrzec możemy już w samej terminologii, jaką posługuje się poeta, nazywając swoje utwory lub ich poszczególne części (koncert, koncert fortepianowy, preludium, oratorium, uwertura itp.). Kompozytorem szczególnie umiłowanym przez autora *Zielonych Gęsi* był niewątpliwie Jan Sebastian Bach – Gałczyński poświęcił mu, między innymi, wiersz *Wielkanoc Jana Sebastiana Bacha*. Muzyczność przejawia się również w samej strukturze znacznej części poematów, istotnie wpływając na kształt języka

⁸ R. Lubas-Bartoszyńska, *Kamyki autobiograficznej mozaiki poetyckiej K.I. Gałczyńskiego*, w: *Dzieło i życie Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego*, t. 1., red. A. Kulawik, J.S. Ossowski, Kraków 2005, s. 437.

⁹ K.I. Gałczyński, *op. cit.*, s. 91.

poetyckiego. Stanowi ona tutaj rodzaj ideału, niedoścignionego wzorca, do którego liryka powinna starać się dorównać. Fascynacje muzyką sprawiły, że pisarz w 1951 roku stworzył libretto do kukielkowej inscenizacji operetki *Orfeusz w piekle* (muz. J. Offenbach).

Zwracanie szczególnej uwagi na brzmieniowy aspekt wierszy zaowocowało zaaranżowaniem wielu z nich na chętnie śpiewane piosenki. Gałczyński jeszcze przed wojną nawiązał współpracę ze znaną pieśniarką Hanką Ordonówną, dla której napisał kilka utworów. W czasach PRL ogromną estymą cieszyła się, utrzymana w poetyce socrealistycznej, pieśń *Ukochany kraj* z muzyką Tadeusza Sygietyńskiego. Ówczesne władze rozważyły nawet zastąpienie nią *Mazurka Dąbrowskiego*. Dziś niemal każdy kojarzy przeboje takie jak *Liryka, liryka* z repertuaru Grzegorza Turnaua czy *Ocalić od zapomnienia* śpiewane przez niezapomnianego Marka Grechutę. Utwory z tekstami Mistra Konstantego wykonywali artyści różnych gatunków i pokoleń, by wymienić tylko Magdę Umer, Michała Bajora, Katarzynę Groniec, Annę German czy Kazika Staszewskiego.

Jeszcze jedną dziedziną pracy twórczej, o której warto wspomnieć w przypadku Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego są przekłady literackie. Tłumaczył on zarówno poezję, jak i prozę oraz dramat z języka angielskiego, niemieckiego, rosyjskiego, francuskiego, hiszpańskiego, a nawet... chińskiego. Do największych osiągnięć na tym polu należy zaliczyć pracę nad tekstami Williama Szekspira (m.in. *Sen nocny letniej*). Pisarz przełożył także wiersze Borysa Pasternaka, Aleksandra Błoka czy Pabla Nerudy. Jednak jego najbardziej znanym tłumaczeniem bezsprzecznie pozostaje początkowy fragment poematu Fryderyka Schillera *Oda do radości*, który wraz z finałowym fragmentem IX symfonii Ludwiga van Beethovena funkcjonuje obecnie jako hymn Unii Europejskiej.

Zastanawiając się nad fenomenem nieustannego trwania poezji oraz samej postaci Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego w świadomości czytelników, wspomnieć wypada o córce poety, Kirze Gałczyńskiej. Jej zasługi w zakresie popularyzacji twórczości ojca są nieprzecenione. To właśnie ona stworzyła muzeum poświęcone osobie poety w słynnej leśniczówce w Praniu, gdzie powstało wiele spośród najważniejszych tekstów poety z ostatniego etapu jego twórczości. Zajęła się ona także redakcją i edycją spuścizny Konstantego. Kira jest również autorką wielu książek poświęconych życiu oraz twórczości swoich rodziców (Natalia Gałczyńska także była pisarką, głównie książek dla młodzieży oraz tłumaczką z języka rosyjskiego).

Choć może się wydawać, że popularność Gałczyńskiego trwa nieprzerwanie po dziś dzień, był okres, w którym poezja tego autora znalazła się w cieniu. W 1950 roku na warszawskim Zjeździe Literatów Polskich Adam

Ważyk potępił twórczość poety, zarzucając jej odrębność oraz indywidualność. W „Przekroju” stopniowo zaprzestano druku *Zielonych Gęsi* oraz *Listów z fiołkiem*, co stanowiło dla twórcy źródło utrzymania. Sytuacja zmusiła autora *Pieśni o żołnierzach z Westerplatte* do złożenia upokarzającej samokrytyki, a także narzucenia swojej twórczości poetyki socrealistycznej. Jak podkreśla Jerzy S. Ossowski, „tylko poprzez publiczną kolaborację mógł pisarz powrócić do łask ówczesnego dworu, zarządzającego, niczym folwarkiem, ówczesną kulturą literacką”¹⁰.

Za dalszą obecność w życiu literackim musiał więc Gałczyński zapłacić wysoką cenę. Po śmierci Józefa Stalina w 1953 roku napisał żałobny panegiryk na jego cześć. Rok wcześniej, po odmowie powrotu do kraju Czesława Miłosza, poeta opublikował w czasopiśmie „Nowa Kultura” *Poemat dla zdrajcy*, w którym oskarżył go o zdradę i dezercję. Przyszły laureat Nagrody Nobla nie pozostał dłużny i sportretował Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego w swojej parabolicznej książce *Zniewolony umysł*¹¹. Autorowi *Balu u Salomona* poświęcony został esej *Delta – czyli trubadur*. Rehabilitacja poety rozpoczęła się wraz z odwilżą, którą przyniósł rok 1956. Pisarz jednak tego nie doczekał – zmarł na zawał serca 3 lata wcześniej.

Konstanty Ildefons Gałczyński z całą pewnością pozostaje poetą niezapomnianym. Przyczyn jego stałej popularności jest wiele, wszystkie one wiążą się jednak z niezaprzeczalnym talentem, a także oryginalnością jego twórczości. Wynikała ona z indywidualnej poetyki, którą udało się mu stworzyć już w okresie międzywojennym i która stale ewoluowała, umożliwiając nieustanne zaskakiwanie czytelników. Do perfekcji opanował Gałczyński umiejętność posługiwania się językiem poetyckim, dzięki czemu w swoich wierszach nowatorsko wykorzystywał różne (często kompletnie odmienne) style wypowiedzi. Całkowita odrębność tego pisarstwa sprawiła, że Mistrz Konstanty nie posiadał uczniów, a tym samym nie stworzył szkoły poetyckiej. Doskonale potrafił natomiast popularyzować własną poezję, wykorzystując przy tym autokreację. Wiersze pełne humoru i groteski, teksty liryczne, perfekcyjnie skomponowane poematy czy satyryczne mikro dramaty – każdy czytelnik z pewnością znajdzie w tym bogactwie coś dla siebie.

¹⁰ J.S. Ossowski, *Sprawa Gałczyńskiego. Szkice z antropologii kultury literackiej*, Kielce 2011, s. 20.

¹¹ Cz. Miłosz, *Zniewolony umysł*, Kraków 1999.

Bibliografia

Literatura podmiotu:

1. Gałczyński K.I., *Porfirion Osiołek czyli Klub Świętokradców*, Warszawa 1997.
2. Gałczyński K.I., *Wybór poezji*, oprac. M. Wyka, wyd. 5., Wrocław 1983.
3. Miłosz Cz., *Zniewolony umysł*, Kraków 1999.
4. Uniłowski Z., *Wspólny pokój i inne utwory*, oprac. B. Faron, Wrocław 1976.

Literatura przedmiotu:

1. Arno A., *Konstanty Ildefons Gałczyński. Niebezpieczny poeta*, Kraków 2013.
2. *Dzieło i życie Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego*, t. 1-2., red. A. Kulawik, J. S. Ossowski, Kraków 2005.
3. Gałczyńska K., *Zielony Konstanty*, Warszawa 2011.
4. Górecka E., *Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego gry barwą z wyobraźnią i kulturą*, Bydgoszcz 2012.
5. Kulawik A., „Poezja to jest złoty szerszeń”. *Rzecz o poematach K.I. Gałczyńskiego*, Kraków 2015.
6. Ossowski J.S., *Sprawa Gałczyńskiego. Szkice z antropologii kultury literackiej*, Kielce 2011.
7. Sidoruk E., *Groteska w poezji dwudziestolecia. Leśmian – Tuwim – Gałczyński*, Białystok 2004.
8. Tenczyńska A., *Muzyka w przedwojennej twórczości poetyckiej Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego*, „Świat Tekstów” 2011, nr 9.
9. Żurawska J.M., *Gałczyński i muzyka: od struktury melicznej, poprzez libretta – do kompozytorskiej inspiracji*, Kraków 2009.

Mikołaj Paczkowski – absolwent filologii polskiej i kulturoznawstwa, obecnie doktorant na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Jego zainteresowania badawcze koncentrują się wokół historii literatury i kultury artystycznej XX wieku (ze szczególnym uwzględnieniem dwudziestolecia międzywojennego), komparatystyki literackiej i kulturowej oraz kontekstów antropologicznych w literaturoznawstwie.

Marcin Radomski

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

POZNAŃ 1945 – ZATRZYMAĆ BIEG HISTORII

W roku 2020 przypada 75. rocznica zakończenia II wojny światowej (1939-1945). Jak co roku będziemy chylić sztandary w hołdzie dla milionów ofiar i celebrować zakończenie najtragiczniejszego w dziejach konfliktu, podczas którego rozegrały się niezliczone kampanie, bitwy i potyczki. Kluczowe batalie decydowały o przebiegu starć na frontach i końcowym wyniku wojny. Areną tych działań były także miasta, wśród których należy wymienić bitwę o Stalingrad (1942-43), czy finalne zmagania o Berlin (1945). Tymczasem po drodze do stolicy III Rzeszy (1933-1945) rozegrała się miesięczna bitwa o *Festung Posen* (Twierdza Poznań).

Po przegranej kampanii wrześniowej w 1939 roku młode państwo polskie przestało istnieć, dostając się pod okupację niemiecką. Już w październiku tego roku Poznań znalazł się w granicach nowo utworzonego terytorium administracyjnego *Reichsgau Posen*, a wkrótce *Reichsgau Wartheland* (Okręg Rzeszy Kraj Warty). Następne ponad pięć lat zniewolenia odbiły się na ludności cywilnej w sposób dotkliwy. W październiku 1940 roku w Poznaniu zorganizowano obóz koncentracyjny (*Konzentrationslager Posen*) w pruskim Forcie VII, gdzie Niemcy podejmowali pierwsze próby gazowania więźniów. Natomiast w przedwojennym Domu Żołnierza (obecnie Teatr Muzyczny) funkcjonował urząd *Gestapo* z więzieniem wspierającym aparat terroru. Codziennoscą charakteryzowała walka o przetrwanie i wszechobecny strach. Niemieccy naziści intensyfikowali również akcje przesiedleńcze do Generalnego Gubernatorstwa za pomocą prowizorycznego punktu zbornoego *Lager Głowna* (obóz przesiedleńczy Głowna). Działania te pozbawiły domów i majątków ponad 30 tysięcy obywateli polskich, przygotowując jednocześnie „*lebensraum*” dla niemieckich kolonistów. W 1941 roku namiestnik Kraju Warty Arthur Greiser wydał rozkaz założenia obozu zagłady *Kulmhof an der Nehr* (Chełmno nad Nerem), który pochłonął ponad 300 tysięcy istnień ludzkich.

W takich okolicznościach zniewolone społeczeństwo powitało nowy – 1945 rok. Informacje o klęskach niemieckiego *Wehrmachtu* oraz zbliżającym się froncie przekazywano sobie jako zapowiedź szybkiego zakończenia wojny. W ramach szeroko zakrojonej operacji wiślańsko-odrzańskiej Armia Czerwona błyskawicznie osiągnęła – między innymi – przedpola Poznania. Miasto funkcjonowało wtedy jako ważny ośrodek administracyjny i przemysłowy hitlerowskiego

okupanta. 20 stycznia 1945 roku doszło do pierwszego kontaktu bojowego między walczącymi stronami, a pięć dni później miasto zostało oskrzydłone i ostatecznie odcięte. W początkowej fazie operacji poznańskiej nie udało się opanować miasta z marszu jednak zdobycie go było tylko kwestią czasu. Dowództwo niemieckie ogłosiło alarm dla twierdzy, lecz w realiach ówczesnego pola walki nie mogła ona stanowić trwałej przeszkody dla nacierających sowieckich jednostek bojowych. Zamknięci w kotle Niemcy byli świadomi rozkazów i ich ewentualnego losu po, dlatego też zamierzali walczyć do „ostatniego żołnierza”. Obrona trzeciego-ostatniego pierścienia opierała się na sukcesywnie modernizowanym dziewiętnastowiecznym systemie fortyfikacji. Załogę twierdzy stanowiło kilkanaście tysięcy żołnierzy niemieckich i ich sojuszników pod dowództwem generała *Ernsta Matterna*. Działania defensywne niemieckiego garnizonu znacznie utrudniał brak możliwości otrzymywania stałego zaopatrzenia, niepełne stany osobowe pododdziałów, niewystarczająca liczba pojazdów bojowych wchodzących w skład *Pancernej Rezerwy Uderzeniowej* oraz niewyszkolone oddziały pospolitego ruszenia (*Volkssturmu*).

Za to dużą wartością bojową popartą umiejętnością prowadzenia operacji miejskich odznaczały się dywizje wchodzące w skład 8. Armii Gwardii generała *Wasilija Czujkowa*. W sumie atakujący dysponowali – w różnych fazach bitwy – siłami ponad 30 tysięcy żołnierzy wspartymi artylerią i czołgami. Działania zostały dostosowane do specyfiki walki w mieście. Rozgorzała zażarta bitwa uliczna, podczas której zdobywano poszczególne forty otaczające miasto, następnie prowadzono zmagania o dzielnice oraz umocnione doraźnie wzdłuż ulic budynki. Sukcesywnie eliminowano punkty oporu, spychając obrońców do ostatniej, usytuowanej w sercu twierdzy pozycji – Cytadeli. Podczas walk nie brakowało okrucieństwa typowego dla wojny totalnej jak i heroicznym postaw żołnierskich. 23 lutego 1945 roku poznańska twierdza padła, a ostatni dowódca generał *Ernst Gonell* popełnił samobójstwo. Według szacunków zginęło 5 tysięcy żołnierzy broniących miasta, a tysiące dostało się do niewoli. Polegli mają swoją kwaterę na nekropolii Miłostowo. Atakujący czerwonoarmiści stracili 6 tysięcy żołnierzy oraz około 150 czołgów i dział samobieżnych zniszczonych lub uszkodzonych podczas szturmów. Do tych wyliczeń należy dodać śmierć ludności cywilnej plus straty materialne poniesione przez miasto. W samym tylko śródmieściu 75 procent budynków uległo zniszczeniu. W lipcu 1946 roku podczas ostatniej w Polsce publicznej egzekucji powieszono wśród ruin poznańskiej Cytadeli zbrodniarza wojennego Arthura Greisera. Na jej stokach spoczywają polegli żołnierze i oficerowie Armii Czerwonej oraz Polacy – Cytadelowcy – wspierający ich podczas wyzwalań (sic!) miasta. Spośród około 2 tysięcy polskich bojowników największą daninę złożyło około 100 zabitych i zmarłych w wyniku odniesionych ran.

Garnizon *Festung Posen* w 1945 roku oczywiście nie mógł zmienić przebiegu tej wojny. Chwilowe związanie walką części sił sowieckich przedłużały tylko agonię hitlerowskich Niemiec. W chwili zakończenia zmagania pozostałe armie osiągnęły już linię Odry, kontynuując marsz na Berlin. Z chwilą upadku III Rzeszy zakończono europejską hekatombę sprokurowaną przez przywódców zbrodniczego systemu oraz ich bezwzględnych wykonawców. W tym czasie zresztą zwycięzcy przygotowali już nowy porządek ówczesnego świata. Tymczasem zimą 1945 roku mieszkańcy Poznania cieszyli się, że dla nich wojna się już skończyła. Mimo trosk codzienności wierzyli w możliwość szybkiej odbudowy i przywrócenia namiastki normalnego życia. Rodzime miasto trzeba było odgruzować, wydobyć i zabezpieczyć miny, pociski oraz granaty; zapewnić ludziom podstawowe warunki do życia oraz pracę. Niestety szybko okazało się, że chwilowe braterstwo broni i wyzwolenie spod niemieckiego buta zostało zastąpione całkowitą podległością wobec Moskwy. Losy wielkopolskiego Poznania odzwierciedlały przecież sytuację polityczną w całym kraju. Powojenna rzeczywistość odbiegała od początkowych oczekiwań, gdyż większość nie zdawała sobie sprawy z nowego kierunku rozwoju państwa. W marcu tego roku do miasta weszły regularne oddziały Wojska Polskiego, by wraz z nimi nowe władze mogły wprowadzić komunistyczne standardy. Rządy te skończą się dopiero z chwilą rozpoczęcia transformacji ustrojowej w 1989 roku.

Prezentowane zestawienie zbiera pozycje omawiające przebieg bitwy o Poznań w styczniu i lutym 1945 roku. Czytelnik znajdzie poniżej publikacje dotyczące przebiegu walk o miasto będące wówczas hitlerowską twierdzą nad Wartą. Zaczynamy od przełomowego dzieła Zbigniewa Szumowskiego „Boje o Poznań”. Autor swoją pracą wyznaczył kierunek badań dla naukowców zajmujących się omawianym tematem. Równolegle zestawiamy wydawnictwa ostatnich lat, które znacznie poszerzyły spectrum studiów nad tym okresem w dziejach Poznania. Mamy tutaj na myśli serię „Festung Posen 1945”, dzięki której poznajemy przebieg zdarzeń widzianych z perspektywy żołnierzy walczących stron – przede wszystkim niemieckich. Źródła o charakterze wspomnieniowym dają szerokie pole do opisu zarówno historykom, jak i pasjonatom historii. Poszerzają wiedzę o tamtych wydarzeniach i pozwalają odtworzyć je, wchodząc – niemalże – w rolę świadków naocznych. Mają również wymiar edukacyjny oraz popularyzują wiedzę historyczną o II wojnie światowej. Współczesne rekonstrukcje historyczne jednoznacznie pokazują, że kultywuje się pamięć o dziejach miasta i jego mieszkańcach. Rzetelnie przygotowaną pozycją jest „Armia Czerwona w walkach o Poznań w styczniu i lutym 1945 roku” Adama Pleskaczyńskiego. Autor wykonał szeroką kwerendę archiwalną i biblioteczną, porządkując tym samym wiedzę na temat sił i strat Armii Czerwonej podczas zmagania o Poznań. Ciekawą propozycję przygotował Maciej

Karalus w postaci przewodnika po polu bitwy „Cytadela 1945” będącym obecnie parkiem, popularną poznańską „Cytką”. Na koniec warto zwrócić uwagę na losy Polaków-Cytadelowców biorących udział w bitwie, którzy pozostają ważnym elementem martyrologii. Naszej regionalnej, lokalnej – niezapomnianej historii.

W zebranych materiale (wybór) wyodrębniono pozycje zwarte (od 1948 roku) i artykuły (od 1965 roku)

a. Pozycje zwarte

1. 312. Smoleńska Dywizja Piechoty w walkach o Starołękę / Aleksander Krajno. – Wyd. 2 – Poznań : Wydawnictwo Pomost : Wydawnictwo Vesper, 2010. – 54 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 12)
2. ARMIA Czerwona w walkach o Poznań w styczniu i lutym 1945 roku : analiza bezpowrotnych strat osobowych / Adam Pleskaczyński. – Warszawa-Poznań : Wydawnictwo Stowarzyszenie Współpracy Polska-Wschód, 2016. – 267 s. : il. , mapy , tabele
3. BITWA o miasto. – Poznań, 2007. – DVD. – (Festung Posen 1945 ; t. 9)
4. BITWA o Poznań / Zbigniew Szumowski. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 1971. – 261 s.
5. BOJE o Poznań / Zbigniew Szumowski. – Wyd. 2 – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 1985. – 548 s.
6. CMENTARZE na stokach poznańskiej Cytadeli / Wiesław Olszewski. – Poznań : Wydawnictwo Naukowe UAM, 2008. – 596 s.
7. CYTADELA 1945 : przewodnik po polu bitwy / Maciej Karalus. – Poznań : Wydawnictwo Pomost, 2017. – 72 s. : il.
8. CYTADELOWCY 1945-2018 / Łukasz Szudarski. – Poznań : Wydawnictwo Pomost, 2018. – 131 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 23)
Bibliogr. s. 126-129
9. DWA kroki do masowego grobu : selekcja w parku poznańskiego Zamku / Kurt F. Lange. – Wyd. 2 – Poznań : Wydawnictwo Pomost, 2010. – 99 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 3)
10. DZIEŃ po dniu w okupowanym Poznaniu : 10 września 1939-23 lutego 1945 / Czesław Łuczak. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 1989. – 703 s. : il.
Bibliogr. s. 632-643
11. FAHNENJUNKER z Poznania / Jonny Neuwirth . – Poznań : Wydawnictwo Pomost, 2012. – 93 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 18)

12. FORT Strotha (Villa) walki na Odcinku „Zachód” i ucieczka z twierdzy / Herbert Döllner. – Poznań : Wydawnictwo Pomost, 2012. – 107 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 20)
13. GDY Poznań był twierdzą : opowieść o pierwszych dniach 1945 roku / Tadeusz Becela. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 1970. – 167 s.
14. GRUPA bojowa „Lohse” / Heinrich Lohse. – Luboń : Wydawnictwo Pomost, 2007. – 69 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 8)
15. GRUPA bojowa „Warta” / Maciej Karalus. – Wyd. 2 – Poznań : Wydawnictwo Pomost : Wydawnictwo Vesper, 2011. – 56 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 4)
Bibliogr. s. 51
16. KERNWERK 1945 : historia zdobycia Cytadeli Poznańskiej / Maciej Karalus. – Poznań : Wydawnictwo Pomost : Wydawnictwo Vesper, 2009. – 240s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 15)
Bibliogr. 232-235
17. LEUTNANCI z Poznania / Rolf H. Oberheid. – Poznań : Wydawnictwo Pomost : Wydawnictwo Vesper, 2010. – 68 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 14)
18. LUBOŃ 1945 : przełamanie obrony Festung Posen / Maciej Karalus. – Wyd. 2 – Poznań : Wydawnictwo Pomost : Wydawnictwo Vesper, 2011, 148 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 10)
Bibliogr. s. 141-142.
19. MOJA służba w grupie bojowej „Lenzer” / Fritz Elsässer. – Wyd. 2 – Poznań : Wydawnictwo Pomost : Wydawnictwo Vesper, 2010. – 63 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 11)
20. NA STOKU Cytadeli Poznańskiej : przewodnik po cmentarzach / Jarosław Bączyk. – Poznań : Wielkopolskie Muzeum Walk Niepodległościowych, 2005. – 184 s. : il.
21. OBRAZ bitwy o Poznań w świetle materiałów i dokumentów niemieckich / Michał Krzyżaniak. – Poznań : Wydawnictwo Pomost, 2015. – 304 s. : mapy
22. PANCERNA rezerwa uderzeniowa : Poznań 1945 / Maciej Karalus, Jarosław Jerzak. – Wyd. 3 – Poznań : Wydawnictwo Pomost : Wydawnictwo Vesper, 2011. – 191 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 1)
Bibliogr. s. 178-179.
23. PODODCINEK IV / „Północ” : walki w rejonie Piątkowa, Naramowic i Winiar w styczniu i lutym 1945 roku / Michał Krzyżaniak. – Wyd. 2 – Poznań : Wydawnictwo Pomost : Wydawnictwo Vesper, 2011. – 108 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 13)
Bibliogr. s. 101-102

24. OFIARY terroru i działań wojennych 1939-1945 zarejestrowane w księgach zgonów Urzędu Stanu Cywilnego w Poznaniu / Łukasz Jastrząb. – Kórnik : Polska Akademia Nauk Biblioteka Kórnicka, 2017. – 363.
25. POZNANIACY polegli w walce o Cytadelę (21-23 II 1945) / Mariann Olszewski. – Poznań : ZBOWiD, 1965. – 40 s.
26. POZNANIACY w walce o Cytadelę / Feliks Róg-Mazurek. – Poznań : nakł. Wielkopolskiego Instytutu Wydawniczego, 1948. – 246 s.
27. POZNAŃ'45 Bastion nad Wartą. T.1 / Günther Baumann. – Poznań : Wydawnictwo Pomost : Wydawnictwo Vesper, 2012 – 272 s.
28. POZNAŃ'45 Bastion nad Wartą. T.2 / Günther Baumann. – Poznań : Wydawnictwo Pomost : Wydawnictwo Vesper, 2013 – 330 s.
29. POZNAŃ'45. Ostatni rok wojny i pierwszy rok odbudowy / Krzysztof Strykowski. – Poznań : Wydawnictwo Nauka i Innowacje, 2013. – 404 s.
30. POZNAŃ 1945 : bitwa o Poznań w fotografiach i dokumentach / Maciej Kalarus. – Poznań : Wydawnictwo Pomost : Wydawnictwo Vesper, 2010. – 334 s. : il.
Bibliogr. s. 327
31. POZNAŃ – Międzychód – Poznań : walka, ucieczka, niewola / Euglen Spranz. – Poznań : Wydawnictwo Pomost : Wydawnictwo Vesper, 2017. – 108 s. – (Festung Posen 1945 ; t. 22)
32. SOWIECKIE jednostki pancerne w walkach o Poznań / Jarosław Jerzak. – Poznań : Wydawnictwo Pomost : Wydawnictwo Vesper, 2011. – 152 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 16)
Bibliogr. 145-147
33. SZKOŁA Podchorążych SS w Brunzwicku z siedzibą w podpoznańskich Owińskach / Bernhard Kiekenap. – Poznań : Wydawnictwo Pomost : wydawnictwo Vesper, 2012. – 176 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 17)
Bibliogr. 145-147
34. TRUD pierwszych dni : Poznań 1945 : wspomnienia poznaniaków / Tadeusz Światała. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 1970. – 348 s.
35. TYGRYS z Poznania / Richard Siegert. – Wyd. 2 – Poznań : Wydawnictwo Pomost : Wydawnictwo Vesper, 2010. – 144 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 7)
36. WALCZYŁEM w oblężonym Poznaniu / Otto Jörn. – Wyd. 2 – Poznań : Wydawnictwo Pomost : Wydawnictwo Vesper, 2010. – 70 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 6)
37. WALKI o Fort Stülpnagel i Żegrze : styczeń/luty 1945 : w relacjach żołnierzy niemieckich / Marcin Krzysztoń. – Wyd. 2 – Poznań : Wydawnictwo Pomost : Wydawnictwo Vesper, 2011. – 47 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 2)

Bibliogr. s. 41

38. WSPOMNIENIA i refleksje / Żukow Georgij. – Warszawa : Wydawnictwo MON, 1971. – 886 s.
39. WSPOMNIENIA mieszkańców Junikowa z wydarzeń ze stycznia i lutego 1945 roku : analiza socjologiczna / Adam Czabański. – Poznań : Wydawnictwo Pomost, 2015. – 249 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 21)
Bibliogr. 231-235
40. SMAK wolności : wspomnienia z roku 1945 / Tadeusz Becela. – Wyd. 2 – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 1973. – 241 s.
41. WYZWOLENIE Poznania 1945 : studium wojskowo-historyczne / Stanisław Okęcki. – Warszawa : Wydawnictwo MON, 1975. – 282 s. : mapy
42. ZDOBYCIE cytadeli poznańskiej / Aleksander Wolf. – Warszawa : Wydawnictwo MON, 1976. – 384 s.
43. Z FORTU Roeder do Nysy / Georg Sommer. – Poznań : Wydawnictwo Pomost, 2012. – 109 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 19)
44. Z POZNANIA na Zachód : przeżyć na tyłach wroga / Wilhelm Berlemann. – Wyd. 2 –
45. POZNAŃ : Wydawnictwo Pomost : Wydawnictwo Vesper, 2010. – 192 s. : il. – (Festung Posen 1945 ; t. 5)

b. Artykuły

1. ARMIA Czerwona w Poznaniu w roku 1945 / Krzysztof Strykowski. W: Kronika Miasta Poznania. – 2015, nr 1, s. 121-139
2. BITWA o Poznań : (styczeń-luty 1945) / Michał Krzyżaniak. W: Kronika Miasta Poznania. – 2015, nr 1, s. 7-25
3. DZIENNIK / Czesław Kubiak. W: Kronika Miasta Poznania. – 2015, nr 1, s. 66-72
4. FAKTY i mity bitwy o Poznań / Michał Krzyżaniak. W: Gaz. Wyborcza. – 2015, nr 14, s. 6
5. MOJE poznańskie wspomnienia / Klaus Maelshagen. W: Kronika Miasta Poznania. – 2015, nr 1, s. 26-31
6. NOWE materiały z walk o Poznań 1945 r. Część druga. W: Kronika Miasta Poznania. – 1985, nr 1, s. 5-12
7. OD SWARZĘDZA do Warty : pierwsze dni bitwy o Poznań na odcinku południowo-wschodnim / Tadeusz Becela. W: Kronika Wielkop. – 1980, nr 1, s. 105-116
8. POLACY w czasie walk o Poznań : (styczeń-luty 1945) / Michał Krzyżaniak. W: Kronika Miasta Poznania. – 2015, nr 1, s. 49-65
9. POMNIK bohaterów / Joanna Figuła-Czech. W: Kronika Miasta Poznania. – 2011, nr 4, s. 238-250

10. PUNKT dowodzenia: Opera Poznańska : ze wspomnień marszałka Czujkowa. W: *Głos Wielkop.* – 1965, nr 42, s. 3
11. STYCZEŃ-luty 1945 : tak wtedy było w Poznaniu / Zdzisław Kandziora. W: *Głos Wielkop.* – 1965, nr 46, s. 3
12. SZTURM twierdzy nad Wartą / Afanasiej Szemienkow. W: *Głos Wielkop.* – 1965, nr 44, s. 4
13. SZTURM Cytadeli / Afanasiej D. Szemienkow. W: *Kronika Miasta Poznania.* – 2015, nr 1, s. 42-48
14. SZTURM na Cytadelę. Poznań 1945 / Maciej Karalus. W: *Kronika Miasta Poznania.* – 2011, nr 4, s. 175-195
15. TWIERDZA na drodze do Berlina, czyli jak Rosjanie Poznań zdobywali / Grzegorz Okoński. W: *Nasza Historia.* – 2016, nr 2, s.12-17
16. WĘGIERSCY żołnierze w poznańskiej twierdzy : wspomnienia sierżanta kadeta Gábor Csikósa / János Tischler. W: *Kronika Miasta Poznania.* – 2015, nr 1, s. 32-41

Andrzej Dudziak

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

JÓZEF MARIA BOCHEŃSKI, CZYLI OD UŁANA DO FILOZOFA W DOMINIKAŃSKIM HABICIE

Józef Maria Innocenty Bocheński zyskał powszechne uznanie jako fascynujący intelektualista. Był dominikaninem, filozofem, logikiem, teologiem, krytykiem marksizmu i sowietologiem, także... pilotem. Droga życiowa tego myśliciele światowej sławy była bardzo kręta, pełna zadziwiających zwrotów.

Urodził się w 1902 roku w Czuszowie koło Miechowa w zamożnej rodzinie ziemiańskiej herbu Rawicz. Od dzieciństwa otaczały go osoby nieprzeciętne, o różnorodnych poglądach. Ojciec Józefa – Adolf był agnostykiem, człowiekiem obytym w świecie, wszechstronnie uzdolnionym. Zdobył doktorat nauk ekonomicznych na uniwersytecie w Getyndze, modernizował swoje wsie, sportowo uprawiał jeździectwo. Matka zaś, Maria z Dunin-Borkowskich cechowała się rzadko spotykaną religijnością, „żelazną ręką” zarządzała dworkiem. Rodzeń-

stwo naszego bohatera, dwaj bracia i siostra, to również postacie o silnej osobowości i zarazem oryginalne, wyznawcy tak różnych zapatrywań, że rodzice musieli wprowadzić zakaz prowadzenia rozmów politycznych w czasie wspólnych posiłków. Sam Józef skłaniał się ku Narodowej Demokracji. Brat Aleksander, znana postać w powojennej kulturze polskiej, potrafił łączyć wiarę katolicką z pragmatyzmem politycznym graniczącym z kolaboracją z każdą władzą, czy to niemiecką czy komunistyczną. Siostra Olga Zawadzka po II wojnie światowej była nauczycielką i katechetką. Została wyróżniona medalem Sprawiedliwych wśród Narodów Świata za uratowanie we Lwowie trzech Żydówek w czasie niemieckiej okupacji. Natomiast najmłodszy z braci Adolf, przed wojną publicysta związany z obozem piłsudczykowski, redaktor m.in. „Buntu Młodych”, walczył na wszystkich możliwych frontach dostępnych dla polskiego żołnierza, od Norwegii po Włochy. Zginął w czasie rozbrajania miny pod Ankoną. W swoim wojskowym jeepie zawsze woził podręczną biblioteczkę a w niej m.in. dzieła Dantego, Szekspira i Goethego.

Józef Bocheński naukę rozpoczął w domu, potem uczęszczał do gimnazjum w Tarnowie, Warszawie i Lwowie, gdzie w 1920 roku zdał maturę. Nie brał udziału w obronie Lwowa przed bolszewikami na skutek zakazu rodziców. Wkrótce wstąpił do 8. Pułku Ułanów im. ks. Józefa Poniatowskiego, zwanego „pańskim” z powodu licznej grupy arystokratów w jego szeregach. Było to towarzystwo waleczne, ale wesołe, mało zdyscyplinowane, pociągające młodego ułana. Bitwę pod Komarowem tylko obserwował (ostatnia bitwa wielkich oddziałów kawalerii), ale uczestniczył w pościgu za konnicą Budionnego.

Po wojnie rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. W 1922 roku przeniósł się jednak na ekonomię do Poznania. Tutaj związał się z ugrupowaniami monarchistycznymi, należał do korporacji akademickiej Corona. Przełomem w jego życiu był rok 1926. W czasie zamachu Piłsudskiego rwał się do walki w obronie legalnego rządu i od tej pory stał się przeciwnikiem sanacji i marszałka. Pod wpływem o. Jacka Woronieckiego podjął decyzję o porzuceniu stanu świeckiego, wstąpił do seminarium duchownego, choć wówczas uważał się za niewierzącego. Rok później przeniósł się do nowicjatu Zakonu Kaznodziejskiego św. Dominika; tam przybrał nowe imię, Innocenty. Jak to w zakonie bywa wpieryw złożył śluby czasowe, po których wyjechał na studia filozoficzne do Fryburga, gdzie w 1931 roku obronił doktorat. Rok później przyjął święcenia kapłańskie. Studiował również w Rzymie. Tutaj w „Angelicum” w 1934 roku uzyskał doktorat z teologii i został wykładowcą logiki. Brał udział w Międzynarodowych Kongresach Tomistycznych. Już w latach trzydziestych przejawiał dużą aktywność publicystyczną i naukową. Z Rzymu przesyłał korespondencję do lwowskiej „Gazety Kościelnej” a na łamach tygodnika „Prosto z Mostu” rozpoczął dyskusję o stosunku katolicyzmu do nacjonalizmu. Zainicjo-

wał także wydawanie kwartalnika „Polski Przegląd Tomistyczny”. Habilitował się na Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie również prowadził wykłady.

Krótko przed wybuchem II wojny światowej pragnął zostać kapelanem wojskowym. Ponieważ jego oferta została odrzucona, więc przygotowywał stolicę do obrony jako cywil – kopał rowy. Opuścił jednak Warszawę 6 września i udał się na Polesie, dotarł do oddziału rozbitego przez bolszewików. Ostatecznie trafił do 80. pułku piechoty, z którym jako kapelan przeżył bitwę pod Kockiem w szeregach Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Polesie” gen. Franciszka Kleeberga. Po kapitulacji uciekł do Rzymu, skąd przedostał się do Francji i Wielkiej Brytanii. W 1944 roku otrzymał skierowanie na front włoski, a od 10 maja posługiwał żołnierzom pod Monte Cassino.

Po wojnie wrócił do Fryburga, gdzie otrzymał katedrę historii filozofii XX wieku, a w latach 1964-1966 powierzono mu godność rektora Uniwersytetu we Fryburgu. Założył tam Instytut Europy Wschodniej, czasopismo „Studies in Soviet Thought”, wydawał także serię „Sovietica”. Powszechne uznanie spowodowało, że był „obywatelem naukowego świata”. Głosił wykłady na uniwersytetach europejskich, amerykańskich i afrykańskich, był prezesem Światowego Związku Towarzystw Logiki i Metodologii Nauk, członkiem Polskiej Akademii Nauk, dyrektorem Ost-Kolleg w Kolonii, doktorem honorowym licznych uniwersytetów, doradcą w sprawach sowieckich rządów pięciu krajów.

Zawsze czuł się Polakiem i sprawy polskie zajmowały mu sporo czasu i energii. Założył Polską Misję Katolicką w Szwajcarii i pełnił funkcję jej pierwszego rektora, zbudował Dom Polski. Bezkompromisowo wypowiadał się o sytuacji wewnętrznej w Polsce. Ganił intelektualistów kolaborujących z komunizmem (nazywał ich „zgniłkami”), a po przełomie 1989 roku domagał się dekomunizacji oraz eliminacji z życia politycznego „lizusów, ludzi bez charakteru i kręgosłupa”.

Poglądy filozoficzne ojca Bocheńskiego u zarania naukowej drogi i pod koniec aktywności uległy zasadniczej zmianie. Do początku drugiej wojny światowej był zdeklarowanym tomistą. W późniejszym okresie, zachował szacunek dla osiągnięć Tomasza z Akwinu, ale doszedł do wniosku że „Summy” (podstawowe dzieło Tomaszowe), już nikt nie napisze, bo nie ma umysłu, który mógłby ogarnąć współczesną wiedzę, a tym bardziej dokonać jej syntezy. Filozofom „pozostaje” więc filozofia analityczna, czyli zajmowanie się wycinkowym badaniem poszczególnych zagadnień (poznawczych, aksjologicznych, antropologicznych, lingwistycznych) a o wartości tych wysiłków będzie decydować znajomość i właściwe stosowanie osiągnięć współczesnej logiki. Do postawy analitycznej skłania też przekonanie o złożoności świata. Nie jest to jednak teoriopoznawczy sceptycyzm, który nazywał „bełkotem”.

Uważał się za analityka, racjonalistę, „przypisanego do przedmiotu” aktywistę, również platonika, zwolennika poglądu, że bytu realnego nie można wy-

tłumaczyć bez odwołania do bytu idealnego. Nie widział sprzeczności między racjonalizmem a wiarą w Boga. Tępił „zabobony”, czyli wierzenia rozpowszechnione przez intelektualistów i bezkrytycznie upowszechniane, „oczywiście w wysokim stopniu fałszywe...”. Zaliczał do nich m.in. kult intelektualistów, postępu, rozumu, równości i tolerancji z marksizmem-leninizmem na czele. Na szczególną uwagę zasługiwał marksizm, najgorszy z zabobonów, gdyż jego wyznawcy byli sektą wojowniczą, narzucającą swe poglądy siłą, w krajach gdzie przechwycili władzę.

Ojciec Bocheński zmienił także swe poglądy polityczne. Przed wojną był katolickim nacjonalistą. Zaznaczał jednak, że z nacjonalizmu muszą być wykluczone te pierwiastki, które są sprzeczne z nauką Chrystusa jak rasizm i szowinizm. Podkreślał zaszczytną rolę Polski jako „przedmurza chrześcijaństwa”, apelował o odnowienie „bojowego” ducha w katolicyzmie powszechnym, co wymaga odważnego (bo wbrew panującym opiniom i nastrojom) zwrotu do wartości Średniowiecza. Z tej pozycji zdecydowanie polemizował z poglądami Jacquesa Maritaina i całego liberalnego nurtu w myśli katolickiej. Nazywał je wręcz herezją.

Termin nacjonalizm zastąpił patriotyzmem. Nadal przypominał jednak o obowiązku „toczenia wojny” i „promieniowania kulturą ojczystą”. Pojęcie nacjonalizm, utożsamiane teraz z szowinizmem, zostało włączone do zabobonów. Zmienił także stosunek do demokracji, dawniej krytyczny. Uznał, że jest to jeden z filarów współczesnej cywilizacji europejskiej, mającej swe źródła w Grecji, Rzymie i judeochrześcijaństwie. Jednakże traktowanie demokracji jako ustroju doskonałego zaliczał do zabobonów.

Ogłoszony przez Senat RP Rok Józefa Marii Bocheńskiego (2020) i 25. rocznica śmierci wybitnego myśliciela, stały się okazją do przypomnienia jego dorobku i fascynującej osobowości, co realizujemy poprzez zestawienie bibliograficzne. Jest to wybór pozycji zwartych (od 1980 roku) i artykułów (od 1995 roku). Całość materiału została podzielona na dwa działy. Pierwszy z nich gromadzi twórczość filozofa, natomiast w dalszej części znajdują się opracowania o dorobku myśliciela, jego działalności i życiu.

Wcześniej, bo w 1995 roku w PBM nr 3, s. 36-37 zamieściliśmy bibliografię osobową Józefa Marii Bocheńskiego.

I. Twórczość (bibliografia podmiotowa)

a. Pozycje zwarte

1. ABC tomizmu / I.M. Bocheński. – [B.m. : b.w., 1987?]. – 82 s.
2. ETYKA / Józef Bocheński ; [oprac. tekstu Tadeusz Kadenacy]. – Kraków : Philed, 1995. – 308 s. – (Dzieła zebrane / Józef Bocheński ; t. 5.)

3. KATASTROFA pacyfizmu / [oprac.] Józef Maria Bocheński. – Lublin [i in.] : „Antyk”, 1989. – 43 s.
4. KAZANIA i przemówienia. T. [1]-2 / Józef Innocenty Maria Bocheński. – Kraków : „Salwator”, 2000-2005. – 2 t. (187; 292 s.)
5. KU FILOZOFICZNYM myśleniu : wprowadzenie do podstawowych pojęć filozoficznych / Józef M. Bocheński ; przeł. [z niem.] Bernard Białecki. – Warszawa : „Pax”, 1986. – 77 s.
6. LEWICA, religia, sowietologia / Józef Maria Bocheński ; oprac. Jan Parys. – Warszawa : „Morex”, 1996. – 403 s.
7. LISTY do ojca / Józef Bocheński ; oprac. Jarosław Kozak, Korneliusz Policki. – Kraków : Wydawnictwo Salwator, 2008. – 461 s. : il.
8. LOGIKA i filozofia : wybór pism / Józef M. Bocheński ; naukowo oprac. Jan Parys ; [tł. z ang., niem. Tadeusz Baszniak i in.]. – Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 1993. – 519 s. : il.
9. LOGIKA religii / Józef M. Bocheński ; przeł. [z ang.] Sławomir Magala. – Warszawa : „Pax”, 1990. – 133 s.
10. MARKSIZM-leninizm : nauka czy wiara? / Józef Maria Bocheński. – Wyd. 3. – Komorów : Fundacja Pomocy „Antyk” : „Wydawnictwo Antyk – Marcin Dybowski”, 1999. – 147 s.
11. MIĘDZY logiką a wiarą / z Józefem M. Bocheńskim rozmawia Jan Parys. – Wyd. 4. – Warszawa : Les Éditions Noir sur Blanc, 1998. – 327 s. : il.
12. O PATRIOTYZMIE / I.M. Bocheński. – Warszawa : „Odpowiedzialność i Czyn”, 1989. – 29 s.
13. PATRIOTYZM, męstwo, prawość żołnierska / Józef Maria Bocheński. – Wyd. 2. – Warszawa ; Komorów : Fundacja Pomocy Antyk „Wydawnictwo Antyk Marcin Dybowski”, 1999. – 110 s.
14. PODRĘCZNIK mądrości tego świata / J.M. Bocheński. – [Wyd. 2]. – Kraków : „Philed”, 1994. – 102 s.
15. POLSKI testament : Ojczyzna, Europa, cywilizacja / Józef Maria Bocheński. – Komorów : Fundacja Pomocy „Antyk” : „Antyk – Marcin Dybowski”, 1999. – 200 s.
16. SENS życia i inne eseje / J.M. Bocheński. – Kraków : „Philed”, 1993. – 188 s.
17. STO zabobonów : krótki filozoficzny słownik zabobonów / Józef Bocheński. – [Kraków] : Philed, 1994. – 140 s.
18. SZKICE o nacjonalizmie i katolicyzmie polskim / Józef M. Bocheński. – Komorów : „Antyk”, [1998]. – 122 s.
19. W KIERUNKU formalizacji tomistycznej teodycei / Innocenty M[aria] Bocheński [i in. ; red. t. 1 oraz tł. Edward Nieznański]. – Warszawa : Akademia Teologii Katolickiej, 1980. – 452 s. : il.

20. WSPOMNIENIA / Józef Bocheński. – [Wyd. 2 zm.]. – Kraków : „Philed”, 1994. – 368 s.
21. WSPÓŁCZESNE metody myślenia / Józef M. Bocheński ; [przeł. z niem. i oprac. Stanisław Judycki]. – [Wyd. 2]. – Poznań : „W Drodze”, 1993. – 158 s.
22. ZARYS historii filozofii / Józef Bocheński. – Kraków : Wydawnictwo Philed, 1993. – S. 3-217

b. Artykuły

1. DE VIRTUTE Militari : zarys etyki wojskowej / Józef Bocheński. W: Niezależna Gazeta Polska Nowe Państwo. – 2016, nr 7, s. 65-69
2. KULTURA racjonalnej argumentacji / Józef Maria Bocheński ; rozm. przepr. Maria Graczyk ; tł. z niem. Mariusz Grygianiec. W: Filozofia Nauki. – 2003, nr 3/4, s. 163-167
3. NASZA odpowiedzialność / Józef Maria Bocheński ; oprac. Grzegorz Eberhard. W: Arcana. – 2001, nr 5, s. 18-22
4. NAWET bez szans zwycięstwa / J.M. Bocheński. W: Myśl Polska. – 2007, nr 38, s. 12
5. O NIEKTÓRYCH zagadnieniach dotyczących struktury odpowiedzialności / Józef M[aria] Bocheński ; tł. z fr. Korneliusz Policki. W: Kwartalnik Filozoficzny. – 2002, z. 4, s. 137-141
6. O PRAWIE do śmierci z wyboru / T[adeusz] Kotarbiński, Chr[istiaan N.] Barnard, J[ózef] M[aria] Bocheński, Marian Brandys, Witold Gombrowicz. W: Bez Dogmatu. – 1996, nr 24, s. 12

II. Działalność, sylwetka, wspomnienia (bibliografia przedmiotowa)

a. Pozycje zwarte

1. BIOGRAFIE i uczenie się / red. Elżbieta Dubas, Joanna Stelmaszyk. – Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2015. – 219 s. – (Biografia i Badanie Biografii ; 4)
Zawiera: Dlaczego czytam biografie? / Olga Czerniawska ; Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna, s. 139-146.
2. EKONOMICZNY program badawczy Józefa Bocheńskiego : analiza przygotowawcza / Lesław Niemczyk. – Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2016. – 140 s. : il.
3. FILOZOFIA człowieka we wczesnej twórczości J.I.M. Bocheńskiego OP / Korneliusz Policki. – Wrocław : Papieski Wydział Teologiczny, 2005. –

248 s. – (Rozprawy Naukowe / Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu ; 56)

4. KONCEPCJE analogii w Kole Krakowskim / Zbigniew Wolak. – Tarnów : Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos, 2005. – 376 s. – (Rozprawy Naukowe / Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie. Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie ; 9)
5. POZA logiką jest tylko absurd : filozofia Józefa Marii Bocheńskiego OP / tom pod red. Dariusz Łukasiewicza i Ryszarda Mordarskiego. – Kraków : Fundacja „Dominikańskie Studium Filozofii i Teologii”, 2014. – 330 s. : il.
6. RZECZ piękna, mądra, dobra... T. 2, Oikoumene filozofów / red. Sławomir Barć, Andrzej Lorczyk, Jacek Zieliński. – Wrocław : Oficyna Wydawnicza Arboretum : nakł. Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego, 2015. – 329 s.

Zawiera: Na czym polega dobre życie? : o mądrości i moralności w filozofii Józefa M. Bocheńskiego / Maciej Kulik, s. 131-140.

7. SAGA rodu Bocheńskich : o przodkach, rodzinie i młodości o. Józefa Marii Bocheńskiego / Robert Zadura. – Kraków : Wydawnictwo Salwator, 2013. – 186 s. : il.
8. SPÓR o racje religii / Piotr Moskał. – Lublin : TNKUL, 2000. – 252 s.
9. SZKOŁA katolicka w XXI wieku : praca zbiorowa / red. Tadeusz Zasępa ; Katolicki Uniwersytet Lubelski. Wydział Teologii. Katedra Współczesnych Form Przekazu Wiary. – Lublin : „Norbertinum”, 2003. – 84 s.

b. Artykuły

1. ANTYMARKSISTA naukowy i popularyzatorski, czyli o. Innocenty Józef Maria Bocheński i Stefan Kisielewski oraz ich nieszablonowe idee / Tomasz Brzustowski. W: Zeszyty Społeczne KIK. – 2007, nr 15, s. 21-26
2. ANTYTOTALITARYZM zintegrowany Józefa Marii Bocheńskiego / Arkady Rzegocki. W: Studia nad Faszyzmem i Zbrodniami Hitlerowskimi. – 2011, t. 33, s. 493-503
3. ARCHIWUM ojca Bocheńskiego / Jarosław Kozak. W: Kwartałnik Filozoficzny. – 1998, z. 1, s. 233-238
4. BOCHEŃSKIEGO zachęta do filozofii politycznej niepoprawności / Wojciech Zieliński. W: Filo - Sofija. – 2013, nr 2, s. 187-208
5. BOCHEŃSKIEGO rozumienie filozofii / Rafał Szprync ; Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie. W: Filo - Sofija. – 2015, nr 4, [cz.] 2, s. 123-137
6. BYĆ mądrym / Barbara Karolczak-Biernacka. W: Kultura Fizyczna. – 1995, nr 9/10, s. 28-30

Filozofia Józefa Marii Bocheńskiego.

7. CYWILIZACJA zachodnia w poglądach o. Józefa Marii Bocheńskiego / Alfred Skorupka. W: *Filo - Sofija*. 2013, nr 2, s. 249-258
8. CZY idee nacjonalistyczne zakwestionują społeczeństwo liberalno-demokratyczne? : rozważania o przyszłości narodu w świecie diaspory i bezdomności / Jacek Grzybowski. W: *Civitas*. – 2012, nr 14, s. 137-163
9. CZYTANIE z białej kartki / Simon Leys. W: *Gaz. Wyborcza*. – 1998, nr 62, s. 22-23
O polityce chińskich komunistów. Fragm. książki „L'humeur, l'honneur, l'horreur”.
10. „DLACZEGO antykomunizm?” : ojciec Bocheński jako sowietolog / Jan Parys. W: *Arcana*. – 2005, nr 1/2, s. 103-109
11. DROGI do absolutu według filozofii analitycznej Ojca Bocheńskiego / Edward Nieznański. W: *Arcana*. – 2005, nr 1/2, s. 97-103
12. DZIAŁALNOŚĆ wydawnicza o. Józefa Innocentego Marii Bocheńskiego OP podczas II wojny światowej w latach 1940-1943 / Robert Zadura. W: *Archiwum Emigracji*. – 2010, z. 1/2, s. 137-157
13. ECHO sympozjum w 110 rocznicę urodzin o. J. M. Bocheńskiego / Korneliusz Policki ; rozm. przepr. Paweł Mielnik. W: *Akant*. – 2013, nr 2, s. 6-7
14. ETYKA cnót obywatelskich Innocentego Marii Józefa Bocheńskiego / Stefan Kostańczak. W: *Parerga*. – 2006, t. 1, s. 143-150
15. ETYKA w ujęciu J.M. Bocheńskiego / Artur Andrzejuk. W: *Parerga*. – 2006, t. 1, s. 133-137
16. ETYKA wojskowa i jej współczesne egzemplifikacje w zawodach ratowniczych / Dawid Pełka. W: *Filo - Sofija*. – 2013, nr 2, s. 285-292
17. FILOZOFICZNA koncepcja przedsiębiorstwa w ujęciu J.M. Bocheńskiego / Małgorzata Sierpińska. W: *Prace Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej. Seria Zarządzanie i Marketing*. – 1999, z. 1, s. 102-108
18. JAKI ciekawy facet / Paweł Winiewski ; rozm. przepr. Małgorzata I. Niemczyńska. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2008, nr 51, s. 11
19. JÓZEF (Innocenty Maria) Bocheński : w poszukiwaniu racjonalnego ładu świata : (w trzecią rocznicę śmierci) / Jarosław Kozak. W: *Przeгляд Filozoficzny*. – 1998, nr 1, s. 17-36
Bibliogr. prac J. Bocheńskiego s. 29-36.
20. JÓZEF M. Bocheński OP (1902-1995) i metodologiczne postulaty Koła Krakowskiego / Kazimierz Wolsza. W: *Studia z Filozofii Polskiej*. – 2006, t. 1, s. 115-136

21. JÓZEF M. Bocheński wobec tomizmu / Czesław Głombik. W: *Prze-gład Religioznawczy*. – 1996, nr 1, s. 83-108
22. J.M. BOCHEŃSKIEGO krytyka ideologii / Paweł Czarnecki. W: *Pa-rerga*. – 2006, t. 1, s. 139-142
23. JÓZEF Bocheński – życie i dzieło / Mieczysław Lubański. W: *Studia Philosophiae Christianae*. – 2006, nr 1, s. 9-25
Materiały z konferencji „Logiczny fundament filozofii. W dziesiątą rocznicę śmierci o. Józefa M. Bocheńskiego”, Warszawa.
24. JÓZEF M. Bocheński OP (1902-1995) i środowisko „Verbum” / Kazi-mierz Wolsza. W: *Studia z Filozofii Polskiej*. – 2007, t. 2, s. 133-156
25. JÓZEF Maria Bocheński / Wojciech Słomski. W: *Parerga*. – 2006, t. 1, s. 125-131
26. JÓZEF Maria Bocheński o sensie życia / Anna Dziedzic. W: *Filo-Sofija*. – 2013, nr 2, s. 85-98
27. JÓZEF Maria Bocheński OP (1902-1995) i egiptologia / Joachim Śliwa. W: *Alma Mater*. – 2000, nr 24, s. 27-28
28. JÓZEF Maria Bocheński OP – portret i oblicza erudyty / Beata Staniak. W: *Człowiek w Kulturze*. – 2006, nr 18, s. 249-258
29. JÓZEF Maria Bocheński / Wojciech Słomski. W: *Parerga*. – 2006, t. 1, s. 125-131
30. JÓZEF M. Bocheńskiego koncepcja filozoficznej nauki o Bogu / Kazi-mierz Wolsza. W: *Studia Teologiczno-Historyczne Ślą-ska Opolskiego*. – 2007, t. 27, s. 61-83
31. JÓZEF M. Bocheńskiego krytyka pacyfizmu / Ryszard Mordarski. W: *Filo-Sofija*. – 2013, nr 2, s. 119-134
32. JÓZEF M. Bocheńskiego formalizacja „pięciu dróg” św. Tomasza z Akwinu : analiza krytyczna / Piotr Moskal. W: *Roczniki Filozo-ficzne*. – 1996, z. 1, s. 33-59
33. KOŁO Krakowskie – wielcy ludzie, uczeni, patrioci / Zbigniew Wolak. W: *Szkice Tarnowskie*. – 2010, nr 1, s. 257-264
34. KONCEPCJA przedsiębiorstwa w ujęciu Józefa Marii Bocheńskiego / Jan Parys. W: *Kwartalnik Historii Myśli Ekonomicznej*. – 2006, nr 2/3, s. 137-140
35. KRZYWE lustro : (o J.M. Bocheński w dokumentach SB) / oprac. Jan Parys. W: *Arcana*. – 2005, nr 6, s. 166-174
36. LIST do o. Józefa M. Bocheńskiego / Alfred Tarski. W: *Filozofia Nauki*. – 1996, nr 1, s. 123-125

37. LISTY młodego myśliciela, który wyrósł na starego filozofa / Zbigniew Wolak. W: Zagadnienia Filozoficzne w Nauce. – 2009, [nr] 44, s. 151-155
38. LOGIKA a ontologia : uwagi na marginesie poglądów Józefa M. Bocheńskiego / Jan Krokos. W: Studia Philosophiae Christianae. – 2006, nr 1, s. 95-104
Materiały z konferencji „Logiczny fundament filozofii. W dziesiątą rocznicę śmierci o. Józefa M. Bocheńskiego”, Warszawa.
39. LOGIKA współczesna a matematyka i filozofia / Stanisław Kiczuk. W: Roczniki Filozoficzne. – 2008, t. 56, nr 2, s. 131-150
40. LOGIKA i wiara w ujęciu Ojca Józefa Marii Bocheńskiego / Jan Parys. W: Studia Philosophiae Christianae. – 2006, nr 1, s. 61-70
Materiały z konferencji „Logiczny fundament filozofii. W dziesiątą rocznicę śmierci o. Józefa M. Bocheńskiego”, Warszawa.
41. LOGIKA wobec religii : religia wobec logiki : z badań nad filozofią religii o. Józefa Marii Bocheńskiego : autoref. / Mirosław Pawliszyn. W: Edukacja Filozoficzna. – 2002, vol. 33, s. 127-132
42. LOT nad śmietnikiem / Piotr Lisiewicz. W: Niezależna Gazeta Polska Nowe Państwo. – 2011, [nr] 4, s. 20-25
43. MIĘDZY ulotnością a afirmacją życia : J. M. Bocheńskiego problematyka mądrościowa / Sylwester Warzyński. W: Filo-Sofija. – 2013, nr 2, s. 99-118
44. MIŁOŚĆ ojczyzny według o. Józefa Bocheńskiego / Zbigniew Wolak. W: Szkice Tarnowskie. – 2001, nr 2, s. 163-171
45. MISTRZ i strażnik polskości / Dionizy Simson. W: Niedziela. – 2013, nr 18, s. 10-12
46. M.J. BOCHEŃSKIEGO nowa wersja teorii hipotezy religijnej / Józef Herbut. W: Roczniki Filozoficzne. – 2008, t. 56, nr 1, s. 85-99
47. MOJE wspomnienie o ojcu Bocheńskim / Stefan M. Norkowski. W: Filo-Sofija. – 2013, nr 2, s. 15-20
48. NATURA logiki w ujęciu Józefa Marii Bocheńskiego / Rafał Szprync ; Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie. Katedra Logiki. W: Studia Włocławskie. – 2017, t. 19, s. 493-510
49. NAUKA i wiara : na 20. rocznicę śmierci Józefa M. Bocheńskiego / Jan Parys. W: Arcana. – 2015, nr 2, s. 145-155
50. O „BEŁKOCIE” sfabrykowanego światopoglądu, czyli Józefa M. Bocheńskiego polemika z filozofią dialogu / Bożena Listkowska. W: Filo-Sofija. – 2013, nr 2, s. 171-186
51. O HUMANIZMIE w filozofii Józefa M. Bocheńskiego polemicznie / Małgorzata Moskal. W: Parerga. – 2006, t. 1, s. 159-162

52. O FILOZOFII przedsiębiorstwa Józefa M. Bocheńskiego i współczesnym kryzysie finansowym / Andrzej Kmiecik. W: *Filo-Sofija*. – 2013, nr 2, s. 159-170
53. O KONCEPCJI poznania w rozumieniu J.M. Bocheńskiego / Janusz Czernik. W: *Parerga*. – 2006, t. 1, s. 151-154
54. O NATURZE filozoficznego zabobonu według Innocentego Józefa Marii Bocheńskiego / Jan Franciszek Jacko. W: *Filo-Sofija*. – 2013, nr 2, s. 135-150
55. O OBOWIĄZKACH filozofii względem narodu i państwa : Józef Maria Bocheński w roli „sumienia” polskiej filozofii powojennej / Stefan Konstańczak. W: *Filo-Sofija*. – 2013, nr 2, s. 231-248
56. OJCA Bocheńskiego diagnoza i prognoza / Zbigniew Berent. W: *Niedziela*. – 2018, nr 1, s. 22-23
57. OJCA Bocheńskiego formalizacja „czwartej drogi” św. Tomasza z Akwinu / Marek Porwolik. W: *Logos i Ethos*. – 2011, [nr] 2, s. 109-130
58. OJCA Bocheńskiego potyczki z komunizmem / Piotr Bączek. W: *Gazeta Polska*. – 2006, nr 25, s. 12-13
59. OJCIEC Bocheński – wspomnienia osobiste / Jan Andrzej Kłoczowski. W: *Przegląd Filozoficzny*. – 1995, nr 2, s. 9-14
60. OJCIEC profesor Józef Innocenty Maria Bocheński jako człowiek wiary / Mieczysław Bombik. W: *Studia Philosophiae Christianae*. – 1995, nr 2, s. 43-51
61. OJCIEC Innocenty Maria (Józef) Bocheński OP / Ulrich Schrade. W: *Edukacja Filozoficzna*. – 1998, vol. 26, s. 243-262
Biografia i poglądy filozoficzne.
62. ONTOLOGIA społeczeństwa, teoria światopoglądu i sowietologia : trzy obszary dociekań filozoficznych nad totalitaryzmem / Wojciech Wierzejski. W: *Civitas*. – 2012, nr 14, s. 119-135
63. PARADOKSY polskie : Bocheńscy / Agnieszka Niemojewska. W: *Rzeczpospolita*. – 2017, nr 215, s. J6 (dod. Rzecz o Historii)
64. PONIEKĄD cynik : dziesięć lat temu zmarł ojciec Bocheński / Katarzyna Wiśniewska. W: *Tygodnik Powszechny*. – 2005, nr 7, s. 17
65. PORTRETY polskich filozofów i historyków filozofii XX wieku / Stanisław Janeczek. W: *Kwartalnik Filozoficzny*. – 2005, t. 33, z. 2, s. 139-150
Seria monografii wydawnictwa „Gnome”.
66. PROBLEM Narodu i Ojczyzny w ujęciu J. Woronieckiego i I.M. Bocheńskiego / Ulrich Schrade. W: *Arca*. – 2000, nr 3, s. 60-78

67. PRZEDMIOT logiki formalnej w ujęciu Józefa M. Bocheńskiego / Stanisław Kiczuk. W: *Roczniki Filozoficzne*. – 1998/1999, z. 1, s. 69-87
68. RACJONALIZM oświeceniowy zabobonem / Tadeusz Rutowski. W: *Studia Płockie*. – 2008, t. 36, s. 285-294
69. RELIGIA, wiara, teologia : zarys myśli Józefa M. Bocheńskiego / Karol Jasiński ; Wydział Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. W: *Idea*. – 2017, [t.] 29, nr 1, s. 114-141
70. SCJENTYSTYCZNE interpretacje religii / Marek Łagosz. W: *Przeгляд Filozoficzny*. – 2001, nr 3, s. 75-94
Poglądy Innocentego Marii Bocheńskiego i Bohdana Chwedeńczuka.
71. SOWIETOLOGIA fryburska / Marek Styczyński. W: *Archiwum Historii Filozofii i Myśli Społecznej*. – 1999, t. 44, s. 111-124
Badania o Józefa Marii Bocheńskiego.
72. STOSUNEK do nieprzyjaciela : próba oceny etyki wojskowej Józefa Bocheńskiego z punktu widzenia standardów międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych / Marcin Wiśniewski. W: *Filo-Sofija*. – 2013, nr 2, s. 267-284
73. SPOTKANIE z Ojcem Bocheńskim : wspomnienie pośmiertne / Władysław Krajewski. W: *Przeгляд Filozoficzny*. – 1995, nr 2, s. 15-16
74. SPRAWOZDANIE z konferencji naukowej: Ojciec Józef Bocheński – drogi życia i myślenia filozoficznego (w stulecie urodzin Uczzonego), Katowice 20 XI 2002 r. / Marek Wójtowicz. W: *Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne*. – 2013, t. 36, z. 2, s. 575-576
75. ŚMIERĆ Bocheńskiego / Stefan Norkowski ; rozm. przepr. Grzegorz Górny. W: *Frona*. – 2004, nr 34, s. 192-197
76. ŚMIERĆ ostatniego sowietologa? : koncepcje sowietologiczne śp. ojca profesora Innocentego Bocheńskiego / Adam Bosiacki. W: *Przeгляд Humanistyczny*. – 1997, nr 1, s. 97-106
Bibliogr. prac o tematyce sowietologicznej J.M. Bocheńskiego s. 103-106.
77. ŚWIATOPOGLĄD i ideologia polityczna a filozofia : o filozofii politycznej o Józefa M. Bocheńskiego / Wojciech Wierzejski. W: *Filo-Sofija*. – 2013, nr 2, s. 209-230
78. TOMASZOWA koncepcja analogii w ujęciu Józefa Marii Bocheńskiego i Mieczysława Alberta Krąpca / Gabriela Besler. W: *Studia z Filozofii Polskiej*. – 2006, t. 1, s. 137-147
79. TOTALITARYZM jako przejaw kontekstualizmu : o przydatności o. Bocheńskiego nauki o ideologii do współczesnej debaty publicznej / Karol Tomecki. W: *Filo-Sofija*. – 2013, nr 2, s. 259-265

80. UZASADNIENIE wiary religijnej według Józefa M. Bocheńskiego / Piotr Moskal. W: *Roczniki Filozoficzne*. – 1997/1998, z. 2, s. 151-169
81. W DZIESIĘCIOLECIE śmierci o. J.M. Bocheńskiego / Jan Woleński. W: *Arcana*. – 2005, nr 1/2, s. 93-96
82. WOJOWNIK w habitcie / Jan Parys. W: *Gaz. Polska*. – 2000, nr 42, s. 10
Krytyka komunizmu w pracach Józefa Marii Bocheńskiego.
83. WSPOMNIENIE o Ojcu Bocheńskim / Elżbieta Petruk. W: *Kwartalnik Filozoficzny*. – 2002, z. 3, s. 161-166
84. WSPOMNIENIE o profesorze Bocheńskim : notatki z rozmowy / Urszula M. Żegleń. W: *Ruch Filozoficzny*. – 2002, nr 4, s. 581-584
85. WSPÓŁCZESNE znaczenie filozofii o. J. Bocheńskiego / Marek Asman. W: *Parerga*. – 2006, t. 1, s. 155-158
86. WSZYSCY święci ubekistanu / Piotr Lisiewicz. W: *Gaz. Polska*. – 2016, nr 14, s. 12-13
87. Z J[ÓZEFEM] M[arią] Bocheńskim po koleżeńsku / Andrzej Grzegorzczuk. W: *Przegląd Filozoficzny*. – 1995, nr 2, s. 17-20
88. ŻYCIORYS w imponujących liczbach / Mieszko Tałasiewicz. W: *Filozofia Nauki*. – 2004, nr 1, s. 5

BIBLIOGRAFIE OSOBOWE

Kazimierz Brandys
20. rocznica śmierci

Kazimierz Brandys – ur. 27.10.1916 r., zm. 11.03.2000 r. – prozaik, eseista, autor wspomnień, dzienników i scenariuszy filmowych. Urodził się w Łodzi, w inteligentkiej, zasymilowanej rodzinie żydowskiej. Młodszy brat Mariana – również pisarza, mąż tłumaczki literatury pięknej Marii Zenowicz. Debiutował w 1935 roku na łamach międzyszkolnego pisma literackiego „Kuźnia Młodych” jako krytyk teatralny.

Jego życie i twórczość to przykład drogi od fascynacji komunizmem do działalności opozycyjnej. Podczas studiów na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego (w latach 1934-1938) rozczarowany polityką sanacji lat trzydziestych wstąpił do lewicowego Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycz-

nej, nie godził się na ówczesne podziały polityczne – z gettem ławkowym na uczelniach, antysemickimi ekscesami bojówek Falangi, z zafascynowaniem części polskich intelektualistów faszystowską ideologią w Niemczech. Ze względu na swe żydowskie pochodzenie okupację niemiecką spędził na tzw. „aryjskich” papierach w Warszawie i w Krakowie. Po wojnie lewicowe sympatie przerodziły się w zaangażowanie w ideologię władz komunistycznych, od 1946 r. był członkiem Polskiej Partii Robotniczej, a następnie Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. W latach 1945-1950 był redaktorem marksistowskiej „Kuźnicy”, pisał też powieści socrealistyczne (m.in. „Obywatele”), ale powoli ogarniały go wątpliwości co do słuszności obranej drogi. Publikując „Matkę Królów” (wyd. 1957; ekranizacja w reż. Janusza Zaorskiego w 1987 r.) – opowieść o robotniczej rodzinie i o polskiej Mater dolorosa, matce synów, którzy byli zarówno budowniczymi ustroju stalinowskiego, jak i jego ofiarami, znalazł się wśród orędowników politycznego przełomu. Związany odtąd z liberalnym skrzydłem polskiej inteligencji, w 1966 r. wystąpił z partii w proteście przeciwko represjom wobec prof. Leszka Kołakowskiego. W tym okresie miał problemy z atakami oficjalnej krytyki i redukcją nakładów książek. W latach 1970-1971 wykładał literatury słowiańskie na Sorbonie. W połowie lat siedemdziesiątych podpisał „Memoriał 101” przeciwko zmianom w Konstytucji PRL, zaangażował się w działalność KOR, był też redaktorem drugoobiegowego „Zapisu”, gdzie po raz pierwszy ukazały się fragmenty powieści „Nierzeczywistość”, mającej formę wywiadu. W tekście polski intelektualista wyjaśnia amerykańskiemu socjologowi, czym jest życie w komunizmie. Ogłoszony 13 grudnia 1981 r. stan wojenny zastał go poza krajem. Osiadł na stałe w Paryżu, gdzie współpracował głównie z „Zeszytami Literackimi” Barbary Toruńczyk, publikował tam fragmenty przygotowywanych do druku książek.

Warto zwrócić uwagę na ewolucję pisarstwa Brandysa, która biegła od ideowej pewności, poprzez jej zakwestionowanie (Matka Królów, Obrona Grenady) aż po odrzucenie problematyki politycznej na rzecz moralistyki. Równoległe do tej ewolucji światopoglądowej przebiegała ewolucja formalna jego pisarstwa. Kazimierz Brandys inaugurował swoją twórczość pod znakiem realizmu socjalistycznego i klasycznych reguł powieści realistycznej, aby później zmierzać w stronę esejo-prozy, eksponującej monolog wewnętrzny i zasadę strumienia świadomości.

Był wielokrotnie nagradzany, a w 1993 r. otrzymał francuski Order Sztuk Pięknych i Literatury.

Na jego przeszło pięćdziesięcioletni dorobek składają się m.in.: proza – „Drewniany koń” (1946), „Między wojnami” (1948-53), „Matka Królów” (1957), „Listy do pani Z.: wspomnienia z teraźniejszości” (1958), „Romantyczność” (1960), „Obrona Grenady i inne opowiadania” (1966), „Rynek” (1968), „Jak być kochaną i inne opowiadania” (1970), „Mała księga” (1970), „Wariacje pocztowe”

(1972), „Niereczywistość” (1977), „Miesiące: 1978-1979” (1980), „Rondo” (1982), „Charaktery i pisma” (1991), „Zapamiętane” (1995), „Przygody Robinsona” (1999); scenariusze filmowe: „Samson” (1961), „Jak być kochaną” (1962), „Sposób bycia” (1965), „Bardzo starzy oboje” (1967), „Spokojne lata” (1981).

a. Pozycje zwarte

1. AUTOPOWIEŚĆ : dyskurs autobiograficzny w prozie Kazimierza Brandysa / Anna Foltyniak-Pękala. – Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych, 2019. – 424 s. – (Modernizm w Polsce. Studia nad Nowoczesną Polską Literaturą, Sztuką, Kulturą i Myślą Humanistyczną ; 62)
2. KAZIMIERZ Brandys / Agnieszka Czyżak. – Poznań : Rebis, 1998. – 125 s. – (Czytani Dzisiaj)
Wykaz publikacji K. Brandysa.
3. KAZIMIERZ Brandys / Jerzy Ziomek. – Warszawa : „Wiedza Powszechna”, 1964. – 203 s. : il.
Zawiera wybór tekstów różnych autorów o twórczości Kazimierza Brandysa.
4. LITERATURA polska XX wieku : przewodnik encyklopedyczny. t.1. A–O / red. nauk. Artur Hutnikiewicz, Andrzej Lam. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2000. – S. 57-58
5. ROZMAITOŚCI socrealistyczne (i nie tylko) / Jerzy Smulski. – Toruń : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2015. – 285 s.
6. W OBJĘCIACH Saturna : melancholia w prozie rozrachunków inteligentnych (1946-1948) / Izabela Kozłowska. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie Studia Polonistyczne, 2016. – 371 s. – (Prace Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)
7. ZMĘCZENI fabułą : narracje osobiste w prozie po 1976 roku / Jerzy Kandziora ; Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk o Literaturze Polskiej. – Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1993. – 156 s. – (Z Prac Instytutu Filologii Polskiej UAM w Poznaniu)
8. ŻYCIORYSY polskie : 1944-89 / Agnieszka Czyżak. – Poznań : [Abedik], 1997. – 174 s. – (Biblioteka Literacka „Poznańskich Studiów Polonistycznych”, t. 7)

b. Artykuły

1. BRANDYS, czyli Sienkiewicz socrealizmu / Bohdan Urbankowski. W: *Gaz. Polska*. – 2007, nr 41, s. 20-21

2. BRANDYS: całość / Jacek Bocheński. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2000, nr 174, s. 9
3. BRANDYSA życiorys pisany / Szymon Hołownia, Wojciech Cesarski. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2000, nr 61, s. 18-19
4. „BYŁEM swój i obcy” : po śmierci Kazimierza Brandysa (1916-2000) / Marcin Wołk. W: *Tyg. Powszechny*. – 2000, nr 18, s. 13
5. EPOKA „bez powieści” / Izolda Kiec. W: *Czas Kultury*. – 1992, nr 36/37, s. 11-12
6. JESTEM z zaboru francuskiego / Kazimierz Brandys ; rozm. Gabriela Łęcka. W: *Polityka*. – 1998, nr 36, s. 46-49
7. KAZIMIERZ Brandys, czyli trzy razy „ja” : między literaturą a doświadczeniem egzystencjalnym / Maria Delaperriere. W: *Ruch Literacki*. – 2006, z. 2, s. 203-213
8. MIĘDZY historią i naturą czyli każdy ma swojego anioła / Kazimierz Brandys ; rozm. Stanisław Bereś. W: *Odra*. – 2000, nr 4, s. 26-36
9. MOWA ciała / Grzegorz Olszański. W: *Literatura na Świecie*. – 2018, nr 9/10, s. 383-405
Zawiera recenzję książki: „Przygody Robinsona” Kazimierza Brandysa
10. NIE umiał nie pisać / Jacek Bocheński. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2000, nr 61, s. 14
11. NIERZECZYWISTOŚCI Kazimierza Brandysa / Mieczysław Orski. W: *Przegląd Powszechny*. – 2010, nr 11, s. 153-155
12. NOTATKI z lektur i życia. [Cz. 1-2] / Kazimierz Brandys. W: *Rzeczpospolita*. – 1999, nr 79, dod. s. I,V; nr 84, s. 13-15
13. O POCZĄTKACH drogi pisarskiej Kazimierza Brandysa / Lidia Wyrzykowska. W: *Ruch Literacki*. – 2000, z. 6, s. 709-721
14. PIERWSZORZĘDNY pisarz drugorzędny? : o Kazimierz Brandysie / Anna Foltyniak-Pękała. W: *Nowa Dekada Krakowska*. – 2016, nr 3, s. 46-55
15. PISARZ umarłej klasy / Jacek Zychowicz. W: *Wiadomości Kulturalne*. – 1996, nr 45, s. 9
16. PISARZ z zaboru francuskiego / Elżbieta Sawicka. W: *Rzeczpospolita*. – 1996, nr 251, s. 14
17. PISARZ z zaboru francuskiego / Marcin Wołk. W: *Przegląd Polityczny*. – 2004, nr 64, s. 73-76
18. PORTRETY ; Maria i Kazimierz Brandysowie / Maria Iwaszkiewicz. W: *Zeszyty Literackie*. – 2014, nr 4, s. 179-181
19. PROZA sceniczna Kazimierza Brandysa / Rafał Węgrzyniak. W: *Dialog*. – 2010, nr 7/8, s. 51-67

20. SAMOTNOŚĆ Robinsona / Kazimierz Brandys ; rozm. Stanisław Bereś. W: *Wprost*. – 1999, nr 36, s. 96-97
21. SPUSTOSZENI przez wielkość / Krzysztof Kuczkowski. W: *Więź*. – 2009, nr 3, s. 153-155
22. ŚMIERĆ totalitarna / Przemysław Czapliński. W: *Kresy*. – 2001, nr 1/2, s. 100-111
23. TOŻSAMOŚĆ przemilczana : o „Małej księdze” Kazimierza Brandysa / Artur Hellich. W: *Twórczość*. – 2017, nr 2, s. 54-66
24. WIZJE Nowego Jorku – Kazimierz Brandys / Tadeusz Zielichowski-Wojniłowicz. W: *Twórczość*. – 2000, nr 4, s. 122-125

c. Netografia

<https://www.tygodnikprzeglad.pl/kazimierz-brandys-tragiczny-przesmiewca/>
<https://culture.pl/pl/tworca/kazimierz-brandys>
<https://dzieje.pl/kultura-i-sztuka/100-lat-temu-urozil-sie-kazimierz-brandys>
<https://ninateka.pl/audio/paryz-kazimierza-brandysa>
<http://gazeta.us.edu.pl/node/189671>
http://pbl.ibl.poznan.pl/dostep/index.php?s=d_biezacy&f=zapisy&p_tworcaid=866
<https://instytutksiazki.pl/literatura,8,indeks-autorow,26,kazimierz-brandys,23.html?filter=B>
<https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/1071915,Kazimierz-Brandys-chory-na-Polske>
<http://akademiapolskiegofilmu.pl/pl/historia-polskiego-filmu/scenarzysci/kazimierz-brandys/283>

Jacek Karpiński
10. rocznica śmierci

Jacek Karpiński – ur. 09.04.1927 r., zm. 21.02.2010 r. – inżynier elektronik i informatyk, konstruktor pierwszego polskiego minikomputera K-202. Urodził się w 1927 r. w Turynie. Był synem słynnego polskiego konstruktora lotniczego i alpinisty Adama Karpińskiego oraz lekarki i alpinistki Wandy Czarnockiej-Karpińskiej. Podczas II wojny światowej działał w konspiracji w wielu formacjach młodzieżowych, m.in. w Szarych Szeregach, w batalionie „Zośka” (był w tym samym plutonie co Krzysztof Kamil Baczyński), uczestniczył w Powstaniu Warszawskim.

Po wojnie od 1946 r. studiował na Politechnice Łódzkiej, potem Warszawskiej, dyplom mgr inż. uzyskał w marcu 1951 r. W latach 1951-1954 pracował

jako starszy konstruktor w ZWUE T-12 na Żeraniu w Warszawie, skonstruował nadajnik 2 kW NPK-2. Od 1955 r. był adiunktem w Instytucie Podstawowych Problemów Techniki PAN. Brał udział w konstrukcji pierwszych aparatów USG. W 1957 roku nastąpił przełom w jego konstruktorskiej karierze. Na podstawie pomysłu Józefa Lityńskiego powstała „AAH” – maszyna do długoterminowych prognoz pogody. W 1959 r. stworzył pierwszy na świecie tranzystorowy analizator różniczkowych zwany „AKAT-1”. W 1960 r. zwyciężył w ogólnostanowym konkursie młodych talentów techniki organizowanym przez UNESCO. W nagrodę przebywał w latach 1961-1962 w USA, studiując m.in. na Uniwersytecie Harvarda i Massachusetts Institute of Technology. Mimo propozycji kariery akademickiej nie zdecydował się pozostać za oceanem. Po powrocie do kraju, w Pracowni Sztucznej Inteligencji w Instytucie Automatyki PAN, skonstruował perceptron – maszynę opartą na sieciach neuronowych rozpoznającą otoczenie przy użyciu kamery. W Instytucie Fizyki Doświadczalnej Uniwersytetu Warszawskiego, skonstruował skaner fotografii wraz z komputerem „KAR-65”. Był to o wiele wydajniejszy i opłacalny komputer niż ówczesna „Odra”.

W latach 70. przy współpracy grupy naukowców, stworzył największe swoje dzieło – minikomputer „K-202” – jeden z pierwszych na świecie o tak dużej szybkości, wykorzystujący adresowanie stronicowe, co pozwalało na zwiększenie ilości dostępnej pamięci. Pomysł nie spodobał się władzom, co opóźniło masową produkcję i spowolniło rozwój polskiej komputeryzacji. Liczne światowe sukcesy Jacka Karpińskiego spowodowały, iż mimo współpracy z SB w latach 70., był obiektem szykan ze strony ówczesnej władzy. Uniemożliwiano mu dalszy rozwój, odmawiano wyjazdu za granicę. Ostatecznie wycofał się całkowicie z zawodu i zajął się hodowlą drobiu i trzody chlewnej pod Olsztynem. W 1981 r. wylegował do Szwajcarii, gdzie pracował przy produkcji magnetofonów „Nagra”. W późniejszym okresie stworzył m.in. robota sterowanego głosem oraz Pen Readera – przenośny skaner z możliwością odczytywania tekstu po jednej linijce.

Po 1989 r. zdecydował się na powrót do kraju, był m.in. doradcą ds. informatyki ministrów Leszka Balcerowicza i Andrzeja Olechowskiego. Próbował bez powodzenia wdrożyć produkcję Pen Readera oraz kas fiskalnych. W latach 90. wskutek niezrealizowanych przedsięwzięć popadł w duże problemy finansowe, przez co będąc na emeryturze musiał dorabiać jako projektant witryn internetowych. Niedoceniony i zapomniany zmarł w wieku 82 lat we Wrocławiu.

Za swoje zasługi i odwagę został trzykrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych, w 2009 r. otrzymał Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, a pośmiertnie, w 2010 r. Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski. Jego dzieła – AKAT-1, Perceptron, KAR-65 i K-202 znajdują się w zbiorach Muzeum Techniki w Warszawie.

a. Pozycje zwarte

1. GENIUSZ i świnie : rzecz o Jacku Karpińskim / Piotr Lipiński. – Pruszków : Wydawnictwo JanKa, 2014. – 244 s. : il.
2. POLSCY informatycy. – Memphis : Books LLC, Wiki Series, 2011. – 43 s. : fot.

b. Artykuły

1. CZŁOWIEK wcale nie musi być skazany na sukces / Katarzyna Kaczorowska. W: P o l s k a . – 2015, nr 16, s. 16-17
2. DZIAŁANIA służb specjalnych Polski Ludowej wobec inżyniera Jacka Karpińskiego w latach 1950-1990 / Adam Kochajkiewicz. W: P r z e g l ą d A r c h i w a l n y I n s t y t u t u P a m i ę c i N a r o d o w e j . – 2012, t. 5, s. 247-295
3. ELEKTRONIK grzebie w chlewie / Piotr Lipiński. W: M ó w i ą W i e k i . – 2014, nr 5, s. 16-20
4. GENIALNY wynalazca / Witold Iwańczak. W: N i e d z i e l a . – 2010, nr 12, s. 30
5. GENIUSZ pod gruzami / Sławomir Mizerski. W: P o l i t y k a . – 2002, nr 43, s. 86-89
6. GENIUSZ, świnie i kochanki : czy moglibyśmy mieć Dolinę Krzemową? / Piotr Lipiński ; rozm. Marcin Wójcik. W: D u ż y F o r m a t . – 2014, nr 15, s. 11
7. NAGRA i mikrokomputer / Leszek Masierak. W: T y g . S o l i d a r n o ść . – 2018, nr 19, s. 50-53
8. NAJCHEŃNIEJ pracuję solo / Jacek Karpiński ; rozm. Sławomir Górczyński. W: P r z e g l ą d T e c h n i c z n y . – 1998, nr 47, s. 37-38
9. POLSKI Bill Gates i świnie : komputerowy geniusz PRL-u / Piotr Lipiński. W: D u ż y F o r m a t . – 2009, nr 15, s. 13-14
10. TAKIEGO komputera nie ma / oprac. Łukasz Bertram. W: K a r t a . – 2012, nr 70, s. 92-113
11. ZAPOMNIANY polski Bill Gates / Barbara Dziedzic. W: P o l s k a . – 2013, nr 25, dod. Polska na Święta, s. 35
12. ZDUSZONA rewolucja inżyniera Karpińskiego : historia z PRL-u / Bożena Aksamit. W: A l e H i s t o r i a . – 2012, nr 24, s. 13-15

c. Netografia

https://pl.wikipedia.org/wiki/Jacek_Karpi%C5%84ski

<https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/1381063,Jacek-Karpinski-zmarnowany-potencjal-polskiego-Gatesa>
http://www.spkalwaria.iap.pl/baza/strony/projekt_pawlik_balus/biografia.html
<http://wsinf.edu.pl/assets/img/pdf/Zeszyty%20naukowe/vol.9%20nr%201/1013s.pdf>
<https://www.wynalazki.andrej.edu.pl/index.php/wynalazcy/50-k/888-karpinski>
<https://wiadomosci.dziennik.pl/historia/ludzie/artykuly/546989,jacek-karpinski-komputer-geniusz-prl-akat-perceptron-komputery-wynalazki.html>
<https://gadzetomania.pl/4780,wielcy-przegrani-cz-4-jacek-karpinski-informatyczny-geniusz-ktory-hodowal-swinie>
<https://questus.pl/blog/jacek-karpinski-k-202/>
<https://www.computerworld.pl/felieton/Jak-poznalem-Jacka-Karpinskiego-i-przyszlosc-swiata-komputerow,295643.html>
<https://www.crn.pl/artykuly/archiwum/martwie-sie-tylko-wtedy-jesli-mogecos-zmienic>
<https://www.1944.pl/powstancze-biogramy/jacek-karpinski,20231.html>
<http://www.ipi.edu.pl/ciekawostki-ipi/376-jacek-karpinski>

III. MATERIAŁY METODYCZNE

Małgorzata Derwich

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

CAŁY TEN ZGIEŁK WOKÓŁ LEOPOLDA TYRMANDA, CZYLI PORTRET AUTORA ZŁEGO

Z PERSPEKTYWY CZASU

Scenariusz imprezy bibliotecznej

Sejm RP już w połowie ubiegłego roku zdecydował, że 2020 będzie Rokiem Leopolda Tyrmanda. W ten sposób chce oddać hołd „*wybitnemu pisarzowi, dziennikarzowi i publicyście*”, a także „*Artyście*”. Pretekstem jest setna rocznica urodzin (16 maja) oraz 35. rocznica śmierci (19 marca) tego twórcy.

My postanowiliśmy spojrzeć na autora legendarnej powieści *Zły* (opublikowanej 65 lat temu) oraz bezkompromisowego *Dziennika 1954* z perspektywy czasu. Spróbujemy przybliżyć go młodym ludziom drugiej, a właściwie już za chwilę trzeciej dekady XXI wieku.

Czy jeden z *najbardziej oryginalnych prozaików polskich drugiej połowy XX wieku*, może przekazać dzisiejszej młodzieży coś interesującego? Czy bezlitosny krytyk komunizmu, który w owych „*najtrudniejszych czasach zachował wymagającą odwagi niezależność intelektualną*” może znów być wzorem dla młodych?

Czy znawca i popularyzator jazzu, który w połowie lat 60. zdecydował się na emigrację do USA, poruszy odbiorcę w XXI wieku? Czy wreszcie „*pierwszy bikiniarz PRL*” albo też „*arbiter warszawskiej elegancji*” zaimponuje kolejnemu pokoleniu?

Nad tymi pytaniami będziemy się zastanawiać w naszym scenariuszu, osnutym wokół postaci Leopolda Tyrmanda (1920–1985). Postaramy się przybliżyć również innych pisarzy, w tym twórczość polskiej noblistki w dziedzinie literatury, Olgi Tokarczuk.

Scenariusz składa się ze scenki do odegrania oraz z zadań do wykonania.

Cele:

– uczczenie 100. rocznicy urodzin i 35. rocznicy śmierci Leopolda Tyrmanda

- przypomnienie Jego twórczości, a szczególnie powieści *Zły* (w 65. rocznicę publikacji)
- propagowanie czytelnictwa w ogóle
- rozwijanie zainteresowań i kreatywności

Adresaci: młodzież szkół ponadpodstawowych

Czas: 45 min

Metodyka:

- Grupę można podzielić na podgrupy, które zajmować się będą różnymi aspektami zainteresowań Tyrmanda: tekstem, muzyką, obrazem, subkulturami (modą).
- Podgrupy mogą zajmować się różnymi mediami: od prasy i książek, po Internet i Instagram.
- Grupa zajmująca się pisaniem, powinna mieć przybory do pisania – obok tradycyjnych długopisów, mogą to być też komputery; grupa muzyczna – potrzebuje sprzętu do odtwarzania muzyki; grupa rysujących – artykuły niezbędne do rysowania (analogicznie – mogą to być tradycyjne kredki czy farby, bardziej zaawansowani mogą wykorzystać programy grafiki komputerowej), itp.

Objaśnienia:

- *czarna kursywa* – cytaty
- kolorem niebieskim zaznaczono didaskalia oraz treści mniej ważne (które można pominąć)

Osoby:

Łokietek – młody mentor¹, inicjator spotkania wielbicieli opowieści; *alter ego* Leopolda Tyrmanda – ma zacięcie dziennikarskie, dobrze pisze i potrafi obserwować

Maja – odcytana jesieniara; czerpie motywująco-melancholijne cytaty z książek, by móc nimi podpisać zdjęcia na Instagramie (patrz: *Niezbędnik jesieniary*); nosi grube, „mięsiste” swetry i ciepłe skarpety; chętnie otula się w koc i przy kubku gorącego „czegośkolwiek” czyta książki

Temida (Niezawisła) – mądrała klasowa

Kuba Wirus – komiksiarz; lubi czytać i rysować komiksy, a jego idolem jest Batman

Pola Lampart – alternatywka; lubi muzykę alternatywną (szczególnie Billie Eilish) i ubiera się alternatywnie (spodnie z łańcuchem, rajstopy typu kabaretki, bluza marki Thrasher; kolorowe włosy, kreski na oku oraz piercing i tatuaże)

Kolgejt (Colgate) – starszy pan, newsagent; przedstawiciel starszego pokolenia, świadek wydarzeń z epoki Tyrmanda, znał pisarza osobiście; chętnie przebywa z młodzieżą

Wyjaśnienie:

Osoby w scenariuszu stworzyliśmy w nawiązaniu do *Złego* Tyrmanda.

Łokietek to dziennikarz Edwin Kolanko, Maja – Marta Majewska, sekretarka, historyk sztuki; Temida (Niezawisła) – Zofia Chwała, sędzia; Kuba Wirus = Kuba Wirus, reporter; Pola Lampart – Roma Leopard, parkieciara; Kolgejt (Colgate) – Kalodont, kioskarz.

Proponujemy zorganizować „Spotkanie wielbicieli opowieści”. W pogodny, majowy dzień (najlepiej 16 maja – wtedy przypada setna rocznica urodzin Leopolda Tyrmanda; jednak w 2020 jest to sobota), w otoczeniu przyrody: wśród drzew, na trawie lub ławce, mogliby usiąść: jeden starszy pan (Kolgejt) oraz młodzi (Maja, Temida, Kuba, Pola) z Łokietkiem na czele – będzie on mentorem, który poprowadzi zająć.

„Cały ten zgiełk wokół Leopolda Tyrmanda, czyli portret autora *Złego z perspektywy czasu*”

Scenka – wątek literacki

Łokietek (wprowadzając pozostałych w tematykę spotkania, zagaja tak): Cześć, zaczynamy nasze spotkanie wielbicieli opowieści. Opowiem wam dzisiaj o Leopoldzie Tyrmandzie, pierwszym hipsterze² Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz o autorze „*Batmana wczesnego PRL*”. Trudno określić jednym zdaniem, kim była tak barwna postać, więc posłużę się cytataми mądrzejszych ode mnie. Według Tadeusza Konwickiego³ był: „*Tyrmand antykomunista, Tyrmand katolik, Tyrmand sprawozdawca sportowy, Tyrmand globtroter, Tyrmand pielgrzym, Tyrmand reakcjonista, Tyrmand filozof...* Majka, pomożesz? Spróbujemy na dwa głosy:

Majka: ...*Tyrmand playboy, Tyrmand prekursor mód, Tyrmand bikiniarz⁴, Tyrmand autor bestsellerów, Tyrmand owiana legendą tajemnicą*”...

Łokietek: Marek Nowakowski⁵ nazwał go „*papieżem jazzu*”... Bo Tyrmand był teoretykiem jazzu oraz liderem polskiego ruchu jazzowego...

Majka: Był także *ikoną Warszawy lat 50, legendarnym pisarzem*...

Łokietek: Wreszcie (zdaniem KTT⁶): ...*człowiekiem, który przez całe życie perfekcyjnie grał postać... Leopolda Tyrmanda*.

Temida: *Leopold Tyrmand był wielkim pisarzem dla gówniarzy*.

Majka: Temida, ty i takie słownictwo?...

Temida: Tylko cytuję – tak napisał o Tyrmandzie jakiś krytyk⁷.

Łokietek: Natomiast krytykujący wszystko i wszystkich Witold Gombrowicz⁸ Tyrmandem się zachwycił. „*Tyrmand! Talent!*” – „krzyczał” Gombrowicz dużymi literami w swoim *Dzienniku 1953-1969*. I dalej pisał: *Tyrmand jest najdoskonalszą kontynuacją naszej romantycznej poezji, on przejął jej pióropusz, on pisze jej ciąg dalszy, ale już na miarę nowej historii: proletariackiej...*

Majka: ...przecież Tyrmand był *kontestatorem PRL-owskiej rzeczywistości*.

Łokietek: Tak, z talentem tę siermiężną rzeczywistość opisywał („*miął niebywałą zdolność przetwarzania rzeczywistości w literaturę*”) i między wierszami krytykował, pokazując, że „król” – czyli socjalistyczna władza – „jest nagi”.

Kuba Wirus: Po co cały ten zgiełk wokół Tyrmanda?

Łokietek: Zgiełk wokół Tyrmanda dopiero się zacznie, a to dlatego, że Sejm RP ogłosił 2020 Rokiem Leopolda Tyrmanda. W tym bowiem roku, 16 maja, przypadałaby setna rocznica urodzin Leopolda Tyrmanda...

Majka: ...natomiast 19 marca tego roku przypada 35. rocznica jego śmierci.

Łokietek: A pod koniec 2020 roku, konkretnie w grudniu, minie 65. rocznica opublikowania największego bestsellera napisanego przez Tyrmanda – powieści kryminalnej *Zły*...

Temida: *Zły* to kryminał? Kryminał ma świadczyć o geniuszu pisarza?!

Majka: A dlaczego nie? Kryminały to dzisiaj czytelnicze bestsellery, na przykład *Umorzenie, Wyrok* czy *Iluzjonista* Remigiusza Mroza...

Temida: A nie Marek Krajewski i jego Eberhard Mock? Myślałam, że to on wypromował u nas kryminał...

Majka: To już przeszłość. Ostatnio nastąpiła moda na dawne kryminały. Są strony internetowe poświęcone literaturze kryminalnej i sensacyjnej z okresu PRL. W kilku wydawnictwach wznawia się je...

Łokietek: Może Tyrmand też się załapie?

Pola: Słyszałam, że najlepiej sprzedają się erotyki z serii *365 dni* tej Blanki Lipińskiej...

Majka: Kiepska literatura. To raczej „książkowy fast food”. Może zaszkodzić.

Pola: Ale kasa, którą ta Blanka robi na książkach, chyba nikomu by nie zaszkodziła?...

Majka: Rzeczywiście, Mróz i Lipińska to przykłady sukcesu komercyjnego, inaczej – pisarze milionerzy...

Kolgejt: A nie ta pisarka, co dostała Nagrodę Nobla?...

Temida: Olga Tokarczuk!

Kolgejt: ...Właśnie! Myślałem, że Tokarczuk jest teraz najbogatsza.

Majka: Tokarczuk jest na razie na trzecim miejscu najlepiej zarabiających polskich pisarzy, ale kto wie, może prześcignie Mroza i Lipińską...

Temida: Na pewno prześcignie, skoro w ciągu dwóch miesięcy, które minęły od ogłoszenia werdyktu komitetu Noblowskiego (10 października) do wręczenia literackiego Nobla (10 grudnia 2019), sprzedał się milion egzemplarzy książek Tokarczuk.

Majka: Dodam, że Tokarczuk też napisała kryminał, tyle że „ekologiczny”: *Prowadź swój pług przez kości umarłych*...

Temida: Racja, to mi umknęło. Bo to też książka, w której Tokarczuk porusza fundamentalne sprawy, ważne dla współczesnego świata: upomina się o środowisko naturalne, pyta o dobro i zło. Napisała o tym wiele lat temu – jest prokonią!

Majka: „Pług...” zajmuje trzecie miejsce wśród bestsellerów noblistki, po *Biegunach* i *Księgach Jakubowych*. Do popularności tego kryminału pewnie przyczynił się też film Agnieszki Holland pod tytułem *Pokot*; scenariusz napisała z reżyserką sama Tokarczuk.

Kuba Wirus: *Pokot* znam. Ale Oscara ten film nie dostał...

Temida: Tak jak ten wasz pisarz-kontestator nie dostał literackiego Nobla.

Łokietek: Który – Tyrmand czy Gombrowicz?

Temida: O ile mi wiadomo – ani jeden, ani drugi.

Majka: Gombrowicz był blisko Nobla, dwukrotnie był nominowany, ale... umarł – tak twierdzi jego żona, Rita.

Łokietek: Co z tego, że nie dostał Nobla, skoro wszyscy wiemy, że Gombrowicz wielkim pisarzem był!...

Majka: W „*Ferdynurce*” to Słowacki *wielkim poetą* był, co Gombrowicz obśmiewał...

Temida: Zdecydujcie się w końcu, o którym pisarzu mówimy: o Słowackim, Gombrowiczu czy Tyrmandzie?

Łokietek: Oczywiście, że o Tyrmandzie, który był „*najdoskonalszą kontynuacją naszej romantycznej poezji!*” Właśnie Gombrowicz dostrzegł talent Tyrmanda i docenił walory jego prozy, a szczególnie *Złego*, w którym Tyrmand pokazywał w krzywym zwierciadle Polskę Ludową. Atuty *Złego* to także: „*humor, rozmach i epickość oraz doskonale naszkicowana topografia polskiej stolicy*”, znaczy Warszawy.

Kuba Wirus: I to ma być *Batman*?

Łokietek: Tak jest – *Batman wczesnego PRL* albo Zorro, bo tytułowym bohaterem *Złego – jak w westernie* – jest tajemniczy mściciel, który w obronie skrzywdzonych ludzi wymierza sprawiedliwość warszawskiemu bandyckiemu półświatkowi. Streścić?

Pola: Tylko bez spoilerów⁹, bo może będziemy chcieli przeczytać...

Łokietek: OK. A wszystko zaczyna się „od tajemniczych napadów. Z tym, że wszyscy atakowani – to bandziory. Ludowa milicja (czyli PRL-owska policja) staje na głowie, by dostać jedyne sprawiedliwe, szeryfa bez twarzy, który sprawia, że ludzie zaczynają się czuć bezpieczni. Podziemny światek Warszawy rusza na wojnę z tytułowym Złym. Bohater ma tylko jeden znak rozpoznawczy, niezwykle, świetliste spojrzenie...

Kuba Wirus: O, to działa na moją wyobraźnię...

Majka: ...Ten facet, z tymi świetlistymi oczami, wkroczył wtedy, kiedy tamten wyrostek wytrącił tej dziewczynie lekarstwa dla matki...

Kuba Wirus: ...*ten, tymi, tamten, tej...* Kiedy tylko Majka włączyła się do opowiadania, od razu nie wiadomo, o co chodzi...

Łokietek: Kuba ma rację, Majka. Kiedy opowiadasz o faktach, idzie tobie znacznie lepiej. W fikcji gubią cię emocje. Spróbuj jeszcze raz – przy okazji my wszyscy uczyliśmy się opowiadać.

Temida: *Opowieść jest porządkowaniem w czasie nieskończonej ilości informacji, ustalaniem ich związków z przeszłością, teraźniejszością i przyszłością, odkrywaniem ich powtarzalności i układaniem ich w kategoriach przyczyny i skutku.*

Łokietek: O, właśnie! Zgrabnie to ujęłaś.

Temida: To nie ja – to Tokarczuk w *Mowie noblowskiej*, poświęconej między innymi nowemu wymiarowi opowieści...

Łokietek: Zanim przejdziemy do „nowego wymiaru”, skupmy się na razie na legendzie *Złego...* (kpiąco) Przypomnę – mówimy o Tyrmandzie, nie o Tokarczuk.

Majka: No, dobrze, spróbuję jeszcze raz. *Ta dziewczyna* to Marta Majewska, sekretarka w Muzeum Narodowym w Warszawie i jedna z głównych postaci *Złego*. A przez *tego wyrostka* Marta została niechcący wciągnięta w przestępcze życie Warszawy...

Kuba Wirus: *Bo to zła kobieta była...*

Majka: To nie ona była zła! Zresztą, ten *Zły* też nie był wcale taki zły...

Łokietek: Majka, znowu płaczesz tę historię...

Majka: Płacę, bo Kuba mi przerywa i tracę wątek!...

Kuba Wirus: Ja tylko zacytowałem. (pod nosem, do siebie) Wszyscy cytują, to ja też. (głośno) To był kultowy cytat z *Psów* Pasikowskiego...

Majka: Ty i te Twoje „kultowe” filmy. No, dobra – sam chciałeś! Więc...

Kuba Wirus: Nawet ja wiem, że nie zaczynamy zdania od „więc”...

Majka: ...Zatem – jak już powiedziałam, obok kryminalnego, ważny jest też wątek romansowy, którego bohaterką jest właśnie t... sekretarka Marta...

Kuba Wirus: Jak ona wciągnie się w romansidło, to do jutra nie skończymy...

Majka (usłyszała, co szepcze Kuba): Zdziwisz się – już kończę! (uśmiechając się do Łokietka) Zły kończy się tak: „– *Gdzie my jesteśmy?* – szepnęła Marta, jeszcze przy ustach Halskiego”...

Kuba Wirus: Halskiego??!! Tego z *Ekstradycji*??...

Temida (pod nosem, do siebie): Tokarczuk: *Po co czytać grube powieści, skoro można zanurzyć się w serialu?*

Majka: ...„*przy ustach Halskiego. Unieśli powieki, nie odrywając od siebie ust i policzków*”...

Łokietek: No, Majka, nieźle weszłaś w rolę Marty Majewskiej. Mogłabyś być Martą!...

Majka: „*Wysoko nad nimi, od strony zawalonej świeżymi budowlami ulicy Szopena, rysowała się murarska winda. Jej prosty, kanciasty szalunek z desek wyrzynał się czarno na delikatnym seledynie nieba. – Jesteśmy w Warszawie... – rzekł cicho, lecz wyraźnie Halski*”.

Pola: That's it?! (tłum. To wszystko, to tyle?)

Majka: Jeszcze tylko jest określone miejsce: „Warszawa” i czas: „maj – grudzień 1954”...

Łokietek: Tak, moi drodzy, ta „filmowa” scena wcale nie pochodzi z *Ekstradycji*. Tak kończy się legendarna powieść Leopolda Tyrmanda *Zły*, PRL-owski biały kruk...

Kuba Wirus: ...To raczej jakaś *Trędowata*!

Łokietek: Cha, cha, tak właśnie – „*Trędowata A.D. 1954*” określił Złego Jarosław Iwaszkiewicz, a samego Tyrmanda nazywał grafomanem...

Majka: Podobno Iwaszkiewicz miał za złe Tyrmandowi, że wystawił do wiatru – zakochaną w nim – jego córkę, Marię...

Łokietek: To ja znów powołałam się na Gombrowicza, który pytał (retorycznie): *Powieść kryminalna, romans brukowy?* I sam sobie odpowiadał: *Ależ tak, i gorzej nawet: romans z bruku zrujnowanego, z ruin i rozdołów. A jednak to*

lśni, tryska, brzmi, śpiewa... Romantyczny księżyc unosi się nad ruiną miasta i dochodzące z nor, jam, zaułków, mordobicia stają się – znowu! – poetyczne.

Temida: Wygląda na to, że ten *Zły* jest skrzyżowaniem Mroza z Lipińską, skoro klasyczny kryminal łączy się tu z romansem.

Łokietek: W każdym razie takie połączenie okazało się nie tylko największym sukcesem literackim Tyrmanda, ale także największym sukcesem wydawniczym powojennej prozy polskiej!

Majka: Dodam, że w *Złym* zaczytywała się nawet Maria Dąbrowska. Choć określiła książkę jako „szmirowato-melodramatyczną”, to jednak przyznawała, że nie mogła się od niej oderwać: *Czułam, że sobie szkodzę, a jednak czytałam* – pisała w swoim dzienniku.

Kolgejt: No, tak, *Złego* można czytać *Noce i dnie...*

Łokietek: Cha, cha! Zdziwiająco trafna uwaga, panie Kolgejt – *Zły* ma w dawnej wersji ponad 600 stron, a w najnowszym wydaniu aż 774 strony!

Kuba Wirus: Ile????!!!

Temida: Phi! *Księgi Jakubowe* Olgi Tokarczuk mają więcej...

Kuba Wirus: No, ile?

Temida: Ponad 900.

Kuba Wirus: Rany!..

Kolgejt: A to pewnie niedługo będzie lektura szkolna, skoro noblistka napisała...

Temida (po cichu, do ucha Wirusa): (Nie martw się, strony są ponumerowane od końca, a więc jest ich coraz mniej!)

Łokietek: Wirus, nie pękaj – *Dzienniki 1953-1969* Gombrowicza mają 1004 strony, więc 774 to zawsze mniej ☺. A serio, to chyba nie tylko liczba stron zaważyła na tym, że Tyrmand rzadziej funkcjonuje jako pisarz, a bardziej jako legenda, mit, a może nawet... archetyp¹⁰ lat 50. XX wieku.

Kolgejt: To prawda, Tyrmand jest legendą, którą w znacznej części on sam współtworzył jeszcze za swojego życia.

Łokietek (bardziej stwierdza niż pyta): Pan... znał Tyrmanda?!

Kolgejt: Kto go wtedy nie znał w Warszawie?! Wszyscy go znali. A ja miałem przyjemność znać go osobiście. I nie tylko dlatego czytałem jego powieści.

Łokietek: Jaki on był?

Kolgejt: Wszystkiego można się dowiedzieć z jego książek. Nie tylko dlatego, że ukrywał się pod wykreowanymi postaciami...

Majka: Czy wszystkie powieści Tyrmanda były autobiograficzne?

Kolgejt: Mniej lub bardziej, były... Wiadomo – *Dziennik 1954* był autobiograficzny (choć ukazało się kilka jego wersji). Dalej *Filip* – chyba najbardziej udana powieść Lolka, w której opisuje swój pobyt podczas II wojny światowej we Frankfurcie nad Menem, czyli w samym „oku cyklonu”, gdzie (on, pochodzenia żydowskiego) „ukrywał się”, udając francuskiego kelnera...

Z powodu *Życia towarzyskiego i uczuciowego*, czyli „powieści z kluczem”, w której Tyrmand obnażył tak dobrze mu znane środowisko inteligencji twórczej (a przede wszystkim jego służalczość wobec komunistów), musiał opuścić Polskę. Wreszcie *Zapiski dyletanta* opowiadające o Ameryce, jaką on sam zobaczył po ucieczce z kraju...

Temida: Tokarczuk mówiła w *Mowie noblowskiej*: *Żyjemy w rzeczywistości narracji pierwszoosobowych... mam na myśli ten rodzaj opowieści, który zatacza wąskie kręgi wokół „ja” twórcy, piszącego mniej lub bardziej wprost tylko o sobie i poprzez siebie...*

Kolgejt: O, to to! Pasuje do Lolka. Skromny to on nie był...

Łokietek: W *Dzienniku 1954*, pod datą 2 kwietnia, opisał tak swój wygląd: *Wyglądam w sposób skomplikowany, to znaczy, że przyciągam uwagę bliźnich, aczkolwiek pojęcia nie mam, na jakiej zasadzie...*

Temida: Megaloman...

Łokietek: *Nie ulega natomiast wątpliwości, że jestem zbudowany mocno i proporcjonalnie; mam niewielką, dobrze osadzoną głowę, małe dłonie i stopy, wąskie biodra i rozwiniętą klatkę piersiową. Mam ciemne włosy bez cienia siwizny i ciemnopiwnie oczy. Podobno mam wrażliwe usta i równe białe zęby...*

Temida: *Samochwała w kącie stała...*

Łokietek: Jednak przyznaje też: *Jestem raczej niskiego wzrostu i sam sobie wydaję się bardzo niepozornym...*

Kolgejt: Miał kompleks wzrostu...

Łokietek: A jako erudyta często wspierał się „figurą Wołodyjowskiego”: „mały rycerz” u Sienkiewicza walczył szablą, a on władał słowem!

Kolgejt: Ładnie powiedziane! Lolkowi by się spodobało. On rzeczywiście świetnie władał słowem, nie tylko pisząc, ale także występując na estradzie, jako konferansjer. Lubił robić wokół siebie dużo szumu.

Majka: Podobno znany był z kolorowych skarpetek...

Kolgejt: Zgadza się. Lubił kolorowe skarpetki, a natchnienie czerpał z obrazów ulubionych malarzy: Picasso (znał go osobiście), Chagalla, Légera...

Łokietek: Pisał w *Dzienniku 1954: Stąd moja miłość ku barwom wesołym, lecz nie jaskrawym, kolorom nasyconym, lecz nie tanim, zestawieniom śmiałym, lecz nie krzyczącym...* W kolorowe skarpetki wyposażył też swoje alter ego ze *Złego* – redaktora warszawskiej gazety, Edwina Kolanko.

Kolgejt: Przywiązywał wielką wagę do ubioru...

Łokietek: Cytuję dalej: *Uważam, że ubranie jest najbardziej zewnętrzną emanacją charakteru, indywidualności. Cenię finezję kołnierzyków i przepadam za solidnym obuwiem.*

Majka: Ten opis nadawałby się na facebookowy profil albo Instagram...

Łokietek: Wychodzi na to, że Tyrmand był też pionierem mediów społecznościowych. Bo sam ten opis określił mianem... *profilu osobowego!*

Kolgejt: Sądzę, że dobrze by się czuł w obecnych czasach. Dawniej wszędzie go było pełno. Był błyskotliwym dziennikarzem *Przekroju* (zastygnął z tego, że na mecze tenisa przynosił ze sobą maszynę do pisania marki Continental i pisał swoje relacje na bieżąco, „na żywo”, jak byśmy dzisiaj powiedzieli) i *Tygodnika Powszechnego*, dużo pisał do gazet (np. do *Expressu Wieczornego*) i innych czasopism: o jazzie (m.in. dla *Ruchu Muzycznego*), o Warszawie (teksty zebrano pod wspólnym tytułem *Tyrmand Warszawski*), o sporcie (nawet pełnił funkcję szefa działu sportowego w *Słowie Powszechnym*)...

Pola: No, po prostu człowiek-orkiestra!

Maja: A wiecie kiedy i gdzie ukazała się jego pierwsza książka w druku?

Łokietek: Wojenne opowiadania pt. *Hotel Ansgar*?

Maja: Właśnie!

Łokietek: Tego nie wiem...

Maja: Otóż, ten warszawiak z urodzenia i zamiłowania zadebiutował w zwartym druku w 1948 roku w... Poznaniu! Poznańskie wydawnictwo, a konkretnie Księgarnia Zdzisława Gustowskiego, opublikowała *Hotel Ansgar*. Znalazłam na Allegro tę książkę z bardzo oldskulową¹¹ okładką.

Kuba: Kto ją zaprojektował?

Maja: Zaraz sprawdzę... ([sprawdza w smartfonie](#))... Aleksander Krakowski.

Kuba: A, to był bardzo znany grafik w Poznaniu. Rysował tutaj m.in. dla tygodnika satyrycznego „*Kaktus*”.

Kolgejt: To ciekawe! Nawet ja o tym nie wiedziałem. Człowiek ciągle się uczy...

Łokietek: Proszę jeszcze opowiedzieć o książkach Tyrmanda. Czy ludzie je wtedy czytali?

Kolgejt: W latach mojej młodości, czyli w latach 50. XX wieku, proza Tyrmanda była rozchwytywana, także dlatego, że służyła jako tak zwany „wentyl bezpieczeństwa”. Pierwsze wydanie *Złego*, które ukazało się nakładem wydawnictwa Czytelnik pod koniec 1955 roku, rozeszło się błyskawicznie (*a Lolo za honorarium, które dostał, kupił sobie pierwszy samochód – wartburg; to było wtedy „lepsze” auto*).

Jednak, gdy władza się połapała, co naród czyta, szybko Tyrmanda zakazała. Kiedy książki Tyrmanda były na indeksie, to ukazywały się w tak zwanym drugim obiegu albo za żelazną kurtyną, a więc wtedy jeszcze trudniej było je zdobyć. Wreszcie stały się dla nas w ogóle niedostępne, gdy w połowie lat 60. Lolek wybrał wolność i wyjechał do USA. Dopiero w Stanach mógł dokończyć książkę, którą zaczął jeszcze w Polsce: *Cywilizacja komunizmu*, gdzie krytykuje nie tylko Polskę Ludową, ale komunizm jako ustrój...

Łokietek: Dziwiłem się, dlaczego *Cywilizację komunizmu* pisał tak długo, bo od 1964 do 1970 roku. No i dlaczego napisał w Zakończeniu „*Warszawa – Nowy Jork – Peterborough*”...

Kolgejt: Była powieść, którą pisał jeszcze dłużej, a właściwie nigdy jej nie skończył – *Wędrówki i myśli porucznika Stukutki*, o kampanii wrześniowej. To miało być jego dzieło życia...

Łokietek: Dzięki panu zrozumiałem nareszcie, dlaczego w PRL trudno było czytać Tyrmanda.

Kolgejt: Dopiero w latach 90. XX wieku zaczęli go znowu drukować, ale jego nie było na tym świecie – zmarł w 1985 roku.

Łokietek: ...dokładnie 16 maja, w Fort Myers na Florydzie...

Kolgejt: ...gdzie wybrał się z rodziną, na wymarzone i długo odkładane wakacje. Podobno runął nagle na ziemię...

Łokietek: Sławomir Mrożek napisał, że „*umarł, jakby rażony kulą w serce. Jak szeryf z westernu*”...

Kolgejt: Miał 64 lata, 9 miesięcy i trzy dni... Był blisko życiowego spełnienia: późno, ale został ojcem, zbudował w Stanach dom, zasadził drzewo. On – owoc miłości Mieczysława i Maryli, szeryf z Trębackiej, prawoskrzydłowy, marynarz, wychudzony kelner, as reportażu *Przekroju* i *New Yorkera*...

Łokietek: O, widzę, że jeszcze wiele mógłby pan nam opowiedzieć o Tyrmandzie. A pomoże mi pan namówić moich rówieśników, że warto i dzisiaj czytać książki Tyrmanda?

Kolgejt: Wy młodzi wolicie teraz obrazki zamiast książek.

Łokietek: Nie wszyscy...

Kolgejt: Dla mnie Tyrmand nadal żyje – w swoich tekstach, poza nimi, pomiędzy nimi a całą dzisiejszą kulturą. I pewnie gdyby żył, miałby wiele do powiedzenia na temat współczesnego świata. I Polski.

Ale teraz czas na waszą opowieść. Opowiedzcie o świecie, o sobie, tak jak potraficie najlepiej: słowem, obrazem, muzyką... Myślę, że proza Tyrmanda może być świetną inspiracją... Może warto czytać o dawnych legendach po to, żeby móc stworzyć własną legendę, legendę swojego pokolenia?

Łokietek: Wow! Mnie pan przekonał! To może na potwierdzenie pana słów, jeszcze taki fragment kończący powieść *Filip* z 1959 roku: *Europa zaczyna przypominać ciasne, przestarzałe mieszkanie, w którym w żaden sposób nie mogą się pomieścić dotychczasowi lokatorzy. I dalej: Chciałbym, ażeby moje dzieci rosły w dobrym, czystym powietrzu, na obszernej przestrzeni, w poszanowaniu dla innych symboli, może obcych mi zupełnie, ale takich, za którymi schroni się w przyszłości wolność i szczęście ludzkie...*

Temida: Prawie jak Tokarczuk w *Mowie noblowskiej!*...

Łokietek: A to Tyrmand właśnie!

Temida: Tokarczuk też mówi, że w opowieści warto odwoływać się do „*głębokiej struktury znaczeń*” z przeszłości, czyli właśnie legend i mitów, żeby umieć „*rozpiąć na niej nasze życie i przyjrzeć mu się dokładnie*”, by tworzyć własne doświadczenia...

Majka: Ale przede wszystkim – mówi nam Tokarczuk – by dobrze pisać, powinniśmy się odwoływać do naszej czułości! Bo czułość to *sztuka uosabiania, współodczuwania i odnajdowania podobieństw...*

Łokietek: Dziewczyny!...

Zadania:

1. Napisz scenkę w stylu *Złego* Tyrmanda
2. Sporządź listę bestsellerowych książek Leopolda Tyrmanda.
3. Napisz współczesne CV Leopolda Tyrmanda lub profil na LinkedIn
4. Stwórz komiks (film rysunkowy) na podstawie biografii lub fragmentu jednej z powieści Leopolda Tyrmanda
5. Utwórz fikcyjny profil L.T. na Facebooku lub Instagramie

Objaśnienia:

1. **mentor** (wg <https://sjp.pwn.pl/slowniki/mentor.html>)
 - a. «doświadczony, mądry doradca, nauczyciel i wychowawca»
 - b. «ktoś, kto stale poucza innych»
 - c. «roślina o utrwalonych cechach, na której zaszczepia się młody pęd, aby nabrał tych cech»
2. **Hipster** – przedstawiciel subkultury; wyznacznikiem stylu hipsterów jest deklarowana niezależność i ironiczny stosunek wobec głównego nurtu kultury masowej (tzw. „mainstreamu”) oraz akcentowanie swojej oryginalności i indywidualności. Hipsterzy silnie podkreślają swój wizerunek, zarówno poprzez „artystyczny” strój (m.in. w stylu vintage), jak i poprzez nieszablonowe zainteresowania niszowymi formami kultury.
3. **Tadeusz Konwicki** (1926-2015) – polski prozaik, scenarzysta i reżyser
4. **Bikiniarze** – subkultura młodzieżowa funkcjonująca w Polsce do końca lat 50. XX w. (...) określa polski odpowiednik amerykańskiego bitnika, charakteryzujący człowieka niestosującego się do narzucanych norm, buntującego się wobec rzeczywistości; bikiniarze wywodzili się ze środowiska przedwojennych fascynatów kultury jazzowej. Jak pisze Leopold Tyrmand, zwany „królem bikiniarzy” w *Dzienniku 1954*, nazwa „bikiniarz” pochodziła od krawatów, na których wyobrażony był wybuch bomby atomowej na atolu Bikini w 1946 roku”.
5. **Marek Nowakowski** (1935-2014) – polski pisarz, publicysta, scenarzysta
6. **KTT – Krzysztof Teodor Toeplitz** (1933-2010), polski dziennikarz, pisarz, krytyk filmowy, autor scenariuszy filmowych, m.in. serialu *Czterdziestolatek*, sztuk teatralnych i programów telewizyjnych; redaktor naczelny tygodnika satyrycznego *Szpilki*
7. **Andrzej Kijowski** (1928-1985) – krytyk literacki, eseista, prozaik i scenarzysta
8. **Witold Gombrowicz** (1904-1969) – jeden z najwybitniejszych pisarzy polskich, powieściopisarz, nowelista, dramaturg
9. **Spoiler** (z ang. spoil – psuć, niszczyć) – niepożądana informacja o szczegółach zakończenia bądź ważnego zwrotu akcji utworu literackiego, telewizyjnego lub filmowego.
10. **Archetyp** (z gr. arche – „początek”, typos – „typ”) – pierwotny wzorzec (pierwowzór) postaci, zdarzenia, motywu, symbolu lub schematu
11. **Oldskul** od ang. oldschool to, co przestarzałe, niemodne; moda na ubiór nawiązujący do czasów przynajmniej sprzed 20-30 lat

Bibliografia:

Pozycje zwarte:

1. BIOGRAFIA Leopolda Tyrmanda : moja śmierć będzie taka, jak moje życie / Marcel Woźniak. – Warszawa : Wydawnictwo MG, 2016. – 462 s.
2. BOGNA Tyrmanda : nastolatka, która rozkochała w sobie pisarza / Michał Wójcik, Krystyna Okólska. – Warszawa : Wielka Litera, 2019. – 320 s.
3. BYLI sobie raz / Maria Konwicka. – Kraków : Wydawnictwo ZNAK, 2019. – 342 s.
4. CYWILIZACJA komunizmu / Leopold Tyrmand. – Londyn : Polska Fundacja Kulturalna, 1992. – 285 s.
5. DZIENNIK 1954 : wersja oryginalna / Leopold Tyrmand. – Warszawa: Wydawnictwo MG, 2011. – 538 s.
6. FILIP / Leopold Tyrmand. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2002. – 404 s.
7. PRZEKRÓJ Eilego : biografia całego tego zamieszania z uwzględnieniem psa Fafika. – Kraków : Wydawnictwo WAM, MANDO, 2019. – 381 s.
8. REWOLUCJA międzypaździernikowa / Jerzy Kochanowski. – Kraków : Znak Horyzont, 2017. – 478 s.
9. SIEDEM dalekich rejsów / Leopold Tyrmand. – Warszawa : Czytelnik, 1992. – 210 s.
10. SIŁA komizmu... destrukcyjna? Mietek, Bobek, Dudek, Wiesio, czyli Czechowicz, Kobiela, Dziewoński, Michnikowski / Roman Dziewoński. – Łomianki : Wydawnictwo LTW, 2019. – 392 s.
11. TYRMANDOWIE : romans amerykański / Agata Tuszyńska. – Warszawa : Wydawnictwo MG, 2012. – 269 s.
12. U brzegów jazzu / Leopold Tyrmand. – Kraków, Warszawa : Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1957. – 256 s.
13. W cieniu ZŁEGO / Roman Dziewoński. – Warszawa : Prószyński i S-ka, 2008. – 192 s.
14. ZAPISKI dyletanta / Leopold Tyrmand. – Warszawa : Wydawnictwo MG, 2018. – 195 s.
15. ZŁY / Leopold Tyrmand. – Warszawa: Wydawnictwo MG, 2014. – 774 s.
16. ŻYCIE towarzyskie i uczuciowe / Leopold Tyrmand. – Warszawa: Wydawnictwo MG, 2009. – 495 s.

Artykuły:

1. CZUŁY narrator : mowa noblowska Olgi Tokarczuk / Olga Tokarczuk ; wprowadzenie Natalia Szostak. W: G a z . W y b o r c z a . - 2019, nr 286, s. 4-7
2. NAWET moje włosy są już polityczne / Olga Tokarczuk ; rozm. Michał Noگاś. W: G a z . W y b o r c z a . - 2019, nr 285, s. 22-24

3. NIE pasuję do naszych czasów / Paweł Wilczak ; rozm. Piotr Guszowski. W: *Gaz. Wyborcza. Poznań*. – 2019, nr 296, s. 24
4. NOBLOWSKA runda honorowa : kto miał szansę, a kto nie / Beata Maciejewska. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2019, nr 286, dod. Ale Historia, nr 48, s. 2-4
5. OD pisarza do milionera / Szymon Krawiec. W: *Wprost*. – 2019, nr 48, s. 44-49
6. O jak Olga, T jak Tokarczuk, czyli alfabet N jak noblistki. Od A do Ż / Robert Migdał. W: *Głos Wielkop.* – 2019, nr 286, s. 14-15
7. PAN T. / Piotr Guszowski. W: *Gaz. Wyborcza. Poznań*. – 2019, nr 296, s. 24
8. PATOINTERPRETACJE „Patointeligencji” / Jan Szubrycht. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2019, nr 295, s. 15
9. ŚLEDZTWO prowadzi... / Piotr Łopuszański. W: *Tyg. Solidarność*. – 2019, nr 48, s. 42-44
10. TOKARCZUK – nowy totem i młot salonu / Rafał A. Ziemkiewicz. W: *Do Rzeczy*. – 2019, nr 51, s.70-72
11. WŁOS populi : opowieść bizarna / Małgorzata Sadowska. W: *Newsweek*. – 2019, nr 46, s. 91-93

Netografia:

- [https://pl.wikipedia.org/wiki/Z%C5%82y_\(powie%C5%9B%C4%87\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Z%C5%82y_(powie%C5%9B%C4%87))
https://pl.wikipedia.org/wiki/Leopold_Tyrmand
<https://culture.pl/pl/tworca/leopold-tyrmand>
<https://lubimyczytac.pl/ksiazka/4861435/u-brzegow-jazzu>
<https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/1125065,Leopold-Tyrmand-milosc-do-jazzu-zatrzymala-go-w-USA>
<https://www.muzeumjazzu.pl/o-leopoldzie-tyrmandzie-cioci-imci-i-jazzie-2/>
<http://jazzforum.com.pl/main/news/leopold-tyrmand.-retrospektywa-z-bohaterem-w-tle>
<https://teologiapolityczna.pl/leopold-tyrmand-nikt-juz-nie-smie-nazywac-jazzu-moda-1>
<https://www.polskieradio24.pl/39/156/Artykul/2369683,Leopold-Tyrmand-Stodola-warszawska-pulsowala-po-prostu-jazzem>
<http://www.arsenal.art.pl/edukacja/tyrmand-w-arsenale/>
https://wyborcza.pl/alehistoria/1,121681,15661683,Tyrmand__Boksel__pijak_i_dziwkarz.html
<https://polskatimes.pl/w-polsce-tyrmand-był-liberalem-ale-w-usa-stal-sie-konserwatysta/ar/237662>
<https://www.kurzojady.pl/788-uwodziciel-w-kolorowych-skarpetkach>
<https://readeatslip.wordpress.com/2012/12/05/tyrmand-zly/>

<https://www.polskieradio24.pl/39/156/Artykul/2058650,34-rocznica-smierci-Leopolda-Tyrmanda-Zly-i-inne-historie>
<https://lubimyczytac.pl/ksiazka/267708/zly>
<https://noizz.pl/spoleczenstwo/mlodziezowe-slowo-roku-2019-alternatywka-wygrala-konkurs-pwn/pyf1qgt>
<https://www.miesiecznikiegzorcysta.pl/wiara-i-rozum/item/1264-podroz-pozakrance-swiata-mistyczna-ale-czy-prawdziwa>
<https://synonim.net/synonim/dziarski>
<https://www.rmflclassic.pl/informacje/Olga-Tokarczuk,66/Tokarczuk-do-kobiet-Naprawde-wygralysmy-Nobla,39737.html>
<https://sjp.pwn.pl/slowniki/fertyczny.html>
[https://pl.wikipedia.org/wiki/Z%C5%82y_\(powie%C5%9B%C4%87\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Z%C5%82y_(powie%C5%9B%C4%87))
https://pl.wikipedia.org/wiki/Witold_Gombrowicz
<https://ksiazki.wp.pl/leopold-tyrmand-najwiekszy-skandalista-polski-ludowej-6145573537736833g/7>
<https://lubimyczytac.pl/ksiazka/65943/w-cieniu-zlego>
<http://filmstart.pl/index.php/2019/08/28/zly-tyrmanda-w-koncu-trafi-na-ekran/>
<https://zdrowie.radiozet.pl/Choroby/Neurologia/Pomrocznosc-jasna-choroba-czy-alibi>
<https://warszawa.naszemiasto.pl/pasaz-leopolda-tyrmanda-na-pl-trzech-krzyzy/ar/c13-1743909AST>
<https://www.polityka.pl/archiwumpolityki/1864366,1,dobrze-o-zlym.read>
<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1933908,1,czy-to-tyrmand-czy-nie-tyrmand-awantura-o-film-pan-t.read>
https://pl.wikipedia.org/wiki/Naprawd%C4%99_wczoraj
<https://www.filmweb.pl/film/Naprawd%C4%99+wczoraj-1963-8019/posters>
https://livro.pl/bogna-tyrmanda-nastolatka-ktora-rozkochala-w-sobie-pisarza-okolska-krystyna-sku1222801918.html?gclid=EAlaIQobChMlj53u9PXc5gIV2eWaCh3blQ3mEAYYASABEGJGPvD_BwE&gclidsrc=aw.ds

IV. MATERIAŁY REGIONALNE

A. PRZEGLĄD NOWOŚCI REGIONALNYCH

25 DYWIZJA Piechoty Ziemi Kaliskiej patronem Szkoły Podstawowej nr 9 w Kaliszu / Marzenna Bonczysta, Małgorzata Michałek, Daniel Szumski. – Kalisz : Edytor, 2019. – 144 s. : fot., portr.

300 lat razem : poznańscy Bambrzy / Magdalena Mrugalska-Banaszak. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2019. – 184 s. : fot., mapy, portr.

CHAWERIM : poznańscy Żydzi / Zbigniew Pakuła. – Poznań : Stowarzyszenie Miasteczko Poznań, 2018. – 377 s. : fot., portr.

Historie osób pochodzenia żydowskiego związanych przed wojną z Poznaniem i okolicami

CIEŃ / Włodzimierz Kruszona. – Zakrzewo : Wydawnictwo Replika, 2018. – 383 s.

Akcja powieści toczy się w Poznaniu, bohaterami są mieszkańcy osiedla Stary Grunwald

CYTADELOWCY 1945-2018 / Łukasz Szudarski. – Poznań : Wydawnictwo „Pomost”, 2018. – 135 s. : fot., pl., portr. – (Festung Posen 1945)

Udział Polaków z Poznania w walce Armii Czerwonej o Fort Winiary podczas bitwy o Poznań w 1945 roku. Dot. także form upamiętniania

DIAGNOZA stanu ochrony historycznych struktur urbanistyczno-krajobrazowych powiatu poznańskiego na podstawie metody Historycznych Kodów Przestrzennych i zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego / Paweł Piotr Szumigala. – Poznań : Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego, 2019. – 387 s., [10] k. tabl. złoż. : fot., mapy, tab., wykr.

Bibliografia s. 217-227 i 361-387

DOM Harcerza na Winiarach w Poznaniu : historia budowy / Zenon Chlebowski, Tadeusz Theuss. – Poznań : Komisja Historyczna Hufca ZHP Poznań-Jeżyce, 2018. – 40 s. : fot., portr.

DZIAŁANIA bojowe na odcinku Budzyń-Chodzież podczas powstania wielkopolskiego / Marcin Cybulski. – Poznań ; Budzyń : Zakład Poligraficzny H. Górski, 2019. – 86 s. : fot., mapy

DZIEJE Żydowa i okolic : od prehistorii do czasów współczesnych / Mariusz Borowiak. – Czarniejewo ; [Gniezno] : [Wydawnictwo Gaudentinum], 2018. – 531 s. : fot., mapy, portr.

HOTEL / Bartłomiej Marcinkowski. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Posenania, 2018. – 253 s.

Akcja powieści toczy się w Poznaniu podczas Powstania Wielkopolskiego

ISTNIENIE grać : portret Ewy Wycichowskiej / Jagoda Ignaczak. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Posenania ; Warszawa : Instytut Muzyki i Tańca, 2018. – 272, [4] s. : fot., portr.

Rec. Inspirujący wymiar przyjaźni / Ewa Wycichowska, Jagoda Ignaczak; rozm. Anna Kochnowicz-Kann // IKS. – 2018, nr 10, s. 30-31

Dyrektor Polskiego Teatru Tańca – Baletu Poznańskiego w latach 1988-2016

JAN Mertka z Przygodzic : powstaniec wielkopolski / Magdalena Niedziela. – Ostrów Wielkopolski : Ostrowskie Towarzystwo Genealogiczne, 2019. – 51 s. : fot., portr., wykr.

KALISCY sportowcy z wiosłami KTW : opowieść na jubileusz 125-lecia Kaliskiego Towarzystwa Wioślarskiego / Zbigniew Kościelak. – Kalisz : Kaliskie Towarzystwo Wioślarskie, 2019. – 46 s. : fot., portr. – (Kaliska Biblioteka Sportowa)

KALISKI Bolo [Bolesław Ogorzelski] : darczyńca uśmiechu / Zbigniew Kościelak. – Kalisz : [b.w.], 2019. – 37 s. : fot., portr.

Działacz społeczny z Kalisza

KAZIMIERZ Wiśniewski [1893-1943] ostatni komendant leszczyńskiej policji przed wojną / Damian Szymczak. – Leszno : Urząd Miasta Leszna, 2019. – [58] s. : fot., portr. – (Cives Nostri; t. 16)

Bibliografia s. 81-89

KLASA kreatywna i jej warunki pracy w wybranych aglomeracjach miejskich Europy : studium porównawcze Birmingham, Lipska i Poznania / Michał Męczyński. – Poznań : Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2018. – 119 s. : fot., mapa, wykr. – (Studia i Prace z Geografii; nr 72)

Bibliografia s. 105-119

KOLEJOWE budownictwo mieszkaniowe na Śląsku i w Wielkopolsce / Dorota Balińska-Ciężki. – Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy, 2018. – 372 s. : fot., il., mapy

Od 1842 roku do początku lat 40. XX wieku. Dot. także stanu obecnego

KOMISJA Edukacji Narodowej 1773-1794 : szkoły w Wydziale Wielkopolskim / Dorota Żołędź-Strzelczyk [i in.]; Instytut Historii im. L. i A. Birkenmajerów Polskiej Akademii Nauk. – Warszawa : Wydawnictwo IHN PAN : Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, 2018. – 437 s. : il. – (Komisji Edukacji Narodowej Model Szkoły i Obywatela : koncepcje, doświadczenia i inspiracje; t. 4)

Bibliografia s. 275-296

KROTOSZYŃSKI pociąg śmierci 1939 : nalot lotnictwa niemieckiego w Kole na pociąg ewakuacyjny i dalsze losy jego pasażerów / Antoni Artur Korsak. – Krotoszyn : Towarzystwo Miłośników i Badaczy Ziemi Krotoszyńskiej, 2019. – 84 s. : fot., mapy, portr.

LESZNO Stasia Leszczyńskiego : przewodnik po mieście i muzeum dla dzieci / tekst Małgorzata Gniezdowska. – Leszno : Muzeum Okręgowe, [2019]. – 35 s., [3] s. tabl. : il.

MISTRZ widziany oczami ucznia : rzecz o Honorowym Obywatelu Miasta Poznania, historyku prof. dr hab. Lechu Trzeciakowskim / Mateusz Hurysz. – Poznań : Wagros, 2018. – 45 s. : fot., portr.

Profesor Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu (1931-2017)

MOJA miłość : duszpasterskie sekrety założyciela Lednicy / Jan Góra; wyb. i oprac. Joanna Kubaszczyk. – Poznań : Wydawnictwo Polskiej Prowincji Dominikanów W drodze, 2018. – 210 s.

Dominikanin, opiekun Duszpasterstwa Akademickiego w Poznaniu

PILANIE podwodnego świata / Arno Giese. – Konin : Wydawnictwo Psychoskok, 2019. – 128 s. : fot., portr.

Biogramy nurków z Piły oraz historia Piłskiego Klubu Płetwonurków „Rafał”

PŁA mojego dzieciństwa i młodości : wspomnienia / Arno Giese. – Konin : Psychoskok, 2019. – 213 s. : fot., portr.

POLITYKA i kultura / Rafał Grupiński; rozm. Łukasz Perzyna. – Warszawa : Prószyński i S-ka, 2019. – 389 s., [16] s. tabl. : fot., portr.

Polityk, krytyk literacki, wydawca z Poznania.

POŁUDNIOWO-zachodnia Wielkopolska w powstaniu 1918/1919 roku / Eugeniusz Śliwiński. – Leszno : Archiwum Państwowe ; Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy, 2019. – 180 s. : fot., mapy, portr.

POWSTANIE wielkopolskie 1918-1919 / Lech Wyszczeński. – Warszawa : Bellona, 2018. – 262 s., [8] s. tabl. : fot., pl., portr. – (Historyczne Bitwy)

PRZEMIANY społeczno-gospodarcze w Wielkopolsce na przełomie XX/XXI wieku / Regina Pacanowska. – Poznań : Instytut Historii UAM, 2018. – 340 s. – (Publikacje Instytutu Historii; 176)

Bibliografia s. 323-336

PRZEZ zmierzchy i świty : saga bamberska / Maja Rausch. – [Poznań : Wydawnictwo Miejskie Poznania : Fundacja Rozwoju Miasta Poznania, 2019]. – 350, [34] s. : fot., portr., wykr.

RAWICZ 1919 / Jakub Staszak. – Warszawa : Bellona, 2019. – 202, [6] s., [16] s. tabl. : fot., pl., portr. – (Historyczne Bitwy)

SANDOMIERZANIN w Poznaniu : uniwersytet, życie literackie, szkolnictwo 1923-1945 / Czesław Łatawiec; oprac. literackie Bogusława Łatawiec; oprac. krytyczne Ewa Rajewska; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. – Poznań : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2018. – 337 s. : fot., portr.

Wspomnienia

STAN zachowania i trwałość historycznych układów przestrzennych dawnych wsi i majątków w strukturze Poznania / Agnieszka Wilkaniec. – Poznań : Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego, 2018. – 401 s. : fot., mapy, tab., wykr.

STOLICE Polski 963-1138 / Oswald Balzer. – Sandomierz : Wydawnictwo Armoryka, 2019. – 74 s.

Dot. Gniezna

Reprint, oryg.: Lwów : nakł. Towarzystwa dla Popierania Nauki Polskiej, 1916

STUDIA nad fleksją rzeczownika w gwarach wielkopolskich / Justyna Kobus. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2019. – 234 s. – (Gwary Dziś. Monografie; 3)

STULECIE poznańskiej polonistyki (1919-2019). T. 1, Okres międzywojenny i lata okupacji / red. Barbara Judkowiak [i in.]. – Poznań : Wydawnictwo „Poznańskie Studia Polonistyczne”, 2018. – 383 s. : fot., portr. – (Prace Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza)

Bibliografia s. 359-365

„SWÓJ” strój poznański : [katalog wystawy] / Joanna Minksztym. – Poznań : Muzeum Narodowe, 2018. – 46 s. : fot., portr.

Wystawa w Muzeum Etnograficznym Oddziale Muzeum Narodowego w Poznaniu

SZCZĘŚCIE i jego determinanty ekonomiczne / Tomasz Szubert. – Poznań : CeDeWu, 2019. – 370 s. : fot., tab., wykr.

Bibliografia s. 321-333

Badania przeprowadzone w województwie wielkopolskim

SZKOŁA życia : Mieczysław Opatry (1893-1939) / Damian Małeck. – Leszno : Urząd Miasta Leszna, 2019. – 127 s. : fot., portr. – (Cives Nostri; 17)

Adwokat i żołnierz z Leszna

ŚLADAMI Wielkiej Wojny w Poznaniu i historycznej Wielkopolsce : przewodnik historyczny / Michał Budnik, Michał Furmaniak. – Poznań ; Luboń : Wydawnictwo Pomost, 2018. – 76 s. : fot., portr.

ŚWIADOMIE wybierać – odpowiedzialnie oferować : zajęcia do wyboru w programach studiów akademickich [Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu] / Jolanta Kurosz, Mieczysław Polak. – Poznań : Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Teologiczny, 2019. – 107 s. – (Studia i Materiały / Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Teologiczny; 200)

Bibliografia s. 85-95

ŚWIEŻA krew / Joanna Opiat-Bojarska. – Warszawa : Warszawskie Wydawnictwo Literackie Muza, 2018. – 413 s. – (Kryształowi; cz. 1)

Akcja powieści toczy się w Poznaniu

TADEUSZ Kulisiewicz (1899-1988) : rysownik, grafik, kaliszanin / Anna Tabaka. – Kalisz : Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2019. – 92 s. : fot., portr. – (Kaliszanie; 17)

Bibliografia s. 81-89

TEATR poznański w podróży (1870-1900) : repertuary występów i źródła do dziejów sceny polskiej w zaborach pruskim i rosyjskim / Krzysztof Kurek ; Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2019. – 434 s. : fot., portr.

Teatr Polski w Poznaniu

UŁANI poznańscy 1919-2019 : [katalog wystawy] / teksty Alina Sokołowska, Anna Szukalska-Kuś. – Poznań : Muzeum Narodowe, 2019. – 70 s. : fot., portr.

Wystawa w Wielkopolskim Muzeum Wojskowym Oddziale Muzeum Narodowego w Poznaniu dot. 15 Pułku Ułanów Poznańskich

UTWORY powstańcze / Roman Tadeusz Wilkanowicz; wyb., oprac. i wstęp Izolda Kiec. – Poznań : Instytut Kultury Popularnej, 2018. – 533 s. : il., portr. – (Wielkopolskie Mikrohistorie; t. 5)

Twórczość i sylwetka poety, powstańca wielkopolskiego, związanego z Poznaniem

WARIANTYWNOSĆ leksykalno-semantyczna języka wielkopolskich inwentarzy z drugiej połowy XVIII wieku : studia z dialektologii historycznej / Błażej Osowski. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2019. – 240 s. : wykr. + 1 płyta CD. – (Gwary Dziś. Monografie; 4)

Bibliografia s. 201-237

WOJNA i okupacja we wspomnieniach Józefa Borowiaka – leszczyńskiego nauczyciela / pod red. Elżbiety Olender. – Leszno : Archiwum Państwowe, 2019. – 127 s. : fot., portr. – (Wspomnienia Wojenne i Okupacyjne)

Dot. gł. podleszczyńskich wsi

WSPOMNIENIA z kulturkampfu 1875-1878 / Walenty Śmigielski; oprac. Małgorzata Juda-Mieloch. – Ostrów Wielkopolski : Republika Ostrowska : Parafia pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika, 2018. – 223 s. : fot., mapa, portr.

Rec. Wspomnienia warte wznowienia / EKR // Przew. Katol. – 2018, nr 12 dod. Metropolia Poznańska, s. 6

Proboszcz parafii w Kottowie

Z LUDEM wielkopolskim przeciw zaborcom : wspomnienia / Wojciech Jedlina-Jacobson. – Poznań : Wydawnictwo Replika, 2018. – 367 s. : fot., mapy, portr.

Lider Powstania Wielkopolskiego w północnej Polsce (1885-1961)

ZAPOMNIANE dziedzictwo : architektura folwarczna Wielkopolski : fotografie Waldemara Śliwczyńskiego : katalog wystawy / Ewa Kostołowska. – Poznań : Muzeum Narodowe, 2018. – 102 s. : fot.

Wystawa w Muzeum Adama Mickiewicza w Śmiełowie Oddziale Muzeum Narodowego w Poznaniu

ZARĘBOWIE i Nałęczce a królobójstwo w Rogoźnie / Janusz Bieniak. – Warszawa : Wydawnictwo DiG, 2018. – 225, [7] s. : wykr.

Dot. zamordowania króla Przemysła II w 1296 roku

B. IMPREZY KULTURALNE W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH WOJ. WIELKOPOLSKIEGO

(wrzesień–listopad 2019)

W programach działalności bibliotek wielkopolskich na stałe zagościła akcja „Cała Polska czyta dzieciom” często poszerzona o imprezy towarzyszące. Trwa Narodowe Czytanie. W bieżącym roku popularyzowane są arcydzieła polskiej nowelistyki autorstwa Marii Konopnickiej, Bolesława Prusa i Henryka Sienkiewicza. Kontynuowane są zajęcia w Dyskusyjnych Klubach Książki i Dyskusyjnych Klubach Filmowych. Nowością są Kluby Melomana powstające przy bibliotekach. Imprezy cykliczne związane były z nadejściem jesieni, dniem Wszystkich Świętych, urodzinami Kubusia Puchatka (październik) i Światowym Dniem Pluszowego Misia (listopad). Trwają obchody odzyskania przez Polskę niepodległości i wybuchu Powstania Wielkopolskiego oraz rocznic urodzin i śmierci pisarzy.

Wrzesień

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Spotkanie autorskie z Katarzyną Janus
- Promocja książki Wandy Szymanowskiej „Czarne lakierki”

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Zakończenie akcji „Serce za książkę”
- Wystawa eksponatu filatelistycznego Szymona Krawca „Polska i Polacy w czasie II wojny światowej 1939-1945”

Gniezno

- „Mała książka – wielki człowiek” – projekt czytelniczy dla dzieci w wieku przedszkolnym
- Kampania społeczna Biblioteki Publicznej Miasta Gniezna:
 - ~ Wystawa plakatów „Inspirowane gwara” (Czytelnia)
 - ~ Gwarowe spotkania autorskie w Czytelnii BG z udziałem: prof. Elizy Grzelakowej, Juliusza Kubla, Marka Szymańskiego, prof. Włodzimierza Bulikowskiego, Elizy Piotrowskiej, Pawła J. Bąkowskiego (Filia nr 2)
 - ~ Vlogi „Blubrane recenzje” i „Instrukcja obsługi gwary gnieźnieńskiej” (na kanale YouTube)
 - ~ Audycja radiowa „Niecodzienny słownik poprawnej gwary gnieźnieńskiej” (Radio Gniezno i Radio Plus)
- Pierwsza zakładka dla każdego pierwszaka – zabawa biblioteczna
- Głośne czytanie seniorom – spotkanie czytelnicze (także w październiku i listopadzie)
- Książki pełne marzeń z okazji Dnia Marzyciela
- Dzień Kropki: święto kreatywności w ramach CPCD – impreza czytelnicza
- Wernisaż wystawy pastelii „Granice zapomnienia” – Igor Kopa
- Klub „Trzy kwadransy z książką” – spotkanie czytelnicze
- Tydzień zakazanych książek „Przyjdź – zobacz – wypożycz” – wystawa książek
- Międzynarodowy Dzień Pokoju: „Gorzka czekolada” – warsztaty biblioteczne
- Klub „Apetyt na książkę”: dietetyk Karolina Pawełczak – spotkanie czytelnicze
- Otwarte zajęcia Klubu Małego Programisty
- „Rozmowy przy wspólnym stole”: Dziedzictwo kulturowe Gniezna – panel dyskusyjny

Gołuchów (pow. Pleszew)

- Spotkania autorskie z Zofią Karaszewską i Sylwią Stano, z autorkami książki pt. „Ada, to wypada!”
- „Żegnaj lato, witaj kolorowa jesień!” – zajęcia czytelniczo-plastyczne dla przedszkolaków

Gostyń

- Spotkanie z Edytą Stępczak „Burka w Nepalu nazywa się sari”
- Klub Książki im. Franciszki Wilczkowiakowej – spotkanie z Łukaszem Koniecznym
- Spotkanie Klubu Mam (także w październiku)
- Zajęcia Pracowni Komiksowej prowadzone przez Artura Hejnę (także w październiku)
- Zajęcia Pracowni Literackiej – warsztaty kreatywnego pisania z dr Krystyną Bezubik, pisarką i blogerką
- Zajęcia w Pracowni historyczno-fabularnej
- Niedziela w bibliotece – „Niedziela z motoryzacją” oraz sesja fotograficzna matek karmiących
- „Książeczki dla najmłodszych” – warsztaty Kingi Kowalskiej z Wydawnictwa „Dwie Siostry” dla rodziców (Projekt „Wbajkowani”)
- I Ogólnopolskie Forum Bibliotek Mobilnych w Gostyniu
- Domowe eko-rozwiązania – warsztaty ozdabiania drewnianych przyborów kuchennych i eko-toreb na zakupy prowadzone przez Biskupianki w Podróży (Projekt „Czyste Czytanie”)
- „Czy wiesz, co jesz?” – warsztaty z Mileną Jankowską na temat zdrowego żywienia dzieci; dla rodziców (Projekt „Czyste Czytanie”)
- Wystawa „Świat motoryzacji”

Jutrosin (pow. Rawicz)

- Konkursy rodzinne na „Pikniku z Pyrą” zorganizowanym przez Stowarzyszenie „Razem dla Dubina” (Filia w Dubinie)
- Warsztaty plastyczne metodą origami przestrzennego o tematyce przyrodniczej – dla dzieci (Filia w Szkaradowie)
- Zajęcia plastyczne z dziećmi pt. „Moje sprawne ręce” (Filia w Szkaradowie)

Kalisz

- „Zaczytani w parku”: uwalnianie książek, sprzedaż wydawnictw MBP – w ramach Święta Rzeki Proсны (Park Miejski w Kaliszu)
- Narodowe czytanie 2019 – arcydzieła polskiej nowelistyki (Sala Recepcyjna Ratusza)
- „Biblioteka przestrzeni młodego człowieka” – spotkania z uczniami szkoły podstawowej (także w październiku i listopadzie)
- Książkowe kulinaria – „BibKA z czytaniem” w ramach Kaliskiej Senioriady (Filia nr 4)
- „Idzie jesień” – spotkanie z dziećmi z przedszkola (Filia nr 1)

- Poznajemy bibliotekę – spotkanie z pierwszoklasistami ze szkoły podstawowej (Filia nr 5)
- „Biblioteczna dżungla” – pokój zagadek dla dzieci i młodzieży (także w październiku i listopadzie)
- Wystawy:
 - ~ „Czytanie baśni” (Filia nr 5)
 - ~ „Kaliski Splot Biblioteczny” – inauguracja wystawy i wykład Moniki Sobczak-Waliś w ramach obchodów 27. Europejskich Dni Dziedzictwa (Filia nr 9)
 - ~ „Już mi niosą suknię z welonem...” – inauguracja wystawy i prelekcja okolicznościowa (przy okazji Święta Ulicy Niecałej; wystawa była eksponowana także w domu „Pod Aniołami”)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Współorganizacja Rodzinnego Pikniku SENIORADA – Aktywność łączą pokolenia!

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Gazetka „Międzynarodowy Dzień Piśmiennictwa” (Filia w Łagiewnikach)
- Wystawa „125. rocznica urodzin Juliana Tuwima” (Filia w Łagiewnikach)
- Wystawa prac plastycznych Aleksandry Anny Sikorskiej
- Spotkanie autorskie, edukacyjne z twórczością Anny Lisowiec i Aleksandry Anny Sikorskiej, dziecka autystycznego; prelekcja Dominika Sikorskiego nt. autyzmu. Poetka Anna Lisowiec zainspirowana pracami dziewczynki napisała tomik poezji „Między palcami, a ciszą, kolory jej duszy się kołyszają”; prezentacja wierszy przez poetkę

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- Narodowe Czytanie polskich nowel – wspólne odczytywanie fragmentów nowel, wykład dr Emanueli Tatarkiewicz o współczesnym odczytywaniu nowel
- „Przez Kołymę sto na godzinę. Opowieść „Kapitana” Szymona Przebindy o dalekiej Jakucji” – spotkanie z podróżnikiem Szymonem Przebindą
- Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej: „Kościan w okresie okupacji (wspomnienia)” – wykład Mirona Ratajczaka
- „Do dzieła” – zajęcia plastyczne dla najmłodszych (także w październiku i listopadzie)
- Rozpoczęcie zajęć w Klubie Trąbka Bombka
- „Rany Julek!” – wystawa twórczości Juliana Tuwima z okazji 125 rocznicy urodzin poety

- Spotkanie „Wojenna historia Asiuni” na podstawie książki Joanny Papuzińskiej pt. „Asiunia” dla uczniów klas I-III
- Spotkanie autorskie i promocja książki „Laski. Nauka, medycyna, opieka” (autorzy: Teresa Wiśniewska, Sławomir Aleksander Wiśniewski, Hanna Wiśniewska-Śliwińska)
- Spotkanie z książką Benji Davies i zabawy pod hasłem „Podróż na niezwykłą wyspę” – dla grup przedszkolnych
- „Słoneczna Grecja dawniej i dziś. Poznajemy mity i ciekawostki związane z krajem” – spotkanie w ramach akcji „Cała Polska czyta dzieciom” dla dzieci w wieku 4-9 lat

Biblioteka Gminy Kościan z/s w Kielczewie

- „Pszczółki w oczekiwaniu na złotą polską jesień” – spotkanie z dziećmi z przedszkola; dzieci poznały historię o „Jeżyku spod jabłoni” oraz wykonały kolorowe jesienne kapelusze
- „Lektura na długie wieczory” – zajęcia promujące czytelnictwo w klasie VI (Filia Racot)
- „Konfrontacje z haftem” – spotkania kółka hafciarskiego w bibliotece (Filia Stary Lubosz; także w październiku i listopadzie)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- Narodowe Czytanie „Nowele polskie”:
 - ~ Czytanie noweli Bruno Schulza „Mój ojciec wstępuje do straży”, czytali strażacy z Ochotniczej Straży Pożarnej w Koźminie Wlkp.
 - ~ Historia jednostki OSP w Koźminie Wlkp. – wystawa
 - ~ Pokaz pierwszej pomocy przygotowany przez strażaków ratowników
- „Czytamy w Przedszkolu” z okazji Ogólnopolskiego Dnia Głośnego Czytania – Przedszkole „Parkowe Skrzaty” w Koźminie Wlkp.

Krobia (pow. Gostyń)

- „Pożegnanie wakacji” – montaż słowno-muzyczny dla mieszkańców wioski (Filia w Chwałkowie)

Krotoszyn

- Happening czytelniczy na ulicach Krotoszyna wspólnie z uczniami szkoły podstawowej (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Akcja ogólnopolska „Mała książka – wielki człowiek” – wyprawka czytelnicza dla dzieci z rocznika 2013-2016 (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Święto Ulicy – strefa bajkolandii: gry, zabawy, konkursy dla dzieci i rodziców, czytanie bajek w ramach akcji „Cała Polska czyta dzieciom”, gry podwórkowe, lepienie w glinie, malowanie twarzy (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)

- „Mały miś w świecie wielkiej literatury” (Filia)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- Narodowe Czytanie – czytanie „Katarynki” oraz śpiewanie pieśni patriotycznych z chórem Krzemień
- Spotkania Klubu Twórczych Czytelniczek (Filia w Pawłowicach; także w październiku i listopadzie)
- Wystawy (Filia w Pawłowicach):
 - ~ „Dzieje Polski w powieści”
 - ~ „Tydzień Zakazanych Książek”
- „Tradycyjne smażenie powideł” – spotkanie regionalne (Izba Regionalna)

Krzywiń (pow. Kościan)

- Klub Książki – spotkanie dorosłych członków Klubu poświęcone literaturze biograficznej
- Konkurs „Imię dla sowy Biblioteki” – ogłoszenie konkursu w celu wybrania imienia dla sowy BPMiG Krzywiń
- Kiermasz książek – wystawa książek
- Wystawy: „80 rocznica wybuchu II wojny światowej”, „Jesień w Bibliotece – książki wśród darów jesieni”
- „Seniorzy cool/turalni” – seniorzy z gminy wzięli udział w wyjeździe do Teatru Muzycznego w Poznaniu na premierę spektaklu „Pippin”
- „Baśniowe Mikołajki” – w ramach projektu uruchomiono cotygodniowe warsztaty plastyczno-teatralne dla dzieci w wieku 7-12 lat (także w październiku i listopadzie)
- „Gwara na salonach” – w ramach projektu ogłoszono nabór prac do I Festiwalu Gwary Wielkopolskiej „Gwara na salonach”, w którym dzieci od klasy I szkoły podstawowej, uczniowie szkół ponadpodstawowych i dorośli mogli przedstawić swoje autorskie tłumaczenie na gwara wielkopolską fragmentu ulubionej książki
- Zajęcia taneczne – cotygodniowe zajęcia dla dzieci (także w październiku i listopadzie)
- Robotyka – zajęcia pozalekcyjne dla dzieci w wieku 4 do 12 lat (także w październiku i listopadzie)
- Nauka gry na instrumentach – cotygodniowe zajęcia nauki gry na pianinie i gitarze dla dzieci (także w październiku i listopadzie)
- Zajęcia z Taekwondo – cotygodniowe zajęcia ruchowe z elementami sztuki walk dla dzieci (także w październiku i listopadzie)
- „Słoneczniki – uśmiech słońca”, „Idzie jeź, idzie jeź...”, „Idziemy na grzybobranie” – cotygodniowe zajęcia plastyczne dla dzieci (Filia w Bieżyniu)

- „Wakacyjne pamiątki”, „W jesiennym sadzie”, „Barwy jesieni wokół nas”, „W poszukiwaniu wioski Smerfów, czyli podchody w bibliotece” – cotygodniowe zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci (Filia w Jerce)
- Klub Seniorów „Nad Storką” – spotkanie członków Zarządu Klubu (Filia w Jerce)
- „Wszystkie książki mówią” – spotkanie z dorosłymi czytelnikami w celu popularyzacji literatury popularnonaukowej (Filia w Lubiniu; także w październiku i listopadzie)
- „Zajęcia piątkowe” – zajęcia dydaktyczno-manualne: prace wykonane kredkami „Wakacyjne wspomnienia”, „Złota polska jesień” (Filia w Lubiniu)
- Projekt „Mała książka – wielki człowiek” – rozpoczęcie cyklu spotkań pt.: „Maria Konopnicka – dzieciom” – dla przedszkolaków; „Tęcza” wysłuchanie i omówienie wiersza, wykonanie tęczy (Filia w Lubiniu)

Lądek (pow. Słupca)

- Udział w projekcie realizowanym w ramach ogólnopolskiej akcji promującej czytanie zorganizowanym przez Instytut Książki „Mała książka – wielki człowiek” (Filia w Ciążeńiu; także w październiku i listopadzie)

Leszno

- Wystawy:
 - ~ „Piotr Socha” – wystawa z cyklu „Mistrz Ilustracji”, przygotowana w ramach Poznańskich Targów Książki (Galeria Dworcowa)
 - ~ „Leszno niezauważone” – wystawa pokazująca istotne miejsca i zabytki architektoniczne z perspektywy przemian lat 1917-1922 (Galeria Ratuszowa)
- „Leszczyńskie pułki w kampanii wrześniowej” – prelekcja Krzysztofa Handke, historyka i popularyzatora wiedzy o Garnizonie Leszno; spotkaniu towarzyszyła okolicznościowa wystawa „80. rocznica wybuchu II wojny światowej”
- „Kazimierz Wiśniewski – ostatni przedwojenny komendant Policji w Lesznie” – promocja książki Damiana Szymczaka, regionalisty, autora publikacji i artykułów poświęconych m.in. dziejom Leszna i ziemi leszczyńskiej
- „Narodowe Czytanie” – 8. edycja akcji, podczas której mieszkańcy Leszna czytali nowele polskie; oprawę muzyczną zapewniła Katarzyna Wojtkowiak
- Laboratorium Sztuki i Ruchu – cykliczne spotkanie prowadzone przez Bożenę Łuczak (także w październiku i listopadzie)
- Jubileusz 25-lecia Klubu „Twój Styl”, działającego przy Miejskiej Bibliotece Publicznej w Lesznie; w programie m.in. wystąpienie inicjatorki i przewodniczącej Klubu dr Janiny Małgorzaty Halec, przemówienia gości oraz koncert Sary Kicińskiej i Przemka Maćkowiaka

- Recital Alony Szostak, jednej z czołowych aktorek Teatru Rozrywki w Chorzowie, absolwentki Instytutu Teatralnego w Moskwie
- Stoisko Miejskiej Biblioteki Publicznej podczas Wielkiego Festynu Aktywności, rozpoczynającego piątą edycję Aktywnego Obywatelskiego Leszna
- Debata publiczna w ramach projektu „Leszno 1917-1922 w pięciu odsłonach” zorganizowana z okazji Europejskich Dni Dziedzictwa. Wydarzenie było fragmentem zadania realizowanego z Programu Wieloletniego NIE-PODLEGŁA na lata 2017-2022
- „17 września w pamięci Sybiraków” – podczas spotkania członkowie Związku Sybiraków w Lesznie Janina Tonicka, Franciszka Kania, Janina Błażejewska i Zbigniew Halczuk opowiedzieli o wydarzeniach ze swojego życia związanych z napaścią Sowietów na Polskę
- „Środa z Poezją Kawy...” – spotkanie w ramach cyklu prowadzonego przez Bożenę Łuczak (także w październiku i listopadzie)
- „Choroby dietozależne – jak jedzenie wpływa na nasze zdrowie?” – wykład Agaty Szalewskiej, dietetyka, specjalistki żywienia medycznego i sportowego
- Koncert Justyny Szafran z zespołem – w ramach V edycji Festiwalu „Miasto Grochowiaka”; w programie: piosenki Edith Piaf (Biblioteka Ratuszowa; impreza współorganizowana z Urzędem Miasta Leszna)
- „Tańczę Derwiszem” – promocja najnowszego zbioru wierszy Sabiny Klak, leszczyńskiej poetki, autorki tekstów piosenek; spotkaniu towarzyszyła oprawa muzyczna przygotowana przez zespół MUS TRIO
- Koncert zespołu „Pudełko Zapalek”: artyści zaprezentowali nowy program stworzony specjalnie do wierszy Stanisława Grochowiaka oraz swoje autorskie piosenki korespondujące z twórczością poety
- „Ten dom ma tajemnicę – poszukiwania skarbów w zamkach i w pałacach” – spotkanie inaugurujące nowy cykl „Biblioteka Odkrywców”; gościem była Joanna Lamparska, autorka książek, podróżniczka, dziennikarka, poszukiwaczka skarbów
- „Wędrujący Teatr Piosenki” – koncert grupy twórczej Tacy Sami Różni, którą tworzą osoby z niepełnosprawnością sensoryczną (współorganizacja: Fundacja Siódmy Zmysł z Krakowa i leszczyńskie Stowarzyszenie Sztuka Dla Wszystkich)

Lipno (pow. Leszno)

- „Wszystkiego najlepszego” – miniatura monodramatyczna
- „Urodziny GBP w Lipnie” – uroczystości z okazji jubileuszu Biblioteki oraz oficjalne otwarcie po modernizacji

- Warsztaty fotograficzne zorganizowane przez Fundację Sztuka z Leszna – dla uczniów szkoły podstawowej (Filia w Wilkowicach)

Łubowo (pow. Gniezno)

- Zajęcia Ludowego Zespołu Tanecznego Lednica (także w październiku i listopadzie)
- Grupa Pań Kreatywnych – zajęcia plastyczne dla dorosłych (także w październiku i listopadzie)
- Gry planszowe – zajęcia zorganizowane wspólnie ze Stowarzyszeniem Miłośników Gier Planszowych Gramy To
- Pokazy taneczne szkoły Hajdasz i zespołu Lednica
- Występ zespołu Lednica w szkole podstawowej w Lednogórze
- Projekt Wielkopolska Odnowa Wsi: sołeckie strategie rozwoju
- Lekcje tańca Bachata Dominikana (także w październiku i listopadzie)
- Biała Niedziela – Targi Zdrowia i Kiermasz Książek
- Światowy Dzień Turystyki – wystawa

Nowy Tomyśl

- Czwartkowe wieczory literacko-muzyczne:
 - ~ „Danuta, mężczyźni i żart” – koncert piosenek z repertuaru Danuty Rinn dedykowany darczyńcom i Bibliotentuzjastom zaangażowanym w przebieg i organizację tegorocznego Przystanku: Biblioteka!; wystąpili: Beata Lerach, Rafał Piechota, Dawid Troczewski i Jarosław Chmielewski
 - ~ „Z jasną nutą o powstaniu” – koncert „Kapeli z za Winkla”, towarzyszący wystawie „akcja: powstanie!”
- Wystawa plenerowa „akcja: powstanie!”
- Wyspa Kobiet: „Ogród na Wyspie Kobiet” – warsztaty tworzenia na bazie naturalnych składników oraz części roślin, zapachowych ekologicznych pralinek do domowego SPA pod okiem Agaty Poschwald
- Muzyczne podsumowanie projektu „Poezja i rap z ulicy Witosa 8”
- Przystanek: Biblioteka! – impreza plenerowa pod hasłem: „Biblioteka! Trzy dekady wolności” o charakterze pikniku rodzinnego zorganizowana dzięki programowi „Równać Szanse”, w ramach Konkursu Specjalnego „30 lat wolności 1989-2019”
- „Kobiety na szlaku. Trekking w Himalajach” – spotkanie z Katarzyną Mazurkiewicz na temat kobiet spotkanych w Himalajach i o górskich wędrówkach z perspektywy kobiety
- „Jądro chciwości” – spotkanie z Bartkiem Sabelą na temat Demokratycznej Republiki Kongo

- „Wrzesień z Tumtumentem” – spotkania przedszkolaków w Strefie Koloru z bohaterem książki autorstwa Anyi Damiro – Tumtumentem
- „Małe śledztwo w wielkiej sprawie” – ekologiczny spektakl teatru lalek w wykonaniu Pracowni za Piecem
- Międzynarodowy Dzień Kropki – zajęcia dla dzieci z oddziałów przedszkolnych „Jeżyki” oraz „Krasnale” (Filia w Sątopach)

Osieczna (pow. Leszno)

- Warsztaty plastyczne:
 - ~ „Kompozycja w sztuce”
 - ~ „Puentylizm – kropką malowane”
 - ~ „Papierowe kwiaty”
 - ~ „Jesienne zabawy”

Ostrowite (pow. Słupca)

- Warsztaty malowania na szkło
- Warsztaty zielarskie
- Poplenerowa wystawa I Jesiennego Pleneru Malarskiego w Giewartowie

Pakosław (pow. Rawicz)

- „Mikołaj Rej – ojciec literatury polskiej” – wystawa
- 8. edycja Narodowego Czytania „Nowel polskich” połączona z plenerem malarskim pn. „Pakosławskie inspiracje”
- „Tadeusz Dołęga-Mostowicz – polski pisarz, prozaik i scenarzysta” – wystawa
- „O roli biblioteki i zawodzie bibliotekarza” – warsztaty dla uczniów
- „O metodach szybkiego uczenia się” – warsztaty dla uczniów

Piaski (pow. Gostyń)

- Kiermasz książek na rzecz Julki Mikołajczak z Gostynia
- Wspólne zabawy z grami planszowymi
- Spotkanie Klubu Mam (także w październiku i listopadzie)
- Udział w akcji: „Przerwa na wspólne Czytanie” organizowane przez Kinder Mleczną Kanapkę (także w październiku i listopadzie)
- Kreatywne zajęcia „Coś z niczego”
- „O wilku i siedmiu kozłatkach” – przedstawienie bajki za pomocą teatryku kamishibai

Pleszew

- Spotkanie autorskie z Laurą Łącz
- Czytanie noweli „Dobra pani” Elizy Orzeszkowej w ramach ogólnopolskiej akcji „Narodowe Czytanie” (akcja przeprowadzona m.in. w: Dziennym

Domu „Senior-Wigor” w Pleszewie, Zakładzie Opiekuńczo-Pielęgnacyjnym św. Józefa w Pleszewie)

- Wykład i warsztaty fotograficzne z Pawłem Kosickim
- Spotkanie autorskie z Katarzyną Bik
- Warsztaty tworzenia komiksu z Pawłem Wakulą

Pogorzela (pow. Gostyń)

- Udział w projekcie „Mała książka – wielki człowiek”
- Historia miasta oczyma dzieci – pogadanka historyczna z okazji 600-lecia miasta dla uczniów klas III szkoły podstawowej
- Historyczne warsztaty i pokazy pod hasłem „Pogorzela Total War” – z okazji 600-lecia Pogorzeli
- Pogadanka o bibliotece i akcji „Mała książka – wielki człowiek” – dla przedszkolaków z Głuchowa i Kromolic

Poniec (pow. Gostyń)

- Projekt Cyfrowa Wielkopolska – szkolenie dla osób 65+ (także w październiku i listopadzie)
- „Dzielimy się pasją” – zajęcia dla seniorów (także w październiku i listopadzie)

Powidz (pow. Słupca)

- Spotkania z bajką dla przedszkola i „0” (także w październiku i listopadzie)
- Filharmonia Pomysłów z Poznania – cykl spotkań: „Na Granicy Pięciolinii”, „Zakamarki Sonostworków”

Rawicz

- „Narodowe Czytanie” z Dominiką Ostalowską i uczniami 1 LO w Rawiczu
- Przystanek Biblioteka – spotkanie z osobami niepełnosprawnymi ze Środowiskowego Domu Samopomocy w Rawiczu
- „Zakazane książki” – spotkanie z Dariuszem Rekoszem z okazji Tygodnia Książek Zakazanych
- „Bibiorodzie-Bibliomaluch” – cykl spotkań: „Idziemy na grzyby – wyprawa do lasu” – warsztaty literacko-manualne

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- „Czarnoksiężnik z krainy Oz” – spektakl Teatru „Błaszany Bębenek” dla dzieci ze szkoły podstawowej
- „Czerwony Kapturek” – spektakl Teatru „Błaszany Bębenek” dla dzieci z przedszkola

Słupca

- Wystawa plenerowa Instytutu Książki „Raz, dwa, trzy – czy ta my”

- Udział w projekcie Instytutu Książki i Biblioteki Narodowej „Mała książka – wielki człowiek” (także w październiku i listopadzie)
- „Moja ulubiona książka z dzieciństwa” – wywiad z... pielęgniarką Grażyną Plewkiewicz z udziałem przedszkolaków

Strzałkowo (pow. Słupca)

- Zajęcia Strzałkowskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku:
 - ~ Uroczyste Rozpoczęcie Roku Akademickiego 2019/2020
 - ~ „O mówieniu publicznym” – wykład prof. Jerzego Bralczyka

Śmigiel (pow. Kościan)

- Narodowe czytanie polskich nowel – z udziałem zaproszonych gości: aktorów Izabelli Tarasiuk-Andrzejewskiej i Janusza Andrzejewskiego, dzieci i młodzieży z prowadzonej przez Kingę Kaźmierczak grupy teatralno-literackiej „Przyjaciele”, pracowników Centrum Kultury w Śmiglu; czytaniu towarzyszyła sceneria z dwudziestolecia międzywojennego
- Święto Pieczarki – współorganizowane z sołectwem (Filia Nietązkowo)

Turek

- Spotkanie autorskie z Robertem Małeckim
- Sztuka na ulicy – warsztaty
- Spotkanie autorskie z Elizą Piotrowską
- Warsztaty twórczego pisania Loesje (także w listopadzie)
- Program 50+:
 - ~ Warsztaty rękodzieła (także w październiku i listopadzie)

Wijewo (pow. Leszno)

- „Jak wyobrażam sobie Mikołajka – narysuj portret ołówkiem” – konkurs plastyczny

Zagórów (pow. Słupca)

- Spotkanie autorskie dla rodziców i dzieci z Dominiką Czerniak
- Spotkanie autorskie z Joanną Jax

Zduny (pow. Krotoszyn)

- BiblioMALUCH – zajęcia sensoryczne dla dzieci z rodzicami (Zduny, Kornażew; także w październiku)
- „Przepis nie tylko na...” – spotkanie z członkami Zdunowskiego Stowarzyszenia Wzajemnej Pomocy
- Gimnastyka mózgu – spotkanie z członkami Klubu Miłośników Biblioteki (Baszków)
- O Postcrossingu i potrzebie znajomości języków obcych – spotkanie z Ewą Szajną, dla uczniów szkoły podstawowej (Baszków)

- Sjesta z książką – głośne czytanie dla młodzieży ze SOSW w Konarzewie (Konarzew)
- Spotkanie (nie tylko) z pasjami: „Nie daj się oszukać” – spotkanie z policjantem

Październik

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Gołaszyniacy na szlaku – spotkanie podróżnicze z Basią i Julianem Andrzejewskimi
- Nocne Zgranie
- Spektakle teatralne:
 - ~ „Czy mam prawo do...?” – edukacyjny dla uczniów klas IV-VIII szkoły podstawowej
 - ~ „W leśnym sądzie niejedyn bohater dziś zasiądzie” – dla klas I-III szkoły podstawowej

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- „Maluch w bibliotece” – start akcji dla dzieci ze żłobka
- Akademia Młodego Czytelnika – zajęcia czytelnicze w przedszkolu

Czempiń (pow. Kościan)

- Noc Bibliotek „Znajdźmy wspólny język” – spotkanie z iluzjonistą Piotrem Szumnym, strefa Virtual Reality, Edyta Stępczak i jej książka „Burka w Nepalu”
- Sebastian Bielak i Wyspa Thassos w Grecji czyli cykl spotkań dla uczniów klas V i VI szkoły podstawowej
- „Przebierać jak w ulęgalkach” – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci przedszkolnych i wczesnoszkolnych
- „Leśne ludki” M. Strzałkowskiej jako baza do spotkań z najmłodszymi
- „Z wizytą w przedszkolu” – przedszkolaki poznały książeczki H. Tulleta

Gniezno

- Urodziny Kubusia Puchatka – zabawa biblioteczna
- Całe Gniezno Czyta Dzieciom – spotkanie z Reginą Borkowską-Kędzierską, lutnikiem i muzykiem
- Klub „Apetyt na książkę”: Pokarm naszym lekarstwem – spotkanie czytelnicze
- „Kundelek ma swoje prawa” z okazji Światowego Dnia Zwierząt – warsztaty
- „Tu blubramy po naszymu!”: Paweł J. Bąkowski – spotkanie autorskie

- Noc Bibliotek „Nocne opowieści, że aż strach” w ramach CPCD – impreza czytelnicza
- Pyry w tytce – warsztaty
- Co to gira, kłaki, sznupa? Części ciała w wydaniu Heksy – warsztaty
- Rozmowy przy wspólnym stole. Gniezno w wielokulturowym świecie – panel dyskusyjny
- Dzień Listonosza z listonoszem Patem i ryjówką Florką – spotkanie czytelnicze
- Całe Gniezno Czyta Dzieciom: Klaudia Strzelczyk (tancerka) – impreza czytelnicza
- „W krainie flory i fauny. Cz. 2. Świat” – wernisaż wystawy Klubu 50+
- Ostry Dyżur Literacki – akcja czytelnicza
- Klub „Trzy kwadransy z książką” – spotkanie czytelnicze
- Klub Młodego Programisty – warsztaty (także w listopadzie)

Gołuchów (pow. Pleszew)

- Dzień Drzewa – zajęcia edukacyjno-artystyczne dla dzieci
- Dzień Drzewa w Gołuchowie – akcja dla dzieci zorganizowana wspólnie z Ośrodkiem Kultury Leśnej i GCK „Zamek” – czytanie wybranych wierszy, fragmentów prozy oraz legend traktujących o polskiej przyrodzie i polskich drzewach, zabawy z kalendarzem celtyckim, zabawy rytmiczne
- Spotkania autorskie z Anną Dziewit-Meller

Gostyń

- Spotkania w formie standupu z pisarzem i podróżnikiem, Arunem Milcazem „Mistyczna Syberia”
- Męskie czytanie – z Markiem Żelkowskim i Wiktorem Żwikiewiczem
- „Wakacyjne migawki” – wystawa fotografii Kingi Padurskiej (także w listopadzie)
- Promocja książki Grzegorza Skorupskiego pt. „Dłonie śmierci”
- Zajęcia Pracowni Literackiej – z Markiem Żelkowskim i Wiktorem Żwikiewiczem oraz z Iloną Mikołajczak
- Niedziela w bibliotece – „Artbiblioteka – spotkanie z plastyką”
- Spotkanie z Rafałem Ziemkiewiczem, pisarzem i dziennikarzem
- Biblioteczna Giełda Gazet
- „Historyczne wykłady edukacyjne” – cykl wykładów dotyczących „Zapomnianych” – Kaspra Miaskowskiego, Sebastiana Grabowieckiego i Wojciecha Długoraja
- Wystawa „Bohaterowie bajek” (także w listopadzie)

Jutrosin (pow. Rawicz)

- Spotkanie z dziećmi pod hasłem „Czytamy, tworzymy i dobrze się bawimy” (Filia w Szkaradowie)
- 9. edycja konkursu Głośnego Czytania dla klas IV szkoły podstawowej

Kalisz

- Noc Bibliotek – obchodzona pod hasłem „Znajdźmy wspólny język” (Filia nr 4)
- Światowy Dzień Zwierząt i Światowy Dzień Drzewa – spotkania z dziećmi z przedszkola i uczniami klas pierwszych szkoły podstawowej (Filia nr 1)
- Spotkanie z dziećmi odznaczonymi medalem „Supermola Bibliotecznego” i wspólne oglądanie filmu „Ptyś i Bell” (Filia nr 9)
- Prelekcja w Szkole Podstawowej nr 10 im. Marii Konopnickiej w Kaliszu, w 109. rocznicę śmierci patronki
- Spotkanie z Grażyną Barszczewską i Grzegorzem Ćwiertniewiczem, połączone z premierą książki „Amantka z pieprzem” (Klub „Komoda”)
- „200 lat minęło jak jeden dzień... Historia z Asnykiem w tle” – Międzyszkolny Konkurs Historyczny dla uczniów szkół podstawowych, zorganizowany w I LO im. Adama Asnyka w Kaliszu (współorganizacja)
- Wystawy:
 - ~ „Nasi bracia mniejsi, czyli nie tylko o psach i kotach” – wystawa z okazji Światowego Dnia Zwierząt (Filia nr 7)
 - ~ „Od Brylantowej Osady po Medale Olimpijskie. 125 lat Kaliskiego Towarzystwa Wioślarskiego” (Teatr im. Wojciecha Bogusławskiego)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- „Na misiowych urodzinach najważniejsza jest rodzina” – przedstawienie teatralne dla dzieci
- Spotkanie integracyjne w ramach realizowanego projektu „Kiszkowo razem aktywnie” (współorganizacja ze Stowarzyszeniem Rehabilitacyjno-Kulturalnym „Słoneczny Promyk” Kiszkowo)
- „Kwiaty Polskie obrońcom ziemi kłeckiej” – wystawa prac plastycznych wykonanych przez członków Stowarzyszenia Artystyczno-Rehabilitacyjno-Terapeutycznego Promyk w Dębnicy

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Noc Bibliotek pod hasłem „Znajdźmy wspólny język” – tworzenie lapbooków, zajęcia taneczne, podchody na terenie miasta – „Kryminalny wieczór” (współpraca ze szkołą podstawową)
- Święto Pieczonego Ziemniaka – impreza o charakterze edukacyjnym; edukacja regionalna, poznawanie regionalnej sztuki ludowej, promocja

zdrowego stylu życia. Wszyscy uczestnicy byli przebrani w stroje ludowe (współpraca ze szkołą podstawową w Zalesiu Małym i Kuklinowie)

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna Kościan

- Zajęcia w terenie dla uczniów szkoły podstawowej w ramach projektu „Dziedzictwo mojego miasta”
- Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej: „Promocja bogactwa przyrodniczego Ziemi Kościańskiej” – wykład Jacka Olejniczaka
- Spotkanie autorskie z Hanną Greń – autorką powieści kryminalno-obyczajowych
- „Warzywne inspiracje – rośliny zdobią, żywią i leczą” – warsztaty prowadzone przez hortiterapeutki: Jadwigę Koźlik-Smoczyk i Anetę Łukowiak
- Noc Bibliotek:
 - ~ „Zanim powstał horror. Literatura grozy” – wykład dr. Emiliana Prałata (spotkanie z cyklu „Z historią przy kawie”)
 - ~ „Potterowa noc bibliotek, czyli witajcie w Hogwarcie” – zabawy dla dzieci w wieku 7-12 lat
 - ~ Zagadkowa noc w bibliotece – zostań detektywem i rozwiąż tajemnicę zniknięcia młodej dziewczyny, zagadki dla zespołów 2-3 osobowych – młodzież i dorośli

Biblioteka Gminy Kościan z/s w Kielczewie

- O tym, jak Żabki chciały zamknąć lato w słoikach – spotkanie z dziećmi z przedszkola; wykonywanie „przetworów” na zimę przy pomocy papierowych słoików i kartonowych owoców i warzyw
- Najpiękniejsze obrazy maluje dziecięca wyobraźnia... – spotkanie z dziećmi z najstarszych grup przedszkolnych
- „Moja ulubiona książka” – konkursy plastyczne dla kl. I-III – etap szkolny i etap gminny w Starych Oborzyskach
- „Zakładka do książki” – konkurs plastyczny dla uczniów IV-VIII – etap szkolny w Starych Oborzyskach
- „O gościach, którzy nie przyszli na kolację” – zajęcia przeprowadzone w grupie przedszkolaków (Filia Racot)
- „Z parasolką w świat” – zajęcia artystyczne z klasą IV (Filia Racot)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- Noc Bibliotek „Znajdźmy wspólny język”: kalambury, projektowanie własnej gry planszowej, karaoke
- Spotkanie autorskie ze Zbigniewem Kołbą i promocja książki „Znajdź mnie i kiedyś odwiedź”

- „Zbiór myśli – drukiem” – promocja tomiku poezji Wojciecha Łukomskiego i wieczór autorski
- Otwarcie wystawy obrazów i witraży Wojciecha Łukomskiego
- Turniej szachowy

Krobia (pow. Gostyń)

- Podsumowanie konkursu plastycznego „Kubuś Puchatek i przyjaciele”
- Spotkanie autorskie z Andrzejem Miałkowskim (Filia w Chwałkowie)
- Konkurs plastyczny „Różaniec ratuje świat” (Filia w Chwałkowie)
- Cotygodniowe zajęcia o charakterze oazowym (zajęcia plastyczne połączone z nauką śpiewu, głośnym czytaniem) – dla dzieci z rodzicami (Filia w Chwałkowie)
- Spotkania w formie standupu z pisarzem i podróżnikiem, Arunem Milczarem – „M jak Madagaskar” dla młodzieży (Filia w Pudliszkach)

Krotoszyn

- „Jesienne wieczory nie muszą być nudne” – międzypokoleniowe warsztaty plastyczne tworzenia torebek na prezenty, prowadząca Kamilla Żaruk z Pracowni Artystycznej Rumiankowo
- Akcja „Przyjdź i się Zapisz, Zyskasz – nie stracisz”, każde dziecko w wieku od 7 do 15 lat otrzymało książkę (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Ogólnopolskie Urodziny Książkowego Misia – zabawy, zgadywanki, czytanki i konkursy dla przedszkolaków (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Spotkanie Klubu Mam – „Jesienne parasole”, „Jesienne jeże i kolorowe liście” (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Noc bibliotek” (Filia)
- „Nie takie programowanie straszne jak je malują” – spotkanie z Krzysztofem Banaszakiem, informatykiem ze Starostwa Powiatowego w Krotoszynie (Filia)
- „Magiczny teatrzyk kamischibai” (Filia)
- „Ola mała malarka” – wystawa prac Aleksandry Sikorskiej z Góry (Filia Biadki)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- „Kultura Cyfrowa 2019” – warsztaty komputerowe dla seniorów (organizowane przez MBP w Lesznie; także Filia w Pawłowicach)
- „Wianki jesienne” – warsztaty plastyczne
- „Kiszenie kapusty” – lekcje regionalne (Izba Regionalna; także w listopadzie)
- Spotkania Klubu Regionalistów (Izba Regionalna; także w listopadzie)

Krzywiń (pow. Kościan)

- „Noc Bibliotek” – projekcja filmu „Ptyś i Bill” oraz zabawa „Dedykuję Ci strofę” – wieczór poetycki z udziałem dzieci w wieku 5-13 lat
- „Z książką na start” – biblioteka dołączyła do kampanii czytelniczej Instytutu Książki; zachęcanie rodziców do korzystania ze zbiorów bibliotecznych i codziennego czytania z dzieckiem
- „Plastusiowe opowieści” – spektakl edukacyjny propagujący dobre zachowanie
- „Książka w podróży” – rozstrzygnięcie konkursu wakacyjnego
- „Gwara na salonach” – I Festiwal Gwary Wielkopolskiej
- Wystawa: „Olga Tokarczuk – polska noblistka za 2018”
- „Jesienna girlanda”, „Z ekologią za pan brat – drzewo przestrzenne”, „Jesienny wieniec na drzwi” – cotygodniowe zajęcia plastyczne dla dzieci (Filia w Bieżyniu)
- „Małe, duże, kudłate czy łaciate” – spotkanie z przedszkolakami z okazji Międzynarodowego Dnia Zwierząt (Filia w Bieżyniu)
- „Wiedzę mam, bo w gry planszowe gram”, „Baśniowy świat pana Andersena”, „Warto mieć przyjaciela”, „Nasi ulubieńcy – Dzień Kundelka” – cotygodniowe zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci (Filia w Jerce)
- „Zajęcia piątkowe” – zajęcia dydaktyczno-manualne: „Lampiony”, „Kopia ikony częstochowskiej” (Filia w Lubiniu)
- Projekt „Mała książka – wielki człowiek” – cykl „M. Konopnicka – dzieciom” – dla przedszkolaków: „M. Konopnicka”, zapoznanie się z twórczością, krótki życiorys, wykonanie portretu pisarki na okładce książki, „Jesienią” – wysłuchanie wiersza; rozpoznawanie i krótka charakterystyka owoców, warzyw podczas zabawy w bingo (Filia w Lubiniu)

Lądek (pow. Słupca)

- Organizacja wyjazdu dla użytkowników biblioteki na recital Michała Bajora „Color Cafe” do Konińskiego Domu Kultury (Filia w Ciążeniu)
- Organizacja i prowadzenie Narodowego Czytania '19 w Gminie Lądek (Filia w Ciążeniu)
- Odwiedziny w bibliotece Wędrownego Zakładu Kultury z Krotoszyna (Filia w Ciążeniu)
- Warsztaty (Filia w Ciążeniu):
 - ~ introligatorskie (dla dorosłych)
 - ~ przyrodnicze (dla dzieci 6-16 lat)
 - ~ legend (dla dzieci 5-12 lat)

Leszno

- Wystawy:
 - ~ „Żyj(ę) pełną piersią” – wystawa fotografii 13. kobiet w wieku 30-70 lat, które doświadczyły choroby nowotworowej, współorganizowana z Fundacją Arena i Świat (Galeria Ratuszowa)
 - ~ „Literackie postacie wychodzą z książek” – wystawa zdjęć członków Leszczyńskiego Klubu Fotograficznego (Biblioteka Główna, Galeria Dworcowa; także w listopadzie)
 - ~ „Z głębin czasu” – wystawa, której autorami byli Filip T.A.K – malarz i grafik mieszkający w Czechach oraz Andrzej Przewoźny, pracownik MBP w Lesznie, założyciel Leszczyńskiego Klubu Fotograficznego. (Galeria w Ratuszu; także w listopadzie)
 - ~ „Między palcami a ciszą” – obrazy Aleksandry Sikorskiej, siedmioletniej dziewczynki z Góry, której pasją i sposobem wyrażania się jest malarstwo (Filia nr 1)
- „Barwy jesieni” – muzyczne wydarzenie rozpoczynające cykl koncertów organizowanych przez Państwową Szkołę Muzyczną I i II stopnia im. Romana Maciejewskiego w Lesznie oraz MBP
- Noc Bibliotek ph. „Znajdźmy wspólny język” – dominującym tematem tegorocznej edycji była fotografia. Wśród atrakcji znalazły się m.in. zabawy ze światłem – teatr cieni dla dzieci, cztery studia fotograficzne, w których można było wykonać zdjęcie w bajkowej stylizacji, studio wirtualnego tatuażu na podstawie grafik Jana Jonstona, kreatywne warsztaty przeprowadzone przez Pracownię z Wyobraźnią
- „Wieloreligijność miasta Leszna” – spacer tematyczny w ramach projektu „Leszno 1917-1922. Wolność w pięciu odsłonach”. Uczestnicy mieli okazję obejrzeć lapidarium przy kościele pw. św. Krzyża, bazylikę św. Mikołaja, były zбір braci czeskich oraz dawną leszczyńską synagogę. Spacer poprowadziła Małgorzata Gniazdowska z Muzeum Okręgowego w Lesznie
- Warsztaty literackie z Mirką Szychowiak, poetką nominowaną do Nagrody Literackiej Nike, autorką opowiadań (współorganizacja: Stowarzyszenie Sztuka Dla Wszystkich)
- „Sztuka miasta Leszna” – spacer tematyczny w ramach projektu „Leszno 1917-1922. Wolność w pięciu odsłonach”. Poprowadziła go Małgorzata Gniazdowska z Muzeum Okręgowego w Lesznie
- „Jakie to życie jest krępujące” – spotkanie autorskie z Mirką Szychowiak, poetką; oprawa muzyczna: Przemek Maćkowiak, który zagrał na gitarze solowej utwory muzyki iberyjskiej i latynoskiej (współorganizacja: Stowarzyszenie Sztuka Dla Wszystkich)

- „Historia młynarstwa świata” – promocja książki Jarosława Jankowskiego, znawcy dawnego młynarstwa wietrznego, autora wielu opracowań książkowych, kilkudziesięciu artykułów prasowych, szlaków i map
- „Z głębin czasu” – wernisaż wystawy Filipa T.A.K. (grafika, rysunek, malarstwo) i Andrzeja Przewoźnego (fotografia) w Galerii w Ratuszu; gośćmi specjalnymi byli: czeski krytyk sztuki dr Ivan Neumann, prof. Eugeniusz Józefowski z Akademii Sztuk Pięknych z Wrocławia, dyrektorka Galerii Miejskiej w Havlickovym Brodzie Hana Nováková
- Promocja książki „Historia osoby. Eseje zebrane” Bartłomieja Sipińskiego leszczyńskiego filozofa, etyka i eseisty
- „Szkoła życia. Mieczysław Opatrny 1893-1939” – promocja książki Damiana Małeckiego, historyka, działacza społecznego, autora artykułów naukowych i popularnonaukowych, prezesa Związku Towarzystw Gimnastycznych „Sokół” w Polsce, pracownika MBP
- „Światła Iśnienie” – promocja drugiego tomiku wierszy leszczyńskiej poetki Violetty Borowiak; spotkanie poprowadziła Beata Donaj; w programie także utwory muzyczne w wykonaniu Chucia Frazierera oraz wystawa prac Joanny Skrzypczak
- Warsztaty komputerowe dla seniorów w ramach projektu „Powiększenie zasobów Leszczyńskiej Biblioteki Cyfrowej” z wydzieleniem działów regionalnych

Łubowo (pow. Gniezno)

- Dzieciaki w bibliotece – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci
- Koncert grupy Akustyczna Radiostacja Hity lat 80.

Nowy Tomyśl

- Czwartkowe wieczory literacko-muzyczne: „W stylu flamenco i latino” – recital Przemysława Hałuszczaka, instrumentalisty i wirtuoza; artyście towarzyszył na cajońce i instrumentach perkusyjnych Andrzej Mazurek – muzyk instrumentalista
- Godziny dla Rodziny: „Czytanie robi wrażenie!” – spotkanie dla dzieci z Małgorzatą Śwędrowską, autorką metody czytania wrażeniowego, popularyzatorką dobrej literatury dziecięcej, pedagogiem
- Twórca i jego dzieło: „Podróże za smakiem, czyli jak przyprawy zmieniają świat” – spotkanie z Jędrzejem Majką, podróżnikiem i autorem książek podróżniczych, promujące jego książkę
- Seniorzy w natarciu: „Chroń swoje dane seniorze! Nie pozwól by stały się one towarem!” – spotkanie seniorów z Domu Dziennego Pobytu z młodzieżą ze Szkolnej Grupy ODO, działającej pod opieką nauczycielki Lidii Dudek, na temat ochrony danych osobowych

- Galeria na Piętrze: „Polska w obiektywie Wojciecha Teleszyńskiego” – wernisaż fotografii Wojciecha Teleszyńskiego wzbogacony muzyczną niespodzianką w wykonaniu Kasi Klus z Prywatnego Ogniska Muzycznego w Nowym Tomyślu
- Noc Bibliotek z Krzysztofem Koziółkiem, autorem kryminałów; w programie: warsztaty „Detektyw na tropie informacji”, rodzinny seans filmowy „Ptyś i Bill” w reżyserii A. Charlot i F. Magnier, stand-up: „Kryminalna zbrodnia w kuchni, czyli przepis na kryminał nieco mroczny, mocno krwisty, a czasami topograficzny”
- Nowe życie książki – warsztaty upcyklingowe tworzenia torebek ze starych książek pod okiem Marii Ratajczak – teatrologa i pedagoga, animatorki i koordynatorki w Stowarzyszeniu Zielona Grupa
- „W drodze na najwyższe szczyty Afryki” – spotkanie z Robertem Gondkiem o afrykańskich górach, parkach narodowych i ich mieszkańcach
- „Apollo – młodzieżowy projekt z misją” – zainicjowanie współpracy biblioteki z Nieformalną Grupą Młodzieżową Apollo
- „Kapsuła Czasu i jej skarby” – akcja zakopania kapsuły czasu – projektu „Przystanek: Biblioteka! Trzy dekady wolności” wraz z listami i artykułami prasowymi związanymi z projektem
- Październik z Jeżykiem – jesienne zajęcia dla najmłodszych z książką Jennie Poh pt. „Wielka przygoda Jeżyka”
- „To się nie mieści w głowie! O humorze w książkach Renaty Piątkowskiej” – spotkania autorskie z Renatą Piątkowską, autorką książek dla dzieci m.in.: „Wieloryb”, „Na wszystko jest sposób”, „Hebanowe serce” i „Wszystkie moje mamy” oraz lektorką (Strefa Koloru MiPBP i Filia w Borui Kościelnej)
- „Znajdźmy wspólny język” – Noc Bibliotek z książką „Cudowny chłopiec”, filmem „Ptyś i Bill”, bajkami, quizami, śpiewami i tańcami (Filia w Bukowcu)
- „Z ekologią na ty!” – cykl spotkań z uczniami szkoły podstawowej oraz z przedszkolakami na temat edukacji ekologicznej (Filia w Jastrzębsku)

Osieczna (pow. Leszno)

- Warsztaty plastyczne:
 - ~ „Jesienne lampiony”
 - ~ „Frotaż”
 - ~ „Aniołki na święto zmarłych”
 - ~ „Balonowe stempelki”
- Zabawy sensoryczne dla najmłodszych oraz plastyczne wyzwania dla nieco starszych
- Spotkanie autorskie z Zofią Staniszewską

- Recital chopinowski Jacka Kortusa

Ostrowite (pow. Słupca)

- „W drodze na najwyższe szczyty Afryki” – spotkanie autorskie dla dorosłych z Robertem Gondkiem
- „Spotkanie z Afryką” – spotkania dla dzieci i młodzieży z Robertem Gondkiem

Pakosław (pow. Rawicz)

- V edycja Nocy Bibliotek pod hasłem „Znajdźmy wspólny język”
- „Kreatywna jesień” – warsztaty dla uczniów
- „Wanda Chotomska – mistrzyni poezji dziecięcej” – wystawa

Pępowo (pow. Gostyń)

- „Dzieci w sieci” Zofia Staniszevska – spotkanie dla dzieci

Piaski (pow. Gostyń)

- „O wilku i siedmiu koźlątkach” – przedstawienie bajki w formie teatrzyku kamishibai w Oddziale Przedszkolnym w Zespole Szkół w Piaskach
- Spotkanie z przedszkolakami w Ochronce im. E. Bojanowskiego w Podrzeczu – teatrzyk kamishibai

Pleszew

- Spotkanie autorskie z Marią Mikołajczak
- Impreza czytelnicza dla dzieci „Literacka Gra Zadaniowa”
- Nocny Maraton Czytelniczy dla młodzieży zorganizowany w ramach Nocy Bibliotek
- Warsztaty fotograficzne dla dzieci i młodzieży
- Warsztaty ilustratorskie z Małgorzatą Flis
- Recital Artura Barcisia
- Powiatowy Konkurs Plastyczny dla dzieci pt. „Moja ulubiona postać lub przygoda literacka”
- Spotkanie autorskie z Cezarym Harasimowiczem
- Spektakl teatralny dla dzieci w wykonaniu Teatru Maski
- Spotkanie dla młodzieży z Anną Bartłomiejczyk i Martą Gajewską, prowadzącymi kanał o książkach „Bestselerki” na Youtube
- Spotkanie autorskie z Robertem Makłowiczem
- Spotkanie z himalaistą Rafałem Fronią

Poniec (pow. Gostyń)

- Spotkanie z podróżnikiem Szymonem Przebindą
- Akcja czytelnicza „Pudełko propozycji”

Powidz (pow. Sępca)

- Filharmonia Pomysłów z Poznania – cykl spotkań: „Na Granicy Pięciolini”, „Zakątek dźwiękowierszy”

Rawicz

- „Noc Bibliotek”:
 - ~ Noc z Gwiazdą Izabelą Trojanowską
 - ~ Noc Detektywów z Dariuszem Rekoszem
 - ~ Noc z QiGONGIEM i Krystyną Jędrzejczak
 - ~ Mandala – kolorowanie sów
- Klub Melomana: „Dla każdego coś miłego” – spotkanie dla miłośników muzyki i nie tylko
- Udział w Kampanii Kinder Mleczna Kanapka „Przerwa na wspólne czytanie”
- „Robotyka dla juniora” – zajęcia z robotyki w formie warsztatów (Oddział dla Dzieci; Filia Słupia Kapitulna; także w listopadzie)
- „Bibliorodzie-Bibliomaluch” – cykl spotkań: „Dzień książkowego misia” – warsztaty literacko-manualne
- „Kto Ty Jesteś? – tydzień z symbolami narodowymi” – warsztaty manualno-plastyczne

Rydzyzna (pow. Leszno)

- „Kultura cyfrowa 2019” – warsztaty komputerowe dla seniorów (organizowane przez MBP w Lesznie)
- „Z książką na wakacjach” – rozstrzygnięcie konkursu fotograficznego

Sępca

- 93. urodziny Kubusia Puchatka
- Spotkanie autorskie z Wiesławem Drabikiem
- „Moja ulubiona książka z dzieciństwa” – wywiad z... strażakiem Maciejem Patrzykątem
- „Kocham książki” – projekt realizowany wspólnie z Przedszkolem Miś w Sępce
- Rozstrzygnięcie powiatowego konkursu plastycznego „Ja i moja rodzina”

Strzałkowo (pow. Sępca)

- Zajęcia Strzałkowskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku: z jęz. angielskiego, z jęz. niemieckiego, z informatyki (także w listopadzie)
- Zajęcia biblioterapeutyczne dla mieszkańców DPS w Strzałkowie – cykl tematyczny: „Zaciekawieni biblioteką”:
 - ~ „Wakacyjne wspomnienie”
 - ~ „Jesienne wojaże”
 - ~ „Pamiętamy o zmarłych. Odwiedzamy cmentarz”

Sulmierzyce (pow. Krotoszyn)

- Noc Bibliotek:
 - ~ Wystawa prac Aleksandry Anny Sikorskiej
 - ~ Iluzjonista Apollino - „Magia na wesoło, uśmiech od ucha do ucha”
 - ~ Zabawy z Robotem Photon, gry planszowe
- Spotkania autorskie z Anną Lisowiec i Dominikiem Sikorskim

Śmigiel (pow. Kościan)

- „Śmigielaczek” – zajęcia zabawowo-ruchowe dla dzieci w wieku 1-2 lat (także w listopadzie)
- „Klub Maluszka” – zajęcia zabawowo-ruchowe dla dzieci w wieku 2-3 lat (także w listopadzie)
- Warsztaty dla klas VII i VIII ze szkoły w Dłużynie
- Warsztaty dla przedszkolaków z cyklu „Dla małego czy dużego książka zawsze ma coś ciekawego”
- „Urwiski” – grupa zabawowa, zajęcia zabawowo-ruchowe dla dzieci w wieku 1-3 i ich rodziców (Filia Stare Bojanowo; także w listopadzie)
- „Maluszki”: „Kasztanowe pajęczki”, „Jesień w sadzie” – zajęcia zabawowo-ruchowe dla dzieci w wieku 2-3 lat i ich rodziców (Filia w Czaczu; także w listopadzie)
- „Czy znasz drzewa liściaste i ich owoce” oraz warsztaty dla klasy „0”
- „W obronie ojczyzny – o polskich bohaterach” – warsztaty biblioteczne dla przedszkolaków

Święciechowa (pow. Leszno)

- „Kultura Cyfrowa 2019” – warsztaty komputerowe dla seniorów (organizowane przez MBP w Lesznie)

Turek

- Spotkanie autorskie z Wojciechem Chmielarzem
- Spotkanie z młodzieżą w ramach ogólnopolskiej akcji „PorozmawiajMY. Proszę”
- Noc Bibliotek
- Spotkanie autorskie z Przemysławem Wechterowiczem
- Warsztaty drukarskie Art-Papier
- Fotograficzna wystawa pokonkursowa „Alternatywna okładka”
- Marek Hłasko w 85. rocznicę urodzin – wystawa
- Program 50+:
 - ~ „Jak radzić sobie ze stresem?” spotkanie z psychologiem Anetą Pęczak
 - ~ Spotkanie z dietetykiem Moniką Gajdą

Wijewo (pow. Leszno)

- „Kultura cyfrowa 2019” – warsztaty komputerowe dla seniorów (organizowane przez MBP w Lesznie)

Włoszakowice (pow. Leszno)

- „Podwieczorki z książką” – spotkanie cykliczne (Filia w Krzycku Wielkim)
- Wieczorek gier planszowych

Zagórow (pow. Sępólno)

- Akcja społeczna „Podaruj wiersz” dla uczniów szkół podstawowych i ponadgimnazjalnych zorganizowana w bibliotece głównej
- „Maluchy czytane – wiedzą co jest grane” – spotkania z uczniami klas zerowych
- Spotkanie autorskie z Emanuela Tatarkiewicz

Zduny (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie autorskie z Moniką A. Oleksą (Zduny, Baszków, Konarzew)
- „Iglą malowane” – wernisaż i wystawa prac Marii Politowicz
- Kodowanie w bibliotece – zajęcia dla klas II szkoły podstawowej (także w listopadzie)
- Spotkanie z psycholog Joanną Rogowską-Sroką
- „Dzień postaci z bajek” – gry i zabawy dla przedszkolaków
- „Żywa lekcja historii” – Sybirak – Czesław Herba o swoim pobycie na Syberii opowiada młodzieży oraz w Klubie Miłośników Biblioteki (Baszków)
- „Makaton – alternatywne metody komunikacji” – lekcja dla młodzieży ze SOSW (Konarzew)
- Warsztaty szydełkowania – spotkanie Klubu Rękodzieła „BIBLIOnitki” (Konarzew)
- Sjesta z książką – głośne czytanie dla młodzieży ze SOSW (Konarzew)

Li s t o p a d

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Mobilna biblioteka i promocja akcji „Mała książka – wielki człowiek”
- „Przekroczyć próg iluzji” – koncert Mus Trio i Sabiny Klak
- Dzień Pluszowego Misia z Misiem Marcelem – spektakl Teatru Maski

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Spotkanie autorskie z Krzysztofem Nowakowskim pt. „Psim zaprzęgiem przez życie”
- Ranek patriotyczny w przedszkolu – spotkanie międzypokoleniowe czytelników i przedszkolaków

- „Maluch w bibliotece” – zajęcia czytelnicze dla dzieci do lat 3
- Akademia Młodego Czytelnika – zajęcia czytelniczo-edukacyjne w przedszkolu
- Światowy Dzień Pluszowego Misia – głośne czytanie, zabawy z misiem, zwiedzanie biblioteki
- Spotkanie autorskie z Agnieszką Frączek

Czempiń (pow. Kościan)

- „Perypetie misia Hieronima” – przedstawienie w wykonaniu aktorów teatryku Arlekin (z okazji Dnia Pluszowego Misia)

Gniezno

- „A ja jestem Polak mały” w ramach akcji CPCD – impreza czytelnicza
- „Z bajeczką za pan brat” – impreza czytelnicza
- Klub „Apetyt na książkę”: Jak wzmacniać odporność organizmu – spotkanie czytelnicze
- Dzień Postaci z Bajek w ramach akcji CPCD – impreza czytelnicza
- Offeliada dzieciom: „W filmowym świecie nas znajdziecie” – warsztaty
- Klub „Trzy kwadransy z książką” – spotkanie czytelnicze
- „Bajkopomagajki” Klub Książki dla Dzieci i Rodziców – warsztaty biblioteczne
- Polscy superbohaterowie – spotkanie czytelnicze
- Z Elmerem – słoniem w kratkę o tolerancji – spotkanie czytelnicze
- Jesteśmy tacy sami, choć każdy z nas jest inny: E. Piotrowska „MY ludzie” – warsztaty
- „Wiersze, że aż strach” w ramach CPCD – impreza czytelnicza
- Kamishibai – papierowy teatr. „Czytam, piszę, ilustruję” w ramach akcji Całe Gniezno Czyta Dzieciom – szkolenie
- Rozmowy przy wspólnym stole: „Gniezno na rowerze czy samochodem? Beton vs zieleni” – panel dyskusyjny
- Dzień Kredki – daj upust swojej plastycznej wyobraźni – zabawa biblioteczna
- Dzień Kredki w ramach CPCD – impreza czytelnicza
- Światowy Dzień Pluszowego Misia w ramach akcji CPCD – impreza czytelnicza
- V Festiwal Dziedzictwa Kulturowego FYRTEL:
 - ~ „Nasze miasto, nasz dom, MY” Sebastian Uciński – wernisaż wystawy
 - ~ „Moje miasto Gniezno” – warsztaty dla dzieci
 - ~ Konkurs Recytatorski „Peregrynacje po literaturze gnieźnieńskiej. Od źródeł do współczesności”
 - ~ „Wieczór na Fyrtlu”

- ~ Koncert z projektu muzycznego Tom Bishop „Między książką a piosenką”
- „Jak pokonać czarownicę”, czyli andrzejki w bibliotece – impreza czytelnicza

Gołuchów (pow. Pleszew)

- „Narodowe Święto Niepodległości” – zajęcia edukacyjno-muzyczno-plastyczne dla przedszkolaków
- Spotkanie autorskie z globtroterką Marzeną Filipczak
- Koncert poetycki Marzeny Ugorny „W hołdzie kobietom”
- Dzień Misia w Bibliotece – spektakl Teatru Edukacji i Profilaktyki „Maska” z Krakowa pt. „Miś Marcel i przyjaciele kłopotów mają wiele”

Gostyń

- Spotkanie autorskie z Barbarą Zaborską
- Warsztaty z Panem Kuleczką przeprowadzone przez aktora Piotra Witonia dla przedszkolaków
- „Mgły zdrady” – LARP – gra narracyjna w ramach projektu „Poznaj zapomnianych”
- Pracownia Literacka z Iloną Mikołajczak
- Spotkanie autorskie z Grzegorzem Skorupskim podczas spotkania Klubów Książki im. Franciszki Wilczkowiakowej i „Wrocławska 257”
- Wykład Tomasza Teodorczyka o Długoraju dla GUTW
- „Dziedzictwo Wielkopolski – kultura muzyczna Wielkopolski” – wykład dr Aliny Madry (współpraca z Muzeum w Gostyniu i PTPN w Poznaniu)
- Podsumowanie projektu „Poznaj zapomnianych” oraz premiera gostyńskiego komiksu historycznego „Długoraj. Historia prawdziwa”
- Niedziela w Bibliotece – „Retrospektywa – spotkanie z bajkami z rzutnika”
- Wernisaż wystawy fotograficznej „Gostyń – kraina mlekiem i miłością płynąca. Karmię dla zdrowia dziecka i mojego”
- Wernisaż wystawy Gostyńskiej Akademii Kultury

Jutrosin (pow. Rawicz)

- Konkurs rysunkowy „Pluszowy Miś – mój przyjaciel” – dla dzieci klas I-IV szkoły podstawowej (Filia w Dubinie)
- Spotkanie z dziećmi pt.: „Magiczne kwadraty i kółka” – prace plastyczne techniką płaskiego origami (Filia w Szkaradowie)
- Konkurs pod hasłem „Czytam i wiem” dla uczniów klas III i IV szkoły podstawowej (Filia w Szkaradowie, we współpracy z biblioteką szkolną)
- „Wiersze znane i nieznane zawsze chętnie są recytowane” – 10. edycja konkursu dla przedszkolaków (we współpracy z przedszkolem)

Kalisz

- „Biblioteka... znam i lubię” – spotkanie z uczniami szkoły podstawowej (Filia nr 9)
- „Kaliskie drogi do niepodległości” – prelekcja i pokaz multimedialny w Szkole Podstawowej nr 18 w Kaliszu
- „Mamy Niepodległą!” – akcja wysyłania pocztówek z życzeniami z okazji Święta Niepodległości (we współpracy z Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku i Miastem Kalisz)
- „Biblioteka dla małego człowieka” – spotkanie z dziećmi z przedszkola z okazji Święta Niepodległości (Filia nr 9)
- „Złota polska jesień, kolorowa pora / Idzie z koszem darów przez lasy i pola” – spotkanie z Supermolami Bibliotecznymi (Filia nr 5)
- „Mały poeta” – rozstrzygnięcie konkursu w przedszkolu (Filia nr 3 – współorganizacja)
- „Wieczni tułacze. Powojenna emigracja polskich Żydów” – promocja książki, spotkanie z autorką, Haliną Hilą Marcinkowską
- „Ciekawostki kaliskie, baśnie i legendy” – spotkanie przewodnika Andrzeja Matysiaka z dziećmi z przedszkola (Filia nr 2)
- „Nasz bohater miś” – Światowy Dzień Pluszowego Misia, spotkanie Supermoli Bibliotecznych (Filia nr 9)
- Promocja VIII tomu Zeszytów Kaliskiego Towarzystwa Genealogicznego „Kalisia”
- „Zabawa z poezją” – konkurs recytatorski dla uczniów szkół podstawowych, zorganizowany w Młodzieżowym Domu Kultury w Kaliszu (współorganizacja)
- Wystawy:
 - ~ „Od Brylantowej Osady po Medale Olimpijskie. 125 lat Kaliskiego Towarzystwa Wioślarskiego” (Ratusz)
 - ~ „Strach się bać – groza w literaturze” (Filia nr 5)
 - ~ „In Memoriam 2018/2019 – pamięci Tych co odeszli” (Filia nr 7)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Spotkanie z okazji Jubileuszu XV-lecia działalności Stowarzyszenia Rehabilitacyjno-Kulturalnego „Słoneczny Promyk” Kiszkowo (współorganizacja ze Stowarzyszeniem)
- Wykłady na temat zdrowego i prawidłowego stylu życia oraz roli siłowni plenerowej (współorganizacja)

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie autorskie z Jolantą Bartoś

- „Kobylin – moje miasto” – spotkanie z przedszkolakami (współpraca z przedszkolem)
- Objazdowa Biblioteka w Przedszkolu – wizyta w przedszkolu propagująca czytelnictwo; spotkanie z Pawłem Skalskim, pasjonatem historii, z okazji rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę; prezentacja eksponatów z I i II wojny światowej; wypożyczanie książeczek (Filia w Łagiewnikach)
- Literacka Nagroda Nobla – wystawa książek noblistki Olgi Tokarczuk
- Warsztaty aranżacji wnętrz prowadzone przez Karolinę Szymanowską (Filia w Smolicach)
- Spotkanie autorskie dla dzieci z Romanem Pankiewiczem (współpraca ze Szkołą Podstawową w Kuklinowie)
- Spotkanie autorskie z Romanem Pankiewiczem – spotkanie dla mieszkańców Łagiewnik (Filia w Łagiewnikach)
- Spotkanie autorskie z Karoliną Klimkiewicz, autorką powieści obyczajowych, z zawodu pedagogiem oraz socjoterapeutką (Filia w Smolicach)

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- 42. Międzynarodowy Listopad Poetycki: lekcje poetyckie w szkołach prowadzone przez poetów – uczestników Międzynarodowego Listopada Poetyckiego (Maria Magdalena Pocgaj, Michał Banaszak, Roman Habdas)
- „A to historia!” – historia Polski w książkach dla dzieci (wystawa)
- „Pani Jesień książki dzieciom niesie” – spotkanie z książką, dla grup przedszkolnych
- W cyklu „Z historią przy kawie”: „Alchemia – na pograniczu nauki i fantazji” – wykład dr. Emiliana Prałata
- Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej: „Dawni mieszkańcy Kielcewa w świetle wstępnych badań archeologicznych” – wykład A. Kludela, dr. I. Sobkowiak-Tabaki, dr. P. Osypińskiego, M. Anioła
- Spotkanie z „Bajanką” w ramach akcji „Cała Polska czyta dzieciom” dla najmłodszych sympatyków Kici Koci
- „Fascynujące przygody zagubionych skarpetek” – spotkanie dla uczniów klas I-III przygotowane na podstawie książki Justyny Bednarek „Niesamowite przygody dziesięciu skarpetek”
- Spotkanie autorskie z Jackiem Hugo-Baderem, dziennikarzem, autorem reportaży
- Rozstrzygnięcie XXX konkursu literackiego „Młodych Piór” pod hasłem „A więc wojna!” oraz podsumowanie projektu „Dziedzictwo mojego miasta”
- „11 listopada – co to za dzień?” – spotkanie dla uczniów klas I-III

Biblioteka Publiczna Gminy Kościan z/s w Kielczewie

- Dzień Postaci z Bajek – spotkanie z grupą przedszkolaków
- „Każdą Pszczółka Wam to powie, że najważniejsze jest zdrowie!” – spotkanie z grupą przedszkolaków; zajęcia plastyczne
- „Proszę Państwa, oto miś...” – spotkanie z grupą przedszkolaków; rozwiązywanie quizu przygotowanego z okazji Dnia Pluszowego Misia
- „Dzień Pluszowego Misia” – zapoznanie z literaturą, w której głównym bohaterem jest miś; przybliżenie sylwetki misia oraz zajęcia artystyczne i ruchowe z grupami przedszkolnymi (Filia Racot)
- „Urodziny Misia w bibliotece!” – zajęcia literacko-plastyczne dla czterech grup przedszkolnych (Filia Stary Lubosz)
- „Legenda o Lechu, Czechu i Rusie” z książki W. Chotomskiej pt. „Legendy polskie” – poznanie historii początków państwa polskiego; kolorowanie godła i innych symboli narodowych (Filia Widziszewo)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- Wieczór poezji Elżbiety Leopold. Recytacja wierszy autorki – Teatr Seniora z Koźmina Wlkp.
- Spotkanie autorskie z Olgą Rudnicką
- „Upływa szybko życie” – biesiada dla seniorów z koźmińskiego Klubu Seniora

Krobia (pow. Gostyń)

- Poetyckie zaduszki „Żyje się tylko chwilę...”

Krotoszyn

- Spotkanie z Robertem „Robb” Maciągiem, fotografem z zamiłowania, pedagogiem, pisarzem, który propaguje ideę, że „świat jest pełen dobrych ludzi”
- Spotkanie autorskie z Jolantą Bartoś – Klub Miłośników Książki
- Powiatowy Konkurs Czytelniczy „Juliusz Słowacki – życie i twórczość”
- Spotkania Klubu Mam (Oddział dla Dzieci i Młodzieży):
 - ~ „Najwspanialsze postacie z bajek”
 - ~ „Bohaterowie naszych bajek” (w Dzierżanowie)
 - ~ „Misiowe spotkanie, misiowe zabawy”, „świeżakowe” warzywa i owoce oraz „piracka rodzina”
- „Ruch rozwijający Weroniki Sherborne”, zajęcia prowadzone przez logopedę Małgorzatę Rybicką oraz pedagoga Marzenę Wolkenstein
- „Pogromcy fake newsów i hejtu” – warsztaty prowadzone przez Krzysztofa Koziółka (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)

- Konkurs czytelniczy „Zwiadowcy – Ruiny Gorlanu” Johna Flanagana dla uczniów szkół podstawowych klasy VII i VIII (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Skrzaty i gnomy w bibliotece” – wspólne wykonanie skrzatów pod kierunkiem Pauliny Bitner-Szczur (Filia)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- „Mój przyjaciel Miś”- spotkania czytelnicze dla dzieci (Filia w Pawłowicach)

Krzywiń (pow. Kościan)

- Spotkanie z Krzysztofem Koziółkiem, autorem powieści sensacyjnej oraz sensacyjno-przygodowej
- „Seniorzy cool/turalni” – w ramach realizowanego zadania biblioteka zorganizowała wyjazd na premierę filmu „1800 gramów”; zwiedzanie kina „od kuchni”
- Światowy Dzień Pluszowego Misia – zabawy, zagadki, gry typu: fotobudka, prezenty dla misiów, „misiowa” gimnastyka oraz „misiowy” masaż – dla przedszkolaków
- „11 listopada – Dzień Niepodległości” – wystawa okolicznościowa
- Inauguracyjne spotkanie zespołu wokalnego dla dorosłych i seniorów
- „Bóg, Honor, Ojczyzna” – wykonanie gazetki ściennej z okazji święta Odzyskania Niepodległości; „Drugie życie pudełek obiadowych”, „Morsy w gościnie w bieżyńskiej bibliotece”, „Okulary magiczne” – cotygodniowe zajęcia plastyczne dla dzieci (Filia w Bieżyniu)
- „Oswajamy panią Jesień” – spotkanie z dziećmi z przedszkola (Filia w Bieżyniu)
- „Co się kryje na obrazku? – warsztaty kodowania postaci z bajek; „Malowane rymy. Wierszyki na jesienne wieczory”, „Dzień Pluszowego Misia” – cotygodniowe zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci (Filia w Jerce)
- „Zajęcia piątkowe” – zajęcia dydaktyczno-manualne: „11 listopada – Święto Narodowe”, „Jesień” – praca wykonana farbami, „Kartka do św. Mikołaja”, „But św. Mikołaja” (Filia w Lubiniu)
- Projekt „Mała książka – wielki człowiek” – cykl spotkań dla przedszkolaków „Maria Konopnicka – dzieciom”: „Pojedziemy w cudny kraj” – wysłuchanie wiersza, ułożenie puzzli z symbolami narodowymi, wykonanie flagi, „Odłot” – wysłuchanie wiersza, wspólne wykonanie pracy, piosenki o jesieni (Filia w Lubiniu)
- „Herbatki piątkowe” – spotkania z udziałem dzieci, młodzieży oraz rodziców dotyczące propozycji książkowych, które warto zakupić (Filia w Lubiniu)

Leszno

- Wystawy:

- ~ „Leszno w czasie zatrzymane” – wystawa fotografii członków Leszczyńskiego Klubu Fotograficznego, w ramach projektu ph. „Leszno 1917-1922 w pięciu odsłonach”, Programu MKiDN „Niepodległa” (Galeria Dworcowa, hol Biblioteki Głównej)
- „Zaduszki z Morrisonem” – występ Witka Łukaszewskiego z zespołem, inspirowany legendarnym klimatem koncertów rockowych lat 60. i 70.
- „Kupiectwo i przemysł miasta Leszna w latach 1917-1922” – spacer realizowany w ramach projektu „Leszno 1917-1922. Wolność w pięciu odsłonach”. Spotkanie odbywało się w Galerii 1001 Drobiazgów, prowadzonej przez leszczyńskiego regionalistę i antykwariusza Janusza Skrzypczaka
- „Kultura” – spacer tematyczny realizowany w ramach projektu „Leszno 1917-1922. Wolność w pięciu odsłonach”. Tym razem tematem była kultura miasta Leszna, a spotkanie poprowadził Krzysztof Taciak
- 42. Międzynarodowy Listopad Poetycki – „Dzień Leszczyński” MLP organizowany był po raz 25. Rozpoczął się „Porankiem poetyckim pod ratuszową wieżą”, podczas którego zaproszeni goście oraz przedstawiciele leszczyńskiego środowiska artystycznego zaprezentowali swoją twórczość. W szkołach oraz bibliotekach Leszna odbywały się spotkania, w ramach których o swojej twórczości opowiedzieli: Karol Maliszewski (III Liceum Ogólnokształcące), Rafał Różewicz (Biblioteka Ratuszowa), Robert Rudiak (II Liceum Ogólnokształcące), Krystyna Mazur (Zespół Szkół Elektroniczno-Telekomunikacyjnych), Kacper Płusa (Zespół Szkół Ekonomicznych). Organizatorem „Dnia Leszczyńskiego” była Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Grochowiaka, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich Oddział w Lesznie, Miasto Leszno oraz Związek Literatów Polskich Oddział w Poznaniu
- „Kim jest Olga Tokarczuk?” – spotkanie z Karolem Maliszewskim, poetą, prozaikiem, krytykiem literackim, pracownikiem Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Wrocławskiego, przyjacielem noblistki
- Finisaż wystawy „Między palcami a ciszą”, na której prezentowane były obrazy Aleksandry Sikorskiej. Wzięli w nim udział: Anna Lisowiec – poetka inspirowana się pracami Oli oraz Dominik Sikorski, tata małej artystki
- „Z dziejów i współczesności monastycyzmu ewangelickiego” – spotkanie w ramach XVII Sympozjum z cyklu „Ewangelicy w Lesznie”. Wykład wygłosiła Małgorzata Grzywacz – doktor w zakresie nauk o kulturze i religii, profesor w Instytucie Kulturoznawstwa UAM, historyczka, germanistka i tłumaczka (współorganizacja: Parafia Ewangelicko-Augsburska w Lesznie)
- „Jak odważyć się na wielkie zmiany w życiu?” – spotkanie z Pawłem Kopijem, przedsiębiorcą, menedżerem, wykładowcą akademickim, trenerem, coachem, ekspertem efektywności rozwoju, autorem książki „Mrok we krwi”

- Benefis 70-lecia pracy trenerskiej Mariana Misiaka, doktora nauk wychowania fizycznego, publicysty, działacza społecznego, trenera koszykówki w latach 1950-1975 i sportu żużlowego w latach 1969-2019
- Debata upowszechniająca projekt „Niepodległa”, będąca podsumowaniem projektu „Leszno 1917-1922. Wolność w pięciu odsłonach”, realizowanego przez Miejską Bibliotekę Publiczną z Archiwum Państwowym w Lesznie oraz Muzeum Okręgowym w Lesznie
- Spektakl teatralny „Czupurek” wg Benedykta Hertza, w wykonaniu grupy teatralnej pod kierunkiem Ewy Hałatyn
- „27” – spotkanie artystyczne, które prowadziły Danka Sikorska i Roxana Lewandowska; cyfry w tytule odnosiły się do liczby artystów, którzy w trakcie wieczoru prezentowali swoje dzieła, m.in. Krystyna Grys, Wojciech Sieracki, Ryszard i Eleonora Biberstajn
- Warsztaty komputerowe dla młodzieży w ramach projektu „Powiększenie zasobów Leszczyńskiej Biblioteki Cyfrowej” z wydzieleniem działów regionalnych, przeprowadzone w III Liceum Ogólnokształcącym i Zespole Szkół Ekonomicznych w Lesznie

Łubowo (pow. Gniezno)

- Dzieciaki w bibliotece – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci
- Ekologiczny Dzień Ziemiaka – konkurs: rzeźba ziemniaczana, wystawa prac plastycznych „Stop zanieczyszczeniu powietrza”, degustacja pyry z gzikem
- Święto Niepodległości: „Skrawki pamięci” – finał projektu, wystawa książek i plakatów
- Warsztaty filmowe dla młodzieży – spotkanie ze Zbigniewem Masternakiem, autorem scenariuszy; spotkanie z Rafałem Jerzakiem, operatorem filmowym
- Spotkanie autorskie z Przemysławem Semczukiem
- Występ grupy teatralnej „Iluminare” w świetlicy wiejskiej w Wierzycach
- Spotkanie z Robertem Gondkiem – podróżnikiem, fotografem i pasjonatem Afryki

Nowy Tomyśl

- Czwartkowe wieczory literacko-muzyczne: „Wtul się w ciszę” – koncert zespołu ALIQUOT w składzie: Iwona Jurga – śpiew, Lech Nawrocki – instrumenty klawiszowe, kompozytor i autor tekstów, Jacek Nowak, Sławomir Wesolek – bas i Artur Czajka – perkusja
- Twórca i jego dzieło: „Podróże dla każdego” – spotkanie z Jakubem Poradą, admiratorem wojaży, aktorem, wokalistą i dziennikarzem, znanym z programu telewizyjnego „Pokaż nam świat”

- „Kamienne obrazy” – warsztaty malowania obrazów na kamieniach prowadzone przez Agę FLOW
- Inauguracja Językowego Pogotowia dla uczniów, którego celem jest pomoc zagranicznym dzieciom w odrabianiu lekcji po polsku dzięki wsparciu wolontariuszy z Zespołu Szkół nr 1 w Nowym Tomysłu
- „Z Patagonii na Alaskę” – spotkanie z Piotrem Strzeżyszem, podróżnikiem, pisarzem i fotografem
- „Pokazucha na gruzińskich zasadach” – spotkanie ze Stasią Budzisz, z wykształcenia filolożką, z zawodu dziennikarką i tłumaczką na temat Gruzji, pokazanej w jej książce
- Dzieci pytają – młodzież odpowiada: Co wiemy o Polsce?: biblioteczna lekcja patriotyczna wokół książki Ewy Skibińskiej pt. „Wielka księga małego patrioty”, połączona z wizytą dzieci ze szkoły podstawowej w klasie wojсковой Zespołu Szkół nr 1 Liceum im. Mikołaja Kopernika w Nowym Tomysłu
- „Królewna Śnieżka i gadające zwierzęta” – przedstawienie zaprezentowane przez dzieci z grupy „Lolki” Przedszkola nr 4
- „Historyczne pogawędki” – spotkanie miłośników historii wsi Bukowiec (Filia w Bukowcu)
- „Szalone Misiowe Świąto” – misiowa wystawa, misiowe tańce, opowieści i układanki z okazji Dnia Pluszowego Misia (Filia w Bukowcu)
- Popołudniowe spotkanie z seniorami – integracyjne spotkanie dzieci oraz ich dziadków (Filia w Borui Kościelnej)

Osieczna (pow. Leszno)

- Warsztaty plastyczne:
 - ~ „Biało – czerwone symbole narodowe”
 - ~ „Dyniowe mozaiki”
 - ~ „Mój własny kalendarz adwentowy” część I i II
- „Ptaki i ludzie, ptaki i świat” – spotkanie z Grzegorzem Lorkiem

Ostrowite (pow. Słupca)

- Warsztaty malowania toreb ekologicznych

Pakosław (pow. Rawicz)

- „Maria Rodziewiczówna – znana a zapomniana” – wystawa
- „Wielki powrót Jacka i Agatki” – zajęcia plastyczne dla dzieci klasy I szkoły podstawowej
- Światowy Dzień Pluszowego Misia – warsztaty dla uczniów

Pępowo (pow. Gostyń)

- Warsztaty z Piotrem Witoniem pt. „Tygrysek ze stumilowego lasu”

Piaski (pow. Gostyń)

- Międzynarodowy Dzień Postaci z Bajek – spotkanie z dziećmi z Przedszkola Samorządowego z Oddziałami Integracyjnymi w Piaskach oraz w Strzelcach Wielkich
- Kreatywne zajęcia „Coś z niczego”
- „O wilku i siedmiu koźlątkach” – przedstawienie bajki w formie teatryku kamishibai w Oddziale Przedszkolnym w Szelejewie
- Podsumowanie XVIII akcji „Ratujmy Kasztanowce” – prelekcja, wystawa książek, gry i zabawy o tematyce jesiennej

Pleszew

- Koncert poetycki w wykonaniu Katarzyny Żak
- Turniej Gry Planszowej „Pleszewianie na drogach wolności”, wydanej przez bibliotekę
- Spotkanie z podróżnikiem i dziennikarzem Przemysławem Kossakowskim
- Wystawa fotograficzna Pawła Cichego pt. „Zatrzymane w czasie” połączona z prelekcją etnografa Marty Kalety
- Powiatowy Konkurs Oratorski „Ulubiona Książka Licealisty”

Poniec (pow. Gostyń)

- Rękodzielnicze warsztaty bożonarodzeniowe

Powidz (pow. Słupca)

- Filharmonia Pomysłów z Poznania – cykl spotkań: „Na Granicy Pięciolini”, „Gdzie mieszkają dźwięki?”
- Wystawa „Powstanie Wielkopolskie w filatelistyce, w medalach oraz w prasie” Marcina Nowakowskiego z Poznania
- Warsztaty z dzielnicowym – wianki świąteczne

Rawicz

- Strefa spotkań z... pisarką Katarzyną Janus
- Strefa spotkań z... pisarką Krystyną Śmigielską
- Klub Melomana: „Musimy ocalić od zapomnienia, to nasz obowiązek” – spotkanie dla miłośników muzyki i nie tylko
- Edukacja teatralna: Dzień z Teatrem „Tak” – spektakle „Śmieciaki ratują świat” i „Nadchodzi Pipi”
- Edukacja teatralna: Dzień z Teatrem „Edu-Artis” – spektakl „Bajkowy świat małego misia”
- „Domek dla jeża” – warsztaty dla przedszkolaków
- Kreatywne Wieczorki: „Mini las w słoiku” – warsztaty
- Mały Chemik: „Poszukiwania skrobi w produktach spożywczych” – warsztaty

- Drzewo Niepodległości – życzenia dla niepodległej z okazji 11 listopada
- „Bibliorodzie-Bibliomaluch” – cykl spotkań: „Dzień kredki” – warsztaty literacko-manualne
- Galeria Jednego Obrazu:
 - ~ „Kwiaty”, „Kot” – Daniel Wiatrowski
 - ~ „Krajobraz Sudety” – Daniel Wiatrowski
 - ~ „Krokusy”, „Ikony”, „Ptak” – Halina Murkowska

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie autorskie z Wiolettą Piasecką dla uczniów szkoły podstawowej i dla dzieci z przedszkola

Słupca

- „Moja ulubiona książka z dzieciństwa” – wywiad z... farmaceutką Marzeną Nowicką
- Zajęcia biblioterapeutyczne z dziećmi ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Słupcy
- Rozstrzygnięcie konkursu plastycznego „Najbardziej niezwykły prezent dla Misia”
- Spotkanie autorskie z Tanyą Valko
- Warsztaty z wykorzystaniem teatryku kamishibai – dla przedszkolaków

Strzałkowo (pow. Słupca)

- Zajęcia Strzałkowskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku:
 - ~ „Klasztory Boże Wyspy” – wykład dr. Dawida Tatarkiewicza
- Zajęcia biblioterapeutyczne dla mieszkańców DPS w Strzałkowie – cykl tematyczny: „Zaciekawieni biblioteką”:
 - ~ „Nasz Orzeł Biały”
 - ~ „Wariacje z origami”
 - ~ „Pożegnania są trudne”

Sulmierzyce (pow. Krotoszyn)

- Spotkania autorskie z Wiolettą Piasecką i Ewą Nowak

Śmigiel (pow. Kościan)

- „Klub Maluszka” – zajęcia zabawowo-ruchowe dla dzieci w wieku 2-3 lat
- Spotkanie autorskie ze Zbigniewem Kołbą – dla uczniów szkoły podstawowej
- Spotkanie autorskie z Katarzyną Janus
- Wizyta nauczycieli z Rumunii, Litwy i Francji w ramach projektu Erasmus

Świąciechowa (pow. Leszno)

- Agnieszka Lingas Łoniewska – spotkanie autorskie

- Obchody 70-lecia powstania Biblioteki
- „Figurka Bałwanka” – ogłoszenie konkursu świątecznego

Turek

- Spotkanie autorskie z Jakubem Żulczykiem
- Spotkanie autorskie z Joanną Jodełką
- Spotkanie autorskie z Jakubem Małeckim
- Wykład prof. Kazimierza Świegockiego na temat Włodzimierza Pietrzaka dla uczniów I LO w Turku
- I Turkowski Slam Poetycki
- Rozstrzygnięcie XX edycji Ogólnopolskiego Konkursu Poetyckiego im. Włodzimierza Pietrzaka
- Spotkanie autorskie z Melanią Kapelusz
- Teatr Maski i rozstrzygnięcie konkursu „Pokaż jak czytasz”
- Gra Miejska o Włodzimierzu Pietrzaku
- Rozstrzygnięcie konkursu plastycznego „MIŚ”. Teatrzyk Edu-Artis
- Warsztaty międzypokoleniowe „Poezja wokół nas”
- Rocznice literackie – wystawa
- Program 50+:
 - ~ Wykład prof. Kazimierza Świegockiego na temat Włodzimierza Pietrzaka
 - ~ Rozstrzygnięcie konkursu multimedialnego pt „Turek w czasie II wojny światowej” połączone z wykładem Bartosza Stachowiaka, dyrektora muzeum w Turku

Wijewo (pow. Leszno)

- „Pozdrowienia z Wijewa” – promocja albumu starej fotografii
- „Miś w książeczkach i bajeczkach” – zajęcia z klasami „0” z okazji Dnia Pluszowego Misia
- Wystawa „Gmina Wijewo na starej fotografii”

Witkowo (pow. Gniezno)

- Skarby i tajemnice okolic Gniezna – spotkanie autorskie z Karolem Sober-skim
- Ogólnopolski Dzień Seniora – spotkanie dla czytelników seniorów uświetnionie występem artystycznym uczniów Szkoły Podstawowej nr 2
- „Sobotnie poranki w bibliotece” – cotygodniowe profilaktyczno-edukacyjne zajęcia dla dzieci przedszkolnych i wczesnoszkolnych

Włoszakowice (pow. Leszno)

- Maraton Poetycki w Krzyczku Wielkim – w ramach obchodów 101 rocznicy odzyskania niepodległości (także filie w Bukówcu Górnym i Krzyczku Wielkim)

- „Andrzejki w bibliotece” – balik dla najmłodszych (Filia w Bukówcu Górnym)
- Obchody Dnia Postaci z Bajek – głośne czytanie oraz quizy
- „W krainie Krasnala Hałabały” – konkurs plastyczny oraz pokonkursowa wystawa plastyczna
- „Jesień z książką w obiektywie” – konkurs fotograficzny

Zagórow (pow. Słupca)

- Rozpoczęcie cyklu zajęć z robotami LOFI w ramach Lokalnego Klubu Kodowania
- Kreatywne spotkania z robotami i programowaniem w ramach Lokalnego Klubu Kodowania
- Akcja społeczna „Podaruj wiersz” zorganizowana dla uczniów klasy IV ze szkoły podstawowej oraz dla pań z Koła Gospodyń Wiejskich (Filia w Trąbczynie)

Zduny (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie autorskie z Krzysztofem Koziółkiem
- „Pogromcy fake newsów i hejtu” – warsztaty z Krzysztofem Koziółkiem
- „Detektyw na tropie informacji” – warsztaty detektywistyczno-dziennikarskie z Krzysztofem Koziółkiem (Baszków)
- OSP i pierwsza pomoc – w ramach cyklu „Spotkanie (nie tylko) z pasjami”
- Spotkanie autorskie z Krystyną Śmigielką – DKK
- „Mój dom” – przedstawienie o niepodległości w wykonaniu przedszkolaków
- „Bajkowy świat mojego misia” – spektakl teatralny (Zduny, Baszków, Kornarzew)
- Warsztaty tworzenia ozdób świątecznych (Baszków)

C. WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA I CENTRUM ANIMACJI KULTURY NA ŁAMACH PRASY

FORUM Młodych Bibliotekarzy „Bibliotekarz do Poznania” 12-13.09.2019 / Joanna Filimonow W: *Poradnik Bibliotekarza*. – 2019, nr 11, s. 17-20
Forum zorganizowane m.in. przez WBPiCAK.

FOTOGRAFICZNY puls regionu W: *Monitor Wielkop.* – 2019, nr 12, s. 1

Konkurs Wielkopolska Press Photo 2019 zorganizowany przez WBPiCAK.

PULS regionu, czyli miniony rok okiem reporterów / ABO W: Monitor Wielkop. – 2019, nr 12, s. 8-9

Zdjęcia z konkursu Wielkopolska Press Photo 2019 zorganizowanego przez WBPiCAK.

SŁOWNOŚĆ i dosłowność / Damian Piwowarczyk W: Twórczość. – 2019, nr 10, s. 136-137

Omówienie tomiku poetyckiego Szymona Żuchowskiego „Litanie czarnodziurskie” wydane przez WBPiCAK.

WE WŁADZY ketrełu / Marek Olszewski W: Nowe Książki. – 2019, nr 10, s. 40-41

Omówienie tomiku poetyckiego Eugeniusza Tkaczyszyn-Dyckiego „Dwie główne rzeki” wydane przez WBPiCAK.

„WIELKI tydzień” / Jerzy Madejski W: Nowe Książki. – 2019, nr 10, s. 42-43

Omówienie tomiku poetyckiego Jakuba Kornhausera „Dziewięć dni w ścianie” wydane przez WBPiCAK.

WIELKOPOLSKA Press Photo / Marta Kaźmierska W: Gaz. Wyborcza. Poznań. – 2019, nr 272, s. 30

Rozstrzygnięcie konkursu Wielkopolska Press Photo 2019.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury W: IKS. – 2019, nr 11, s. 91

Nowości Wydawnictwa WBPiCAK w listopadzie 2019: Rafał Skonieczny „Duża muzyka”; Przemysław Owczarek „Ekoton”; Marcin Bałczewski „Fugazi”.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury W: IKS. – 2019, nr 11, s. 101

Wystawy organizowane przez WBPiCAK w listopadzie 2019: Galeria na Letniskach – dwie wystawy (Dworzec PKP), Jeżyckie Centrum Kultury.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury W: IKS. – 2019, nr 12, s. 91

Nowości wydawnicze WBPiCAK w grudniu 2019: Szczepan Kopyt „Na giełdach nadprodukcji pikują akcje przetrwania”; Tomasz Bąk „Bailout”.

V. KRONIKA

A. Polskie nagrody i wyróżnienia

- **Literacką Nagrodę Europy Środkowej Angelus** w 2019 roku otrzymał *Georgi Gospodinow*, pisarz pochodzący z Bułgarii, za powieść „Fizyka smutku”.
- **Nagrodę im. Cypriana Kamila Norwida** w 2019 roku w kategorii literatura otrzymał *Wiesław Myśliwski* za powieść „Ucho igielne”.
- **Nagrodę im. Janusza Zajdla** za 2018 rok otrzymali: *Robert M. Wegner* za powieść „Każde martwe marzenie” i *Marta Kisiel* (kategoria opowiadanie) za tekst „Pierwsze słowo” (w zbiorze „Pierwsze słowo”).
- **Nagrodę im. Władysława Reymonta** w 2019 roku otrzymali: *Piotr Wojciechowski* – za całokształt twórczości; *Wacław Sadkowski* za książkę „Ktoś taki jak ty” – kategoria dzieło literackie; *Aldona Borowicz-Tchórzewska*, poetka eseistka, organizatorka Warszawskiej Jesieni Poezji – za działalność okotoliteracką.
- **Nagrodę Nike** w 2019 roku otrzymał *Mariusz Szczygieł* za reportaż pt. „Nie ma”.
- **Nagrody Literatury na Świecie** za 2018 rok za przekłady otrzymali: *Marcin Ciura* (poezja), *Andrzej Jagodziński* (proza), *Izabela Korybut-Daszkiewicz* (proza), *Olga Bartosiewicz* (Nowa Twarz), *Mikołaj Wiśniewski* (literaturoznawstwo, translatoologia, komparatystyka), *Violetta Wróblewska* (literaturoznawstwo, translatoologia, komparatystyka), *Maria Poprzęcka* (Nagroda im. Andrzeja Siemka).
- **Nagrodę Poetycką im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego Orfeusz** za najlepszy tom poetycki roku 2018 otrzymał *Jarosław Mikołajewski* za „Basso continuo”, natomiast **Orfeusza Mazurskiego** za najlepszy tom wydany w Polsce północno-wschodniej (Warmia, Mazury, Podlasie) otrzymała *Marzanna Bogumiła Kielar* za tom „Nawigacje”. Orfeusza Honorowego otrzymał *Szymon Babuchowski* za tomik „Jak daleko”.

B. Międzynarodowe nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę Nobla** w dziedzinie literatury za 2018 rok (przyznana w 2019) otrzymała *Olga Tokarczuk*, polska pisarka.

- **Nagrodę Nobla** w dziedzinie literatury za 2019 rok otrzymał *Peter Handke*, pisarz austriacki.
- **Nagrodę Prix Laure-Bataillon** dla najlepszej książki obcojęzycznej przetłóżonej na język francuski w 2019 roku otrzymały: *Maryla Laurent* za tłumaczenie i *Olga Tokarczuk*, autorka „Ksiąg Jakubowych”.

C. Z m a r l i

- RYSZARD Bugajski (6.07.2019), polski reżyser filmowy i telewizyjny, pisarz i scenarzysta
- JAN Kobuszewski (28.09.2019), polski aktor teatralny, telewizyjny i filmowy, artysta kabaretowy
- JANUSZ Kondratiuk (07.10.2019), polski reżyser filmowy i teatralny, scenarzysta
- BOHDAN Butenko (14.10.2019), polski rysownik, ilustrator i grafik, autor komiksów oraz książek, scenarzysta, projektant lalek i dekoracji dla teatrów lalkowych
- WŁADIMIR Konstantinowicz Bukowski (27.10 2019), rosyjski dysydemt, pisarz i obrońca praw człowieka w ZSRR.